

Міністерство освіти і науки України
Національний університет
водного господарства та природокористування

Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Кафедра економіки підприємства і міжнародного бізнесу

07/01-128М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до практичних занять та самостійної роботи
з навчальної дисципліни
«Міжнародна економіка»
для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за
освітньо-професійною програмою «Міжнародна економіка»
спеціальності С1
«Економіка та міжнародні економічні відносини»
денної та заочної форм навчання

Рекомендовано науково-методичною
радою з якості ННІЕМ
Протокол № 11 від 15.06.2026 р.

Рівне – 2026

Методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Міжнародна економіка» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Міжнародна економіка» спеціальності С1 «Економіка та міжнародні економічні відносини» денної і заочної форм навчання. [Електронне видання] / Венцурик А. М. – Рівне : НУВГП, 2026. – 158 с.

Укладач:

Венцурик А. М., кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки підприємства та міжнародного бізнесу.

Відповідальний за випуск: Гарнага О. М., доктор економічних наук, професор, в.о. завідувача кафедри економіки підприємства і міжнародного бізнесу.

Керівник групи забезпечення спеціальності С1 «Економіка та міжнародні економічні відносини»: Красовська Ю. В., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки підприємства і міжнародного бізнесу.

© А. М. Венцурик, 2026

© НУВГП, 2026

Зміст

Вступ.....	3
1 Опис навчальної дисципліни.....	9
2 Мета та завдання навчальної дисципліни.....	9
3 Тематичний план навчальної дисципліни.....	11
4 Тематичний план практичних занять.....	12
5 Методи контролю та оцінювання навчальної діяльності студента	14
6 Методичні вказівки з підготовки до практичних занять, поточного і проміжного контролю та самостійної роботи	16
7 Завдання з підготовки до модульного та підсумкового контролю.....	148
8 Рекомендована література.....	157

Вступ

Навчальна дисципліна «Міжнародна економіка» дає змогу сформуванню цілісного уявлення про закономірності функціонування сучасного світового господарства, взаємозв'язки між національними економіками, механізми міжнародної торгівлі, руху капіталу, робочої сили, технологій, валютно-фінансових відносин та економічної інтеграції.

Дисципліна ґрунтується на положеннях економічної теорії, мікроекономіки, макроекономіки, статистики, фінансів, менеджменту, маркетингу, економіки підприємства та цифрових технологій. Вона є базовою для подальшого опанування таких освітніх компонентів, як «Міжнародна інтеграція і сталий розвиток», «Міжнародна торгівля», «Міжнародний бізнес», «Транснаціоналізація світової економіки», «Міжнародні фінанси», «Міжнародна логістика», а також для виконання комплексної курсової роботи «Міжнародна економіка та бізнес».

Структура навчальної дисципліни дозволяє послідовно розглянути теоретико-методологічні засади міжнародної економіки, розвиток світового господарства, міжнародний поділ праці, класичні та сучасні теорії міжнародної торгівлі, торговельну політику держави, міжнародний рух факторів виробництва, діяльність транснаціональних корпорацій, глобальні ланцюги створення вартості, валютно-фінансову систему, діяльність міжнародних фінансово-кредитних організацій, процеси міжнародної економічної інтеграції та місце України у світовій економіці.

Метою викладання навчальної дисципліни є формування у здобувачів теоретичних знань, практичних умінь і аналітичних навичок щодо дослідження процесів міжнародної економіки, оцінювання тенденцій розвитку світових ринків, застосування методів аналізу міжнародної торгівлі, руху капіталу, праці, технологій, валютно-фінансових процесів та обґрунтування рішень у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Основними завданнями навчальної дисципліни є: засвоєння категоріального апарату міжнародної економіки; вивчення закономірностей розвитку світового господарства; розуміння механізмів міжнародної торгівлі, руху капіталу, робочої сили й технологій; набуття знань про міжнародну валютно-фінансову систему та міжнародні економічні організації; формування вмінь аналізувати стан і тенденції розвитку міжнародної економіки, визначати проблеми, ризики й перспективи участі України у світогосподарських процесах.

Предметом дисципліни є система економічних відносин, що виникають між суб'єктами світового господарства у процесі міжнародної торгівлі, руху факторів виробництва, валютно-фінансової взаємодії, економічної інтеграції та глобального співробітництва в умовах трансформації міжнародного середовища.

У результаті вивчення дисципліни здобувач повинен:

знати: основні категорії, закони й закономірності міжнародної економіки; теорії міжнародної торгівлі; форми й інструменти зовнішньоторговельної політики; особливості міжнародного руху капіталу, робочої сили й технологій; засади функціонування міжнародних валютно-фінансових відносин; роль міжнародних економічних організацій; форми міжнародної економічної інтеграції; сучасні глобальні виклики та місце України у світовій економіці;

уміти: застосовувати теоретичні знання для аналізу світогосподарських процесів; використовувати статистичні та аналітичні дані для оцінювання міжнародної торгівлі, інвестицій, платіжного балансу, валютних курсів і конкурентоспроможності країн; визначати вплив глобальних і регіональних чинників на розвиток національних економік; обґрунтовувати висновки щодо напрямів зовнішньоекономічної політики України та її інтеграції у світовий і європейський економічний простір.

Самостійна робота здобувачів з дисципліни «**Міжнародна економіка**» передбачає підготовку до практичних занять, опрацювання навчальної, наукової та аналітичної літератури, виконання тестових, ситуаційних і розрахунково-аналітичних завдань, підготовку індивідуального навчально-дослідного завдання, презентацій,

аналітичних довідок, а також підготовку до поточного, модульного та підсумкового контролю.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання виконується за обраною здобувачем темою з переліку, поданого в методичних вказівках. Його виконання передбачає опрацювання навчальних джерел, пошук і аналіз наукових публікацій, використання актуальних статистичних даних, підготовку звіту та презентацію результатів дослідження на практичному занятті.

Пропоновані методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи допоможуть здобувачам зорієнтуватися у змісті дисципліни, зосередитися на ключових категоріях, поняттях, моделях і методах аналізу міжнародної економіки, організувати самостійну роботу та якісно підготуватися до контрольних заходів.

В результаті вивчення дисципліни здобувачі отримують наступні компетентності:

Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області.

ЗК7. Навички використання інформаційних та комунікаційних технологій.

ЗК12. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності з урахуванням специфіки напряму навчального закладу.

ЗК13. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

Спеціальні / фахові компетентності:

ФК3. Здатність виявляти особливості функціонування середовища міжнародних економічних відносин та моделей економічного розвитку.

ФК5. Здатність здійснювати комплексний аналіз та моніторинг кон'юнктури світових ринків, оцінювати зміни міжнародного середовища та вміти адаптуватися до них.

ФК6. Здатність аналізувати міжнародні ринки товарів і послуг, інструменти та принципи регулювання міжнародної торгівлі.

ФК7. Здатність аналізувати теорії та механізми реалізації міжнародних валютно-фінансових і кредитних відносин.

ФК9. Здатність до діагностики стану досліджень міжнародних економічних відносин та світового господарства у міждисциплінарному поєднанні із політичними, юридичними, природничими науками.

ФК10. Здатність обґрунтовувати доцільність застосування правових, економічних та дипломатичних методів вирішення конфліктних ситуацій на міжнародному рівні.

ФК12. Здатність використовувати нормативно-розпорядчі документи та довідкові матеріали при здійсненні професійної діяльності у сфері міжнародних економічних відносин.

ФК15. Здатність застосувати методи, правила і принципи функціонування міжнародних економічних відносин для розвитку зовнішньоекономічної діяльності України.

ФК16. Здатність постійно підвищувати теоретичний рівень знань, генерувати й ефективно використовувати їх у практичній діяльності.

Програмні результати навчання є наступні:

ПРН16. Демонструвати знання про стан досліджень міжнародних економічних відносин та світового господарства у міждисциплінарному поєднанні із політичними, юридичними, природничими науками.

ПРН19. Розуміти та застосовувати чинне законодавство, міжнародні нормативні документи і угоди, довідкові матеріали, чинні стандарти і технічні умови тощо у сфері міжнародних економічних відносин.

ПРН22. Застосовувати відповідні методи, правила і принципи функціонування міжнародних економічних відносин для розвитку зовнішньоекономічної діяльності України.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з дисципліни виконується за обраною здобувачем темою з переліку тем, представлених у даних методичних вказівках. ІНДЗ має прикладний характер і передбачає аналіз реальних економічних процесів, статистичних даних, міжнародних рейтингів, звітів міжнародних організацій, нормативних документів та практики зовнішньоекономічної діяльності України й інших країн.

Виконання ІНДЗ передбачає:

- опрацювання матеріалу відповідних розділів підручників (навчальних посібників);
- пошук у наукових журналах 3-5 статей, які висвітлюють аналізовану проблему та їх реферування (виклад основних ідей і пропозицій авторів);

- пошук статистичних даних та їх аналіз;
- складання звіту з ІНДЗ;
- презентацію ІНДЗ на практичному занятті (виступ до 10 хвилин).

Звіт з ІНДЗ повинен мати:

- титульну сторінку із зазначенням теми, прізвища автора та ін.;
- план роботи (*вступ, перше питання* – розкриття теоретико-економічних аспектів проблеми, *друге питання* – аналіз фактичних та статистичних даних, *висновки*);
- список використаної літератури та інформаційних джерел.

Обсяг звіту з ІНДЗ – 10 аркушів формату А-4.

Теми ІНДЗ

1. Аналіз місця обраної країни у світовому господарстві за основними макроекономічними показниками.
2. Оцінка рівня відкритості економіки України та порівняння з країнами ЄС.
3. Аналіз структури експорту та імпорту України за останні 5 років.
4. Географічна структура зовнішньої торгівлі України: основні партнери, ризики та перспективи.
5. Оцінка конкурентних переваг України на світових товарних ринках.
6. Аналіз участі України у глобальних ланцюгах створення вартості.
7. Вплив війни на зовнішню торгівлю України: зміна товарної та географічної структури.
8. Експортний потенціал аграрного сектору України на світовому ринку.
9. Експортний потенціал ІТ-послуг України у міжнародній економіці.
10. Аналіз розвитку міжнародної торгівлі послугами в Україні.
11. Оцінка впливу тарифних інструментів на зовнішню торгівлю країни.
12. Нетарифні бар'єри у торгівлі України з ЄС: практичні приклади та шляхи подолання.
13. Вплив СВАМ на українських експортерів: ризики, витрати та можливості адаптації.

14. Аналіз торговельної політики ЄС щодо України.
15. Практика вирішення торговельних спорів у СОТ: приклад конкретної країни або галузі.
16. Оцінка інвестиційної привабливості України для іноземних інвесторів.
17. Аналіз динаміки прямих іноземних інвестицій в Україну за останні 5 років.
18. Порівняльний аналіз інвестиційного клімату України та однієї з країн Центрально-Східної Європи.
19. Роль транснаціональних корпорацій у розвитку обраної галузі економіки України.
20. ESG-вимоги міжнародних інвесторів: практичне значення для українського бізнесу.
21. Аналіз міжнародної трудової міграції з України: причини, напрями та економічні наслідки.
22. Вплив грошових переказів трудових мігрантів на економіку України.
23. Оцінка платіжного балансу України: структура, динаміка та проблемні статті.
24. Аналіз валютного курсу гривні та його впливу на зовнішньоекономічну діяльність.
25. Роль МВФ у підтримці фінансової стабільності України.
26. Співпраця України зі Світовим банком: аналіз основних проектів і результатів.
27. Зелене фінансування та зелені облігації: можливості використання для відбудови України.
28. Аналіз євроінтеграційних можливостей України у сфері міжнародної торгівлі.
29. Вплив Угоди про асоціацію з ЄС на зовнішньоекономічну діяльність України.
30. Зелена відбудова України як чинник інтеграції у міжнародну економіку.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

<i>Найменування показників</i>	<i>Напрямок підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень</i>	<i>Характеристика навчальної дисципліни</i>	
		<i>денна форма навчання</i>	<i>заочна форма навчання</i>
Кількість кредитів, відповідних ECTS – 8,5	Напрямок підготовки: С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини	Нормативна	
Модулів – 2	За спеціальністю С1 «Економіка та міжнародні економічні відносини»	Рік підготовки	
Змістових модулів – 4		2,3-й	2-й
Загальна кількість годин - 255		Семестр	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4, СРС – 6	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Лекції	
		52	4
		Практичні	
		48	24
		Самостійна робота	
		155	227
		ІНДЗ	
		20	20
		Вид контролю – залік/екзамен	

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою викладання навчальної дисципліни «Міжнародна економіка» є формування у здобувачів вищої освіти системи теоретичних знань, практичних умінь і аналітичних навичок щодо закономірностей функціонування світового господарства, форм міжнародних економічних відносин, механізмів міжнародної торгівлі, руху капіталу, робочої сили, технологій, валютно-фінансових процесів, міжнародної економічної інтеграції та участі України у світовій економіці.

Основними завданнями навчальної дисципліни є:

- засвоєння категоріального апарату міжнародної економіки, необхідного для аналізу процесів і явищ сучасного світового економічного розвитку;

- вивчення сутності, структури та закономірностей розвитку світового господарства й міжнародної економічної системи;
- формування знань про міжнародний поділ праці, міжнародну спеціалізацію, кооперацію виробництва та глобальні ланцюги створення вартості;
- вивчення класичних, неокласичних і сучасних теорій міжнародної торгівлі та можливостей їх практичного застосування;
- набуття знань про міжнародну торгівлю товарами й послугами, зовнішньоторговельну політику держави, тарифні та нетарифні методи регулювання міжнародної торгівлі;
- формування вмінь аналізувати міжнародний рух капіталу, прямі іноземні інвестиції, діяльність транснаціональних корпорацій, міжнародну трудову міграцію та трансфер технологій;
- набуття знань про міжнародні валютні відносини, світову валютну систему, платіжний баланс, міжнародні фінансові ринки та діяльність міжнародних фінансово-кредитних організацій;
- вивчення сутності, передумов, форм і наслідків міжнародної економічної інтеграції, зокрема європейської економічної інтеграції;
- формування здатності аналізувати місце України у світовій економіці, її зовнішньоторговельні, інвестиційні, міграційні та інтеграційні зв'язки;
- розвиток умінь працювати зі статистичними базами даних, міжнародними нормативними документами, аналітичними звітами міжнародних організацій та іншими інформаційними джерелами;
- формування навичок оцінювання сучасних глобальних викликів, зокрема цифровізації, регіоналізації, сталого розвитку, екологічного та вуглецевого регулювання, економічної безпеки й гео економічної конкуренції.

Предметом навчальної дисципліни є система економічних відносин, що виникають між суб'єктами світового господарства у процесі міжнародної торгівлі, руху факторів виробництва, валютно-фінансової взаємодії, економічної інтеграції та глобального економічного співробітництва.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен:

знати: основні поняття, категорії та закономірності міжнародної економіки; етапи формування світового господарства; теорії міжнародної торгівлі; форми й інструменти зовнішньоторговельної політики; особливості міжнародного руху капіталу, робочої сили й технологій; засади функціонування міжнародних валютно-фінансових відносин; роль міжнародних економічних організацій; форми

міжнародної економічної інтеграції; сучасні глобальні проблеми й місце України у світовій економіці;

уміти: застосовувати теоретичні знання для аналізу світогосподарських процесів; визначати та інтерпретувати показники міжнародної торгівлі, інвестицій, платіжного балансу, валютного курсу й конкурентоспроможності; використовувати статистичні та аналітичні дані для оцінювання тенденцій розвитку міжнародної економіки; аналізувати вплив глобальних і регіональних чинників на національні економіки; обґрунтовувати висновки щодо перспектив участі України у світовому та європейському економічному просторі.

3. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лекції	Практ.	СР
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи міжнародної економіки та розвитку світового господарства				
Тема 1. Міжнародна економіка як наука і навчальна дисципліна	10	2	2	6
Тема 2. Світове господарство та закономірності його розвитку	10	2	2	6
Тема 3. Середовище міжнародної економічної діяльності	10	2	2	6
Тема 4. Міжнародний поділ праці як основа міжнародної економіки	10	2	2	6
Тема 5. Класичні теорії міжнародної торгівлі	10	2	2	6
Тема 6. Неокласичні та сучасні теорії міжнародної торгівлі	8	2	–	6
Разом за змістовим модулем 1	58	12	10	36
Змістовий модуль 2. Міжнародна мікроекономіка: міжнародна торгівля та торговельна політика в умовах сталого розвитку				
Тема 7. Міжнародна торгівля товарами	10	2	2	6
Тема 8. Міжнародна торгівля послугами	10	2	2	6
Тема 9. Зовнішньоторговельна політика держави	10	2	2	6
Тема 10. Нетарифне регулювання міжнародної торгівлі	10	2	2	6
Тема 11. Світова організація торгівлі та багатостороннє регулювання міжнародної торгівлі	10	2	2	6
Разом за змістовим модулем 2	50	10	10	30
Змістовий модуль 3. Міжнародна мікроекономіка: міжнародний рух факторів виробництва і глобальні виробничі системи				
Тема 12. Міжнародний рух капіталу	10	2	2	6
Тема 13. Прямі іноземні інвестиції та транснаціональні корпорації	10	2	2	6

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лекції	Практ.	СР
Тема 14. Міжнародне виробництво та глобальні ланцюги створення вартості	10	2	2	6
Тема 15. Міжнародний рух робочої сили	10	2	2	6
Тема 16. Світовий ринок технологій та інновацій	10	2	2	6
Разом за змістовим модулем 3	50	10	10	30
Змістовий модуль 4. Міжнародна макроекономіка: міжнародні валютно-фінансові відносини, економічна інтеграція та місце України у світовій економіці				
Тема 17. Міжнародні валютні відносини	10	2	2	6
Тема 18. Світова валютна система та етапи її еволюції	7	2	–	5
Тема 19. Платіжний баланс країни	10	2	2	6
Тема 20. Міжнародні фінансові ринки	10	2	2	6
Тема 21. Міжнародні фінансово-кредитні організації	10	2	2	6
Тема 22. Міжнародна економічна інтеграція	10	2	2	6
Тема 23. Європейська економічна інтеграція	10	2	2	6
Тема 24. Україна в системі міжнародної економіки	10	2	2	6
Тема 25. Євроінтеграційний вектор міжнародної економічної політики України	10	2	2	6
Тема 26. Глобальні проблеми та сучасні виклики міжнародної економіки	10	2	2	6
Разом за змістовим модулем 4	97	20	18	59
Усього годин	255	52	48	155

4. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Аудиторних годин
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи міжнародної економіки та розвитку світового господарства		
1	Міжнародна економіка як наука і навчальна дисципліна	2
2	Світове господарство та закономірності його розвитку	2
3	Середовище міжнародної економічної діяльності	2
4	Міжнародний поділ праці як основа міжнародної економіки	2
5	Класичні теорії міжнародної торгівлі	2
Разом за змістовим модулем 1		10
Змістовий модуль 2. Міжнародна мікроекономіка: міжнародна		

№ з/п	Назва теми	Аудиторних годин
торгівля та торговельна політика в умовах сталого розвитку		
6	Міжнародна торгівля товарами	2
7	Міжнародна торгівля послугами	2
8	Зовнішньоторговельна політика держави	2
9	Нетарифне регулювання міжнародної торгівлі	2
10	Світова організація торгівлі та багатостороннє регулювання міжнародної торгівлі	2
Разом за змістовим модулем 2		10
Змістовий модуль 3. Міжнародна мікроекономіка: міжнародний рух факторів виробництва і глобальні виробничі системи		
11	Міжнародний рух капіталу	2
12	Прямі іноземні інвестиції та транснаціональні корпорації	2
13	Міжнародне виробництво та глобальні ланцюги створення вартості	2
14	Міжнародний рух робочої сили	2
15	Світовий ринок технологій та інновацій	2
Разом за змістовим модулем 3		10
Змістовий модуль 4. Міжнародна макроекономіка: міжнародні валютно-фінансові відносини, економічна інтеграція та місце України у світовій економіці		
16	Міжнародні валютні відносини	2
17	Платіжний баланс країни	2
18	Міжнародні фінансові ринки	2
19	Міжнародні фінансово-кредитні організації	2
20	Міжнародна економічна інтеграція	2
21	Європейська економічна інтеграція	2
22	Україна в системі міжнародної економіки	2
23	Євроінтеграційний вектор міжнародної економічної політики України	2
24	Глобальні проблеми та сучасні виклики міжнародної економіки	2
Разом за змістовим модулем 4		18
Усього годин		48

5. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль знань здобувачів з навчальної дисципліни «Міжнародна економіка» здійснюється з метою перевірки рівня засвоєння теоретичного матеріалу, сформованості практичних умінь, здатності аналізувати процеси міжнародної економіки, працювати зі статистичними даними, міжнародними нормативними документами, аналітичними звітами та обґрунтовувати власні висновки щодо розвитку світового господарства й участі України у міжнародних економічних процесах.

Основними формами поточного контролю є:

- усне опитування та обговорення питань теми на практичних заняттях;
- виконання тестових завдань за темами навчальної дисципліни;
- розв'язання практичних, ситуаційних і розрахунково-аналітичних завдань;
- аналіз статистичних даних щодо міжнародної торгівлі, інвестицій, платіжного балансу, валютних курсів, міграційних процесів, конкурентоспроможності країн;
- підготовка коротких аналітичних повідомлень, презентацій, есе;
- участь у дискусіях, кейс-аналізі, групових завданнях;
- виконання та захист індивідуального навчально-дослідного завдання;
- модульний контроль у формі тестування.

За вчасне та якісне виконання завдань на практичних заняттях здобувач може отримати **50 балів**. До цієї складової входять активність на практичних заняттях, участь в обговореннях, виконання поточних тестових, практичних, аналітичних і ситуаційних завдань.

За виконання та захист індивідуального навчально-дослідного завдання здобувач може отримати **10 балів**. Під час оцінювання ІНДЗ враховуються відповідність темі, повнота розкриття проблеми, використання актуальних джерел і статистичних даних, логічність структури, самостійність висновків, якість оформлення та презентації результатів дослідження.

Модульний контроль проводиться у формі тестування. Передбачено два модульні контролю, кожен з яких оцінюється у **20 балів**. У тесті міститься **33 запитання різної складності**: 28 запитань першого рівня по 0,5 бала, 4 запитання другого рівня по 1 балу, 1 запитання третього рівня на 2 бали. Загальна кількість балів за один модульний контроль становить **20 балів**.

Завдання першого рівня спрямовані на перевірку знання базових понять, категорій, теорій і фактологічного матеріалу. Завдання другого рівня передбачають уміння встановлювати зв'язки між економічними явищами, пояснювати закономірності та інтерпретувати процеси міжнародної економіки. Завдання третього рівня має комплексний характер і передбачає застосування знань для аналізу практичної ситуації або формулювання обґрунтованого висновку.

Загальна оцінка з дисципліни формується за 100-бальною шкалою:

- **50 балів** - поточна робота на практичних заняттях;
- **10 балів** - індивідуальне навчально-дослідне завдання;
- **20 балів** - модульний контроль 1;
- **20 балів** - модульний контроль 2.

Усього - **100 балів**.

Додаткові стимулюючі бали можуть нараховуватися за участь у студентських наукових конференціях, конкурсах, олімпіадах, підготовку тез доповіді, наукової статті, аналітичних матеріалів за тематикою дисципліни, а також за обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення змісту навчальної дисципліни. Додаткові бали зараховуються в межах загальної 100-бальної шкали оцінювання.

Підсумковий контроль здійснюється у формі **заліку / екзамену** відповідно до навчального плану. Підсумкова оцінка визначається як сума балів, отриманих здобувачем за поточну роботу, індивідуальне навчально-дослідне завдання та модульні контрольні заходи.

Додаткові стимулюючі бали:

- участь в університетській предметній олімпіаді – 2 бали (призове місце – 5 балів);
- участь у Всеукраїнській предметній олімпіаді – 5 балів (призове місце – 10 балів);
- участь в Економічному турнірі – 5 балів;
- виступ з доповіддю на університетській студентській науковій конференції – 5 балів;
- виступ з доповіддю на Всеукраїнській студентській науковій конференції – 5 балів;
- публікація тез доповіді – 5 балів;
- публікація наукової статті – 10 балів.

6. МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ З ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, ПОТОЧНОГО І ПРОМІЖНОГО КОНТРОЛЮ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

4-й семестр

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи міжнародної економіки та розвитку світового господарства

Заняття 1. Міжнародна економіка як наука і навчальна дисципліна

План заняття

1. Сутність міжнародної економіки як науки і навчальної дисципліни.
2. Предмет, об'єкт і суб'єкти міжнародної економіки.
3. Міжнародна економіка та міжнародні економічні відносини: спільні ознаки й відмінності.
4. Структура міжнародної економіки та її основні рівні: мікро-, мезо-, макро- і мегарівень.
5. Методи дослідження міжнародної економіки.
6. Роль міжнародної економіки у підготовці фахівців з економіки та міжнародних економічних відносин.

▣ Презентація індивідуальних навчально-дослідних завдань:

- Аналіз місця обраної країни у світовому господарстві за основними макроекономічними показниками.
- Оцінка рівня відкритості економіки України та порівняння з країнами ЄС.
- Україна в системі міжнародної економіки: зовнішня торгівля, інвестиції, євроінтеграція та зелена відбудова.

Ключові поняття: міжнародна економіка, світове господарство, міжнародні економічні відносини, міжнародна економічна система, суб'єкти міжнародної економіки, об'єкти міжнародної економіки, національна економіка, відкрита економіка, міжнародний поділ праці, міжнародна торгівля, міжнародний рух капіталу, міжнародна міграція робочої сили, міжнародний трансфер технологій, міжнародні валютно-фінансові відносини, економічна інтеграція, глобалізація, регіоналізація, сталий розвиток, зовнішньоекономічна діяльність, методи дослідження міжнародної економіки.

Самоконтроль підготовки до практичного заняття та поточного контролю знань здійснюється за контрольними завданнями: контрольні запитання, тести, ситуаційні завдання, аналітичні вправи та робота з міжнародними рейтингами, статистичними базами й нормативними документами:

Контрольні запитання

1. Що вивчає міжнародна економіка як наука?
2. У чому полягає відмінність між поняттями «міжнародна економіка» і «міжнародні економічні відносини»?
3. Що є предметом міжнародної економіки?
4. Які об'єкти досліджує міжнародна економіка?
5. Хто належить до основних суб'єктів міжнародної економіки?
6. Які основні форми міжнародних економічних зв'язків ви знаєте?
7. Яке значення має міжнародний поділ праці для розвитку міжнародної економіки?
8. Чому сучасні національні економіки не можуть розвиватися ізольовано?
9. Які рівні міжнародної економіки можна виділити?
10. Які методи використовуються для дослідження процесів міжнародної економіки?
11. Як глобалізація впливає на розвиток міжнародної економіки?
12. Чому питання сталого розвитку стають важливими для міжнародної економіки?
13. Яке місце України в сучасній міжнародній економічній системі?
14. Чому майбутньому фахівцю з економіки та міжнародних економічних відносин важливо вивчати міжнародну економіку?

Тести: визначте єдино правильну відповідь

1. Міжнародна економіка вивчає:
 - а) лише внутрішню економіку окремої держави
 - б) економічні процеси та зв'язки між національними економіками
 - в) тільки діяльність міжнародних організацій
 - г) лише валютний ринок
2. Предметом міжнародної економіки є:
 - а) система економічних відносин між суб'єктами світового господарства
 - б) політична система держави
 - в) внутрішній ринок праці
 - г) фінансова звітність підприємства
3. До суб'єктів міжнародної економіки належать:
 - а) лише держави
 - б) лише підприємства

- в) держави, підприємства, міжнародні організації, домогосподарства
- г) тільки центральні банки

4. Основою розвитку міжнародної економіки є:

- а) закритість національних ринків
- б) міжнародний поділ праці
- в) відсутність зовнішньої торгівлі
- г) адміністративне регулювання цін

5. Міжнародна торгівля - це:

- а) обмін товарами й послугами між країнами
- б) виробництво продукції всередині країни
- в) державне регулювання бюджету
- г) внутрішній рух робочої сили

6. До форм міжнародних економічних відносин належать:

- а) міжнародна торгівля, рух капіталу, міграція робочої сили, валютно-фінансові відносини
- б) лише податкова політика
- в) лише внутрішня торгівля
- г) лише бюджетні відносини

7. Мегарівень міжнародної економіки охоплює:

- а) діяльність окремого домогосподарства
- б) діяльність окремого підприємства
- в) глобальні економічні процеси та міжнародні інституції
- г) місцевий ринок товарів

8. Відкрита економіка - це економіка, яка:

- а) не бере участі у світовій торгівлі
- б) взаємодіє з іншими країнами через торгівлю, інвестиції, рух капіталу, праці та технологій
- в) не має зовнішньоекономічних зв'язків
- г) повністю ізольована від світового ринку

9. Глобалізація означає:

- а) посилення взаємозалежності національних економік
- б) скорочення міжнародної торгівлі до нуля
- в) повну відмову країн від міжнародної співпраці
- г) обмеження руху інформації між країнами

10. Який метод найчастіше використовується для порівняння економічного розвитку країн?

- а) геологічний
- б) порівняльний
- в) біологічний
- г) художній

Аналітична вправа. Оберіть одну країну світу та коротко охарактеризуйте її участь у міжнародній економіці за такими критеріями:

1. місце країни у світовому господарстві;
2. основні експортні товари або послуги;
3. основні імпорتنі товари або послуги;
4. ключові торговельні партнери;
5. участь у міжнародних організаціях або інтеграційних об'єднаннях;
6. рівень відкритості економіки;
7. наявність конкурентних переваг на світових ринках.

Для виконання вправи рекомендовано використати дані World Bank Data, WTO, UNCTADstat, IMF Data, OECD Data, Eurostat, офіційні статистичні ресурси обраної країни.

За результатами аналізу підготуйте короткий висновок: які чинники визначають роль обраної країни у міжнародній економіці та які ризики можуть впливати на її зовнішньоекономічні позиції?

Завдання для самостійної роботи

1. Опрацювати теоретичний матеріал щодо сутності міжнародної економіки, її предмета, об'єкта, суб'єктів і методів дослідження.
2. Скласти короткий словник із 15-20 базових понять теми.
3. Підготувати порівняльну характеристику понять «міжнародна економіка», «світове господарство», «міжнародні економічні відносини».
4. Навести 3 приклади сучасних подій, які демонструють взаємозалежність національних економік.
5. Підготуватися до поточного тестування за темою.

Заняття 2. Світове господарство та закономірності його розвитку

План заняття

1. Сутність світового господарства та етапи його формування.
2. Структура світового господарства та його основні суб'єкти.
3. Закономірності розвитку сучасного світового господарства.
4. Глобалізація, регіоналізація та взаємозалежність національних економік.
5. Цілі сталого розвитку як орієнтир трансформації світової економіки.
6. Місце України у сучасному світовому господарстві.

▣ Презентація індивідуальних навчально-дослідних завдань:

- Аналіз місця обраної країни у світовому господарстві за основними макроекономічними показниками.
- Оцінка рівня відкритості економіки України та порівняння з країнами ЄС.
- Аналіз структури експорту та імпорту України за останні 5 років.
- Географічна структура зовнішньої торгівлі України: основні партнери, ризики та перспективи.

Ключові поняття: *світове господарство, світова економіка, національна економіка, міжнародна економічна система, глобалізація, регіоналізація, інтернаціоналізація, транснаціоналізація, міжнародний поділ праці, відкритість економіки, зовнішньоекономічна діяльність, міжнародна торгівля, міжнародний рух капіталу, трудова міграція, глобальні ланцюги створення вартості, міжнародні економічні організації, економічна взаємозалежність, сталий розвиток, Цілі сталого розвитку, економічна безпека, глобальні дисбаланси.*

Самоконтроль підготовки до практичного заняття та поточного контролю знань здійснюється за контрольними завданнями: контрольні запитання, тести, ситуаційні завдання, аналітичні вправи та робота з міжнародними рейтингами, статистичними базами й нормативними документами:

Контрольні запитання

1. Що таке світове господарство і які його основні ознаки?
2. Які етапи формування світового господарства можна виділити?
3. Які суб'єкти беруть участь у функціонуванні світового господарства?
4. У чому полягає взаємозв'язок між національними економіками та світовим господарством?
5. Які чинники визначають розвиток сучасної світової економіки?
6. Як глобалізація впливає на структуру світового господарства?
7. У чому полягає відмінність між глобалізацією та регіоналізацією?
8. Які показники використовують для оцінювання участі країни у світовому господарстві?
9. Як міжнародна торгівля впливає на економічну взаємозалежність країн?

10. Яку роль відіграють транснаціональні корпорації у сучасному світовому господарстві?
11. Як Цілі сталого розвитку впливають на пріоритети світової економіки?
12. Які глобальні проблеми найбільше впливають на розвиток світового господарства?
13. Яке місце посідає Україна у світовому господарстві?
14. Які чинники обмежують і які посилюють інтеграцію України у світову економіку?

Тести: визначте єдино правильну відповідь

1. Світове господарство - це:
 - а) сукупність підприємств однієї країни
 - б) сукупність національних економік, пов'язаних міжнародними економічними відносинами
 - в) лише міжнародна торгівля товарами
 - г) система державного управління економікою
2. Основою формування світового господарства є:
 - а) міжнародний поділ праці
 - б) закритість національних ринків
 - в) відсутність зовнішньої торгівлі
 - г) внутрішнє бюджетне регулювання
3. До суб'єктів світового господарства належать:
 - а) лише держави
 - б) лише міжнародні організації
 - в) держави, підприємства, ТНК, міжнародні організації, домогосподарства
 - г) тільки банки
4. Глобалізація світового господарства означає:
 - а) посилення взаємозалежності національних економік
 - б) повну ізоляцію держав
 - в) скорочення міжнародної торгівлі
 - г) заборону руху капіталу між країнами
5. Регіоналізація світової економіки проявляється у:
 - а) формуванні інтеграційних об'єднань країн
 - б) ліквідації міжнародної торгівлі
 - в) відмові країн від економічного співробітництва
 - г) повній заміні світового ринку внутрішніми ринками
6. Транснаціональні корпорації - це:
 - а) підприємства, що працюють лише на місцевому ринку
 - б) компанії, діяльність яких поширюється на декілька країн

- в) державні установи з контролю експорту
 - г) міжнародні політичні організації
7. Показником участі країни у світовому господарстві є:
- а) обсяг зовнішньоторговельного обороту
 - б) кількість адміністративних одиниць
 - в) площа території
 - г) кількість вихідних днів
8. Економічна взаємозалежність країн посилюється через:
- а) розвиток міжнародної торгівлі, інвестицій, міграції та технологічного обміну
 - б) повне припинення зовнішньоекономічної діяльності
 - в) закриття кордонів для товарів і капіталу
 - г) відмову від міжнародних договорів
9. Цілі сталого розвитку були ухвалені в межах:
- а) Організації Об'єднаних Націй
 - б) Світової організації торгівлі
 - в) Європейського центрального банку
 - г) Міжнародної організації праці
10. До сучасних викликів світового господарства належать:
- а) кліматичні зміни, енергетична нестабільність, боргові ризики, цифрова трансформація
 - б) лише збільшення кількості підприємств
 - в) тільки внутрішня інфляція окремої країни
 - г) виключно місцеві бюджетні проблеми

Аналітична справа. Оцініть місце обраної країни у світовому господарстві. Для аналізу оберіть одну країну та зберіть інформацію за останні 3–5 років за такими показниками:

1. ВВП країни та його динаміка;
 2. ВВП на душу населення;
 3. обсяг експорту та імпорту товарів і послуг;
 4. зовнішньоторговельний оборот;
 5. основні торговельні партнери;
 6. обсяг прямих іноземних інвестицій;
 7. участь у міжнародних організаціях та інтеграційних об'єднаннях;
 8. позиції країни у міжнародних рейтингах конкурентоспроможності, людського розвитку або інноваційності.
- За результатами аналізу зробіть короткий висновок:
- яку роль країна відіграє у світовому господарстві;
 - які чинники забезпечують її конкурентні переваги;

- які зовнішні ризики можуть впливати на її економічний розвиток;
- які елементи досвіду цієї країни можуть бути корисними для України.

Рекомендовані джерела даних: World Bank Data, IMF Data, WTO Data, UNCTADstat, OECD Data, Eurostat, Human Development Reports, офіційні статистичні служби країн.

Ситуаційне завдання. Після пандемії COVID-19, енергетичної кризи, повномасштабної війни проти України та посилення геоекономічної конкуренції країни світу почали переглядати власні моделі участі у світовому господарстві. Частина держав посилює протекціоністські інструменти, підтримує стратегічні галузі та намагається зменшити залежність від зовнішніх постачальників. Інші країни, навпаки, розширюють участь у міжнародній торгівлі, інтегруються у глобальні ланцюги створення вартості та залучають іноземні інвестиції.

Завдання для аналізу:

1. Порівняйте дві моделі участі країни у світовому господарстві: відкриту інтеграційну модель і модель економічного протекціонізму.
2. Визначте переваги та ризики кожної моделі.
3. Проаналізуйте, яка модель є більш прийнятною для України в умовах воєнної економіки, післявоєнного відновлення та євроінтеграції.
4. Запропонуйте 3 практичні напрями посилення позицій України у світовому господарстві.

Форма представлення результатів: короткий аналітичний висновок обсягом 1–2 сторінки або презентація до 5 слайдів.

Завдання для самостійної роботи

1. Опрацювати теоретичний матеріал щодо сутності, структури та етапів формування світового господарства.
2. Скласти схему «Суб'єкти світового господарства та їх роль у міжнародній економіці».
3. Підготувати коротку характеристику однієї міжнародної економічної організації та її впливу на розвиток світового господарства.
4. Проаналізувати динаміку зовнішньоторговельного обороту України за останні 5 років.
5. Підготувати приклади впливу глобалізації, регіоналізації та сталого розвитку на сучасну міжнародну економіку.
6. Підготуватися до поточного тестування за темою.

Заняття 3. Середовище міжнародної економічної діяльності

План заняття

1. Поняття середовища міжнародної економічної діяльності.
2. Економічне середовище міжнародної економіки.
3. Політико-правове середовище міжнародної економічної діяльності.
4. Соціокультурні чинники міжнародної економічної взаємодії.
5. Технологічне та цифрове середовище міжнародної економіки.
6. Природно-ресурсне й екологічне середовище міжнародної економічної діяльності.
7. Вплив чинників зовнішнього середовища на міжнародну діяльність підприємств і держав.

▣ Презентація індивідуальних навчально-дослідних завдань:

- *Нетарифні бар'єри у торгівлі України з ЄС: практичні приклади та шляхи подолання.*
- *Вплив СВАМ на українських експортерів: ризики, витрати та можливості адаптації.*
- *ESG-вимого міжнародних інвесторів: практичне значення для українського бізнесу.*
- *Зелена відбудова України як чинник інтеграції у міжнародну економіку.*

***Ключові поняття:** міжнародне економічне середовище, зовнішнє середовище, економічні чинники, політико-правове середовище, соціокультурне середовище, технологічне середовище, природно-ресурсне середовище, екологічні стандарти, сталий розвиток, ESG, PEST-аналіз, PESTEL-аналіз, ризики міжнародної діяльності, інвестиційний клімат, міжнародна конкурентоспроможність, цифровізація, інновації, регуляторне середовище, міжнародні стандарти, вуглецеве регулювання.*

Самоконтроль підготовки до практичного заняття та поточного контролю знань здійснюється за контрольними завданнями: контрольні запитання, тести, ситуаційні завдання, аналітичні вправи та робота з міжнародними рейтингами, статистичними базами й нормативними документами:

Контрольні запитання

1. Що розуміють під середовищем міжнародної економічної діяльності?
2. Які основні складові формують міжнародне економічне середовище?

3. Як економічні чинники впливають на міжнародну діяльність країн і підприємств?
4. У чому полягає значення політико-правового середовища для міжнародної економіки?
5. Як міжнародні угоди, стандарти й регуляторні вимоги впливають на зовнішньоекономічну діяльність?
6. Чому соціокультурні відмінності важливо враховувати у міжнародній економічній взаємодії?
7. Як цифровізація змінює середовище міжнародної економічної діяльності?
8. Яке значення мають природно-ресурсні чинники для міжнародної спеціалізації країн?
9. Як екологічні стандарти та вимоги сталого розвитку впливають на міжнародну торгівлю?
10. Що таке ESG-критерії та чому вони важливі для міжнародного бізнесу?
11. Які ризики виникають у міжнародній економічній діяльності під впливом зовнішнього середовища?
12. У чому полягає сутність PEST- та PESTEL-аналізу?
13. Як війна, санкції, енергетичні кризи та геополітична нестабільність змінюють міжнародне економічне середовище?
14. Які чинники міжнародного середовища є найбільш важливими для України?

Тести: визначте єдино правильну відповідь

1. Середовище міжнародної економічної діяльності - це:
 - а) лише внутрішній ринок країни
 - б) сукупність зовнішніх чинників, що впливають на міжнародну економічну взаємодію
 - в) система податкового обліку підприємства
 - г) виключно валютний ринок
2. До основних складових міжнародного економічного середовища належать:
 - а) економічна, політико-правова, соціокультурна, технологічна, природно-ресурсна складові
 - б) лише виробнича й кадрова складові
 - в) тільки податкова система
 - г) лише фінансова звітність підприємства
3. Політико-правове середовище міжнародної економіки охоплює:
 - а) лише природні ресурси країни
 - б) законодавство, міжнародні угоди, політичну стабільність і

регуляторні вимоги

в) тільки споживчі смаки населення

г) лише рівень інфляції

4. Соціокультурне середовище впливає на:

а) особливості поведінки споживачів, ділову комунікацію, стиль переговорів і сприйняття товарів

б) лише митні тарифи

в) тільки валютний курс

г) виключно державний бюджет

5. Технологічне середовище міжнародної економіки характеризується:

а) рівнем розвитку інновацій, цифрових технологій, автоматизації та інформаційних систем

б) лише кількістю природних ресурсів

в) тільки рівнем оподаткування

г) лише чисельністю населення

6. ESG-критерії охоплюють:

а) екологічні, соціальні та управлінські аспекти діяльності

б) лише прибутковість підприємства

в) тільки податкові платежі

г) лише валютні операції

7. PEST-аналіз використовується для оцінювання:

а) політичних, економічних, соціальних і технологічних чинників зовнішнього середовища

б) лише собівартості продукції

в) тільки внутрішньої структури підприємства

г) виключно бухгалтерського балансу

8. Природно-ресурсне середовище найбільше впливає на:

а) міжнародну спеціалізацію країн і структуру їхнього експорту

б) лише дизайн продукції

в) тільки рекламну політику

г) виключно банківські послуги

9. Екологічні стандарти у міжнародній торгівлі можуть виступати як:

а) чинник доступу товарів на зовнішні ринки

б) форма внутрішнього документообігу

в) елемент кадрової політики

г) показник кількості підприємств

10. Вуглецеве регулювання ЄС важливе для українських експортерів, тому що:

- а) може впливати на витрати експорту продукції з високим вуглецевим слідом
- б) скасовує всю міжнародну торгівлю
- в) не має жодного стосунку до промисловості
- г) стосується лише туристичних послуг

Аналітична вправа. Проведіть **PESTEL-аналіз міжнародного середовища** для українського підприємства, яке планує вихід на ринок однієї з країн ЄС.

Для аналізу оберіть конкретний товар або послугу, наприклад: аграрна продукція, харчові продукти, меблі, ІТ-послуги, текстиль, металопродукція, будівельні матеріали, освітні послуги.

Оцініть такі групи чинників:

1. **Political** - політична стабільність, торговельна політика, підтримка України, санкційне середовище;
2. **Economic** - купівельна спроможність, інфляція, валютний курс, рівень конкуренції;
3. **Social** - споживчі уподобання, культурні особливості, демографічні тенденції;
4. **Technological** - рівень цифровізації, вимоги до технологічності продукції, інноваційність ринку;
5. **Environmental** - екологічні стандарти, вимоги до пакування, вуглецевий слід, сталість виробництва;
6. **Legal** - сертифікація, митні правила, стандарти якості, вимоги ЄС до безпечності продукції.

За результатами аналізу підготуйте короткий висновок: **які чинники є можливостями, а які - ризиками для виходу українського підприємства на обраний ринок?**

Ситуаційне завдання. Українське підприємство з виробництва харчової продукції планує експортувати товари до країн Європейського Союзу. Продукція має конкурентну ціну, але підприємство стикається з необхідністю адаптації до стандартів якості, вимог щодо пакування, маркування, екологічності виробництва, простежуваності походження сировини та соціальної відповідальності.

Завдання для аналізу:

1. Визначте основні групи чинників міжнародного середовища, які впливатимуть на вихід підприємства на ринок ЄС.
2. Оцініть, які бар'єри можуть виникнути на етапі експорту.

3. Поясніть, чому відповідність екологічним і соціальним стандартам стає важливою умовою міжнародної конкурентоспроможності.
 4. Запропонуйте 3–5 практичних кроків, які підприємство має здійснити для адаптації до вимог європейського ринку.
 5. Зробіть висновок, чи може дотримання стандартів сталого розвитку стати конкурентною перевагою підприємства.
- Форма представлення результатів:** аналітична записка обсягом 1–2 сторінки або презентація до 5 слайдів.

Завдання для самостійної роботи

1. Опрацювати теоретичний матеріал щодо складових середовища міжнародної економічної діяльності.
2. Скласти схему «Чинники міжнародного економічного середовища».
3. Підготувати короткий огляд одного міжнародного рейтингу, який характеризує бізнес-середовище або конкурентоспроможність країн.
4. Навести приклади впливу політико-правових, технологічних та екологічних чинників на міжнародну торгівлю України.
5. Провести міні-аналіз ризиків міжнародної діяльності для обраної галузі української економіки.
6. Підготуватися до поточного тестування за темою.

Заняття 4. Міжнародний поділ праці як основа міжнародної економіки

План заняття

1. Сутність міжнародного поділу праці та його роль у розвитку міжнародної економіки.
2. Фактори формування міжнародного поділу праці.
3. Форми міжнародного поділу праці: міжнародна спеціалізація та міжнародна кооперація виробництва.
4. Види міжнародної спеціалізації: предметна, подетальна, технологічна, галузева, міжгалузева та внутрішньогалузева.
5. Сучасні трансформації міжнародного поділу праці під впливом цифровізації, автоматизації, штучного інтелекту та сталого розвитку.
6. Участь України у міжнародному поділі праці та глобальних ланцюгах створення вартості.

■ Презентація індивідуальних навчально-дослідних завдань:

- *Аналіз участі України у глобальних ланцюгах створення вартості.*
- *Оцінка конкурентних переваг України на світових товарних ринках.*
- *Експортний потенціал аграрного сектору України на світовому ринку.*
- *Експортний потенціал ІТ-послуг України у міжнародній економіці.*

***Ключові поняття:** міжнародний поділ праці, міжнародна спеціалізація, міжнародна кооперація виробництва, інтернаціоналізація виробництва, глобальні ланцюги створення вартості, глобальні виробничі мережі, конкурентні переваги, порівняльні переваги, аутсорсинг, офшоринг, ніаршоринг, френдишоринг, рещоринг, предметна спеціалізація, подетальна спеціалізація, технологічна спеціалізація, виробнича кооперація, цифровізація, автоматизація, штучний інтелект, сталий розвиток, відповідальне виробництво.*

Самоконтроль підготовки до практичного заняття та поточного контролю знань здійснюється за контрольними завданнями: контрольні запитання, тести, ситуаційні завдання, аналітичні вправи та робота зі статистичними матеріалами щодо зовнішньої торгівлі, виробничої спеціалізації й участі країн у глобальних ланцюгах створення вартості:

Контрольні запитання

1. Що таке міжнародний поділ праці?
2. Яку роль міжнародний поділ праці відіграє у формуванні світового господарства?
3. Які чинники впливають на участь країни у міжнародному поділі праці?
4. У чому полягає відмінність між міжнародною спеціалізацією та міжнародною кооперацією виробництва?
5. Які види міжнародної спеціалізації ви знаєте?
6. Як природно-ресурсні, технологічні та трудові фактори впливають на спеціалізацію країн?
7. Що таке глобальні ланцюги створення вартості?
8. Які переваги отримують країни від участі у глобальних виробничих мережах?
9. Які ризики виникають через надмірну залежність країни від вузької міжнародної спеціалізації?

10. Як цифровізація та автоматизація змінюють міжнародний поділ праці?
11. У чому полягає сутність процесів аутсорсингу, офшорингу, ніаршорингу, френдшорингу та рещорингу?
12. Як вимоги сталого розвитку впливають на міжнародну виробничу спеціалізацію?
13. Які галузі України мають найбільший потенціал участі у міжнародному поділі праці?
14. Які напрями можуть посилити позиції України у глобальних ланцюгах створення вартості?

Тести: визначте єдино правильну відповідь

1. Міжнародний поділ праці - це:
 - а) розподіл праці всередині одного підприємства
 - б) спеціалізація країн на виробництві певних товарів, послуг або виконанні окремих виробничих функцій
 - в) розподіл доходів між працівниками підприємства
 - г) внутрішня організація державного управління
2. Основою міжнародного поділу праці є:
 - а) відмінності між країнами у ресурсах, технологіях, продуктивності, витратах і попиті
 - б) повна однаковість національних економік
 - в) відсутність зовнішньої торгівлі
 - г) заборона міжнародної спеціалізації
3. Міжнародна спеціалізація означає:
 - а) орієнтацію країни або підприємства на виробництво певних товарів чи послуг для світового ринку
 - б) повну відмову від експорту
 - в) виробництво лише для внутрішнього споживання
 - г) державне регулювання цін
4. Міжнародна кооперація виробництва - це:
 - а) співпраця виробників різних країн у процесі створення продукції або послуг
 - б) ізоляція підприємств від зовнішніх ринків
 - в) виключно внутрішня торгівля
 - г) обмеження руху технологій
5. Предметна спеціалізація передбачає:
 - а) виробництво готових видів продукції
 - б) виробництво окремих деталей
 - в) виконання лише окремих технологічних операцій
 - г) виключно надання фінансових послуг
6. Подетальна спеціалізація означає:

- а) виробництво окремих вузлів, деталей або комплектуючих
 - б) виробництво лише сировини
 - в) торгівлю готовою продукцією без кооперації
 - г) відмову від міжнародної торгівлі
7. Глобальний ланцюг створення вартості - це:
- а) послідовність виробничих, логістичних, технологічних і збутових операцій, розміщених у різних країнах
 - б) система внутрішнього документообігу підприємства
 - в) лише процес продажу товару на місцевому ринку
 - г) перелік податкових платежів підприємства
8. Аутсорсинг означає:
- а) передавання частини функцій або процесів зовнішньому виконавцю
 - б) повне закриття підприємства
 - в) заборону міжнародного виробництва
 - г) внутрішнє споживання продукції
9. Решоринг - це:
- а) повернення виробництва з-за кордону до країни походження компанії
 - б) перенесення виробництва тільки до офшорних зон
 - в) заборона експорту
 - г) скорочення міжнародної торгівлі до мінімуму
1. Який чинник у XXI столітті суттєво змінює міжнародний поділ праці?
- а) цифровізація, автоматизація та штучний інтелект
 - б) повна відмова від технологій
 - в) ліквідація міжнародної торгівлі
 - г) зменшення ролі інформації у виробництві

Аналітична вправа. Проаналізуйте участь обраної країни у міжнародному поділі праці.

Для аналізу оберіть одну країну та охарактеризуйте:

2. основні галузі її міжнародної спеціалізації;
3. провідні експортні товари та послуги;
4. частку високотехнологічної продукції або послуг у структурі експорту;
5. участь країни у глобальних ланцюгах створення вартості;
6. ключові міжнародні компанії або галузі, які формують її конкурентні переваги;
7. залежність країни від імпорту сировини, енергоносіїв, комплектуючих або технологій;
8. ризики, пов'язані з її міжнародною спеціалізацією.

За результатами аналізу зробіть висновок: **чи є міжнародна спеціалізація обраної країни стійкою, конкурентною та перспективною в умовах цифрової й зеленої трансформації світової економіки?**

Рекомендовані джерела даних: World Bank Data, WTO Data, UNCTADstat, OECD TiVA, Eurostat, офіційні статистичні служби країн, аналітичні звіти міжнародних організацій.

Ситуаційне завдання. Українське підприємство виробляє комплектуючі для машинобудівної або електротехнічної галузі та планує інтегруватися у глобальний ланцюг створення вартості як постачальник для європейських компаній. Підприємство має конкурентну вартість праці та виробничий досвід, однак стикається з вимогами щодо сертифікації, якості, стабільності постачання, цифрової простежуваності продукції та екологічних стандартів.

Завдання для аналізу:

1. Визначте, які конкурентні переваги може мати українське підприємство у міжнародному виробничому ланцюгу.
2. Оцініть основні бар'єри входження до глобального ланцюга створення вартості.
3. Поясніть, чому стандарти якості, цифровізація та сталість виробництва стають умовою міжнародної кооперації.
4. Запропонуйте 3–5 практичних кроків для підвищення готовності підприємства до співпраці з іноземними партнерами.
5. Зробіть висновок, які галузі України мають найбільший потенціал для поглиблення участі у міжнародному поділі праці.

Форма представлення результатів: коротка аналітична записка обсягом 1–2 сторінки або презентація до 5 слайдів.

Завдання для самостійної роботи

1. Опрацювати теоретичний матеріал щодо сутності, факторів і форм міжнародного поділу праці.
2. Скласти схему «Форми міжнародного поділу праці».
3. Підготувати порівняльну характеристику понять: міжнародна спеціалізація, міжнародна кооперація, глобальний ланцюг створення вартості.
4. Навести приклади країн із вираженою сировинною, промисловою, технологічною та сервісною спеціалізацією.

5. Проаналізувати одну галузь України з позиції її участі у міжнародному поділі праці.
6. Підготуватися до поточного тестування за темою.

Заняття 5. Класичні теорії міжнародної торгівлі

План заняття

1. Передумови виникнення теорій міжнародної торгівлі.
2. Меркантилізм як перша концепція зовнішньоторговельної політики.
3. Теорія абсолютних переваг А. Сміта.
4. Теорія порівняльних переваг Д. Рікардо.
5. Економічна логіка вигід від міжнародної торгівлі.
6. Практичне значення класичних теорій міжнародної торгівлі для сучасної економіки.

▣ Презентація індивідуальних навчально-дослідних завдань:

- *Класичні теорії міжнародної торгівлі та їх актуальність у сучасній світовій економіці.*
- *Сучасні теорії міжнародної торгівлі: практичне застосування в умовах глобальної конкуренції.*
- *Оцінка конкурентних переваг України на світових товарних ринках.*
- *Експортний потенціал аграрного сектору України на світовому ринку.*

***Ключові поняття:** міжнародна торгівля, зовнішня торгівля, експорт, імпорт, торговельний баланс, меркантилізм, протекціонізм, вільна торгівля, абсолютні переваги, порівняльні переваги, альтернативні витрати, спеціалізація, вигоди від торгівлі, продуктивність праці, міжнародний поділ праці, конкурентні переваги, торговельна політика.*

Самоконтроль підготовки до практичного заняття та поточного контролю знань здійснюється за контрольними запитаннями, тестами, розрахунково-аналітичними вправами та ситуаційними завданнями:

Контрольні запитання

7. Які історичні умови сприяли виникненню перших теорій міжнародної торгівлі?
8. У чому полягає сутність меркантилізму?
9. Чому меркантилісти вважали активний торговельний баланс бажаним для держави?

10. Які переваги та обмеження має меркантилістський підхід?
11. У чому полягає сутність теорії абсолютних переваг А. Сміта?
12. Як продуктивність праці впливає на формування абсолютних переваг країни?
13. У чому полягає сутність теорії порівняльних переваг Д. Рікардо?
14. Чому країні вигідно торгувати навіть тоді, коли вона не має абсолютної переваги у виробництві жодного товару?
15. Що таке альтернативні витрати у міжнародній торгівлі?
16. Як спеціалізація країни впливає на загальний обсяг світового виробництва?
17. Які припущення лежать в основі класичних теорій міжнародної торгівлі?
18. Які недоліки класичних теорій міжнародної торгівлі з позицій сучасної економіки?
19. Як класичні теорії пояснюють вигоди від міжнародної торгівлі?
20. Чи можна застосовувати теорію порівняльних переваг для аналізу зовнішньої торгівлі України?

Тести: визначте єдино правильну відповідь

1. Меркантилізм розглядав основним джерелом багатства країни:
 - а) накопичення дорогоцінних металів і активний торговельний баланс
 - б) розвиток внутрішнього ринку праці
 - в) зростання державних витрат
 - г) скорочення експорту
2. Основна ідея меркантилізму полягала у:
 - а) стимулюванні імпорту готової продукції
 - б) заохоченні експорту та обмеженні імпорту
 - в) повній відмові від зовнішньої торгівлі
 - г) скасуванні державного регулювання торгівлі
3. Автором теорії абсолютних переваг є:
 - а) Д. Рікардо
 - б) А. Сміт
 - в) Е. Хекшер
 - г) Б. Олін
4. Абсолютна перевага країни означає, що країна:
 - а) може виробляти товар з меншими витратами ресурсів, ніж інша країна
 - б) має більшу територію
 - в) має вищі податки
 - г) повністю контролює світовий ринок

5. Теорія порівняльних переваг була розроблена:
 - а) А. Смітом
 - б) Д. Рікардо
 - в) П. Самуельсоном
 - г) М. Портером
6. Порівняльна перевага виникає тоді, коли країна:
 - а) має нижчі альтернативні витрати виробництва певного товару
 - б) виробляє всі товари дорожче за інші країни
 - в) не бере участі у міжнародній торгівлі
 - г) має однакові витрати на всі товари
7. Теорія порівняльних переваг доводить, що міжнародна торгівля:
 - а) вигідна лише країнам з абсолютними перевагами
 - б) може бути взаємовигідною навіть за відсутності абсолютних переваг
 - в) вигідна лише великим країнам
 - г) завжди погіршує становище менш розвинених країн
8. Альтернативні витрати - це:
 - а) вартість найкращої втраченої альтернативи
 - б) сума податків підприємства
 - в) витрати державного бюджету
 - г) витрати на рекламу
9. Вільна торгівля передбачає:
 - а) мінімізацію торговельних бар'єрів між країнами
 - б) повну заборону імпорту
 - в) обов'язкове перевищення імпорту над експортом
 - г) відсутність міжнародної спеціалізації
1. Класичні теорії міжнародної торгівлі найбільше акцентують увагу на:
 - а) вигодах спеціалізації та обміну між країнами
 - б) виключно валютному регулюванні
 - в) діяльності міжнародних банків
 - г) внутрішньому бюджетному процесі

Розрахунково-аналітична вправа. Дві країни - **Країна А** і **Країна Б** - виробляють два товари: пшеницю та тканину. За однаковий робочий час вони можуть виробити таку кількість продукції:

Країна	Пшениця, т	Тканина, тис. м
Країна А	100	50
Країна Б	60	40

Завдання:

2. Визначте, яка країна має абсолютну перевагу у виробництві пшениці.

3. Визначте, яка країна має абсолютну перевагу у виробництві тканини.
4. Розрахуйте альтернативні витрати виробництва 1 т пшениці та 1 тис. м тканини в кожній країні.
5. Визначте, яка країна має порівняльну перевагу у виробництві пшениці.
6. Визначте, яка країна має порівняльну перевагу у виробництві тканини.
7. Поясніть, чи буде міжнародна торгівля між цими країнами взаємовигідною.
8. Сформулюйте висновок щодо доцільної спеціалізації кожної країни.

Ситуаційне завдання. Україна має значний експортний потенціал у виробництві аграрної продукції, металопродукції, ІТ-послуг, окремих видів машинобудівної та харчової продукції. Водночас країна імпортує енергоносії, складне технологічне обладнання, транспортні засоби, фармацевтичну продукцію та значну частину високотехнологічних товарів.

Завдання для аналізу:

1. Визначте, у яких сферах Україна має або може мати порівняльні переваги.
2. Поясніть, які чинники формують ці переваги: природні ресурси, трудові ресурси, технології, географічне положення, виробничий досвід, доступ до ринків.
3. Оцініть, чи достатньо лише порівняльних переваг для довгострокового економічного розвитку країни.
4. Запропонуйте 3 напрями переходу України від сировинної або напівсировинної спеціалізації до експорту продукції з вищою доданою вартістю.
5. Зробіть висновок, як класичні теорії міжнародної торгівлі можуть допомогти пояснити сучасну зовнішньоторговельну структуру України.

Форма представлення результатів: короткий аналітичний висновок обсягом 1–2 сторінки або презентація до 5 слайдів.

Завдання для самостійної роботи

1. Опрацювати теоретичний матеріал щодо меркантилізму, теорії абсолютних переваг і теорії порівняльних переваг.

2. Скласти порівняльну таблицю класичних теорій міжнародної торгівлі за критеріями: автори, основна ідея, джерело вигід від торгівлі, роль держави, обмеження теорії.
3. Навести приклади країн, які мають виражені абсолютні або порівняльні переваги у виробництві окремих товарів чи послуг.
4. Розв'язати розрахункову вправу на визначення абсолютних і порівняльних переваг.
5. Проаналізувати один експортний товар України з позицій теорії порівняльних переваг.
6. Підготуватися до поточного тестування за темою.

Модульна контрольна робота №1

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2 Міжнародна мікроекономіка: **міжнародна торгівля та торговельна політика в** **умовах сталого розвитку**

Заняття 6. Міжнародна торгівля товарами

План заняття

1. Сутність, роль і значення міжнародної торгівлі товарами.
2. Основні показники міжнародної торгівлі товарами: експорт, імпорт, зовнішньоторговельний оборот, сальдо торговельного балансу, експортна та імпортна квота.
3. Товарна структура світової торгівлі.
4. Географічна структура міжнародної торгівлі товарами.
5. Сучасні тенденції розвитку світової торгівлі товарами.
6. Торгівля екологічними товарами та продукцією відповідального виробництва.
7. Місце України у світовій торгівлі товарами.

▣ Презентація індивідуальних навчально-дослідних завдань:

- *Аналіз структури експорту та імпорту України за останні 5 років.*
- *Географічна структура зовнішньої торгівлі України: основні партнери, ризики та перспективи.*
- *Вплив війни на зовнішню торгівлю України: зміна товарної та географічної структури.*
- *Експортний потенціал аграрного сектору України на світовому ринку.*

Ключові поняття: міжнародна торгівля товарами, світовий товарний ринок, експорт, імпорт, зовнішньоторговельний оборот, торговельний баланс, сальдо торговельного балансу, експортна квота, імпортна квота, товарна структура експорту, географічна структура торгівлі, умови торгівлі, експортний потенціал, імпортозалежність, конкурентоспроможність товару, сировинний експорт, продукція з високою доданою вартістю, екологічні товари, відповідальне виробництво.

Самоконтроль підготовки до практичного заняття та поточного контролю знань здійснюється за контрольними запитаннями, тестами, розрахунковими завданнями, аналізом статистичних даних і підготовкою коротких аналітичних висновків:

Контрольні запитання

1. У чому полягає сутність міжнародної торгівлі товарами?
2. Яке значення має міжнародна торгівля товарами для розвитку національної економіки?
3. Які показники використовуються для аналізу зовнішньої торгівлі товарами?
4. Як розраховується зовнішньоторговельний оборот країни?
5. Що показує сальдо торговельного балансу?
6. У чому відмінність між активним і пасивним торговельним балансом?
7. Що таке експортна та імпортна квота?
8. Які товари переважають у світовій торгівлі?
9. Які країни є провідними експортерами та імпортерами товарів у світовій економіці?
10. Як змінюється структура світової торгівлі під впливом цифровізації, логістичних криз і гео економічної конкуренції?
11. Чому країнам важливо збільшувати частку продукції з високою доданою вартістю в експорті?
12. Які основні товарні групи формують експорт України?
13. Які ризики виникають за умов високої сировинної залежності експорту?
14. Як екологічні стандарти та вимоги сталого розвитку впливають на міжнародну торгівлю товарами?

Тести: визначте єдино правильну відповідь

1. Міжнародна торгівля товарами - це:
 - а) обмін товарами між країнами
 - б) рух робочої сили між країнами
 - в) надання кредитів міжнародними банками
 - г) внутрішня торгівля підприємств

2. Експорт означає:
 - а) ввезення товарів на митну територію країни
 - б) вивезення товарів за межі країни
 - в) рух капіталу між банками
 - г) обмін валюти
3. Імпорт - це:
 - а) ввезення товарів із-за кордону
 - б) продаж товарів на внутрішньому ринку
 - в) виробництво продукції всередині країни
 - г) інвестування за кордон
4. Зовнішньоторговельний оборот розраховується як:
 - а) експорт мінус імпорт
 - б) експорт плюс імпорт
 - в) імпорт мінус експорт
 - г) ВВП мінус експорт
5. Сальдо торговельного балансу - це:
 - а) різниця між експортом та імпортом
 - б) сума експорту й імпорту
 - в) обсяг державного боргу
 - г) рівень інфляції
6. Активне сальдо торговельного балансу виникає тоді, коли:
 - а) експорт перевищує імпорт
 - б) імпорт перевищує експорт
 - в) експорт дорівнює нулю
 - г) країна не бере участі у міжнародній торгівлі
7. Експортна квота показує:
 - а) частку експорту у ВВП
 - б) частку імпорту у ВВП
 - в) рівень інфляції
 - г) обсяг державних витрат
8. Сировинна спеціалізація експорту означає:
 - а) переважання у структурі експорту сировини або продукції з низьким рівнем переробки
 - б) переважання високотехнологічної продукції
 - в) відсутність експорту
 - г) повну імпортну незалежність
9. До продукції з високою доданою вартістю належать:
 - а) складне обладнання, фармацевтична продукція, ІТ-рішення, високотехнологічні товари
 - б) лише необроблена сировина

- в) тільки зерно
 - г) виключно паливні ресурси
1. Екологічні вимоги у міжнародній торгівлі можуть впливати на:
- а) доступ товарів на зовнішні ринки
 - б) кількість вихідних днів
 - в) внутрішній розклад підприємства
 - г) форму власності домогосподарств

Розрахункове завдання. За наведеними умовними даними про зовнішню торгівлю країни розрахуйте основні показники.

Дані за рік:

- ВВП країни - 200 млрд дол. США;
- експорт товарів - 70 млрд дол. США;
- імпорт товарів - 85 млрд дол. США.

Завдання:

- 2. Розрахуйте зовнішньоторговельний оборот країни.
- 3. Визначте сальдо торговельного балансу.
- 4. Розрахуйте експортну квоту.
- 5. Розрахуйте імпортну квоту.
- 6. Розрахуйте зовнішньоторговельну квоту: частку експорту та імпорту у ВВП.
- 7. Зробіть висновок про рівень відкритості економіки та характер торговельного балансу країни.

Робота зі статистичними даними. Проаналізуйте зовнішню торгівлю товарами України за останні 5 років.

Завдання для аналізу:

- 1. Знайдіть дані про експорт та імпорт товарів України.
- 2. Розрахуйте зовнішньоторговельний оборот і сальдо торговельного балансу.
- 3. Визначте 5 основних товарних груп українського експорту.
- 4. Визначте 5 основних товарних груп українського імпорту.
- 5. Проаналізуйте, як змінилася товарна структура експорту та імпорту.
- 6. Визначте основних торговельних партнерів України.
- 7. Зробіть висновок про сильні й слабкі сторони зовнішньої торгівлі товарами України.

Рекомендовані джерела: Державна служба статистики України, Міністерство економіки України, НБУ, WTO Data, UNCTADstat, World Bank Data, Eurostat.

Кейс-аналіз. Кейс: “Український експорт у пошуках нової структури”. Україна традиційно має сильні позиції на світових ринках аграрної продукції, чорних металів, рудної сировини та окремих видів харчової продукції. Водночас частка продукції з високою доданою вартістю в експорті залишається обмеженою. Повномасштабна війна суттєво змінила логістику, географію експорту, витрати бізнесу та доступ до окремих ринків. Одночасно євроінтеграція відкриває нові можливості, але потребує відповідності технічним, санітарним, екологічним і соціальним стандартам ЄС.

Завдання для аналізу:

1. Визначте ключові проблеми товарної структури експорту України.
2. Поясніть, чому сировинна орієнтація експорту може бути ризиковою для економіки.
3. Назвіть галузі, у яких Україна може нарощувати експорт продукції з вищою доданою вартістю.
4. Оцініть, як європейські стандарти можуть впливати на конкурентоспроможність українських товарів.
5. Запропонуйте 3 практичні заходи для підвищення якості товарної структури експорту України.

Форма представлення результатів: короткий аналітичний висновок або групова презентація до 5 слайдів.

Дискусійне завдання. Обговоріть у групі твердження: “Для України важливіше збільшувати обсяги експорту, ніж змінювати його товарну структуру”. Під час дискусії аргументуйте позицію з урахуванням таких аспектів:

- валютні надходження;
- зайнятість і розвиток виробництва;
- технологічна модернізація;
- залежність від світових цін на сировину;
- вимоги ринку ЄС;
- довгострокова конкурентоспроможність країни.

За результатами дискусії сформулюйте спільний висновок групи.

Завдання для самостійної роботи

1. Опрацювати теоретичний матеріал щодо сутності, показників і структури міжнародної торгівлі товарами.
2. Скласти короткий словник основних показників зовнішньої торгівлі.

3. Проаналізувати товарну структуру експорту України за останній доступний рік.
4. Підготувати приклади трьох країн із різними моделями експортної спеціалізації: сировинною, промисловою та високотехнологічною.
5. Підготувати коротке економічне есе на тему: **“Якою має бути товарна структура експорту України після війни?”**
6. Підготуватися до поточного тестування за темою.

Заняття 7. Міжнародна торгівля послугами

План заняття

1. Сутність і специфіка міжнародної торгівлі послугами.
2. Відмінності міжнародної торгівлі товарами та послугами.
3. Основні види послуг у міжнародній економіці.
4. Способи постачання послуг відповідно до підходів СОТ.
5. Динаміка та структура світового ринку послуг.
6. Цифрові, фінансові, транспортні, туристичні, освітні та ІТ-послуги у міжнародній торгівлі.
7. Місце України на світовому ринку послуг.

▣ Презентація індивідуальних навчально-дослідних завдань:

- *Експортний потенціал ІТ-послуг України у міжнародній економіці.*
- *Аналіз розвитку міжнародної торгівлі послугами в Україні.*
- *Географічна структура зовнішньої торгівлі України: основні партнери, ризики та перспективи.*
- *Україна в системі міжнародної економіки: зовнішня торгівля, інвестиції, євроінтеграція та зелена відбудова.*

Ключові поняття: *міжнародна торгівля послугами, світовий ринок послуг, експорт послуг, імпорт послуг, транспортні послуги, туристичні послуги, фінансові послуги, страхові послуги, освітні послуги, ІТ-послуги, цифрові послуги, ділові послуги, інжиніринг, консалтинг, аутсорсинг, ВРО, GATS, способи постачання послуг, транскордонне постачання, споживання за кордоном, комерційна присутність, присутність фізичних осіб, сталий туризм, цифрова торгівля.*

Самоконтроль підготовки до практичного заняття та поточного контролю знань здійснюється за контрольними запитаннями, тестами, аналітичними вправами, міні-проектом, дискусійним завданням і роботою зі статистичними даними.

Контрольні запитання

1. У чому полягає сутність міжнародної торгівлі послугами?
2. Чим послуги відрізняються від товарів як об'єкта міжнародної торгівлі?
3. Які особливості має світовий ринок послуг?
4. Які основні групи послуг представлені у міжнародній торгівлі?
5. Яку роль відіграють транспортні послуги у світовій економіці?
6. Як туризм впливає на міжнародну торгівлю послугами?
7. Чому ІТ-послуги стали одним із найдинамічніших сегментів міжнародної торгівлі?
8. Яке значення мають фінансові, страхові та ділові послуги для міжнародного бізнесу?
9. Які способи постачання послуг визначаються в межах Генеральної угоди з торгівлі послугами?
10. Як цифровізація змінює характер міжнародної торгівлі послугами?
11. У чому полягає сутність сталого туризму?
12. Які послуги формують основну частину українського експорту послуг?
13. Які чинники обмежують розвиток експорту послуг України?
14. Які напрями можуть посилити позиції України на світовому ринку послуг?

Тести: визначте єдино правильну відповідь

1. Міжнародна торгівля послугами - це:
 - а) обмін послугами між резидентами різних країн
 - б) лише продаж товарів за кордон
 - в) виключно рух капіталу між країнами
 - г) державне регулювання внутрішнього ринку
2. До міжнародних послуг належать:
 - а) транспортні, туристичні, фінансові, ІТ, освітні, страхові та ділові послуги
 - б) лише сировинні товари
 - в) тільки промислове обладнання
 - г) виключно аграрна продукція
3. Особливістю послуг є те, що вони часто:
 - а) не мають матеріально-речової форми
 - б) завжди зберігаються на складі
 - в) не потребують контакту зі споживачем
 - г) не можуть експортуватися
4. GATS - це:

- а) Генеральна угода з торгівлі послугами
 - б) міжнародна угода про сільське господарство
 - в) валютна система ЄС
 - г) індекс логістичної ефективності
5. Транскордонне постачання послуг означає:
- а) надання послуги з території однієї країни споживачу в іншій країні без переміщення споживача
 - б) фізичне переміщення товару через кордон
 - в) обов'язкове відкриття філії за кордоном
 - г) виключно трудову міграцію
6. Споживання послуг за кордоном характерне для:
- а) туризму та освіти за кордоном
 - б) внутрішнього виробництва сталі
 - в) експорту зерна
 - г) видобутку корисних копалин
7. Комерційна присутність у торгівлі послугами означає:
- а) відкриття філії, представництва або дочірньої компанії на іноземному ринку
 - б) продаж товару на внутрішньому ринку
 - в) заборону іноземних інвестицій
 - г) відмову від міжнародної співпраці
8. До цифрових послуг належать:
- а) ІТ-розробка, хмарні сервіси, онлайн-консалтинг, цифровий маркетинг
 - б) лише залізничні перевезення
 - в) виключно видобуток нафти
 - г) тільки сільськогосподарське виробництво
9. Для України важливим сегментом експорту послуг є:
- а) ІТ-послуги
 - б) імпорт автомобілів
 - в) внутрішня роздрібна торгівля
 - г) видобуток руди
1. Сталий туризм передбачає:
- а) розвиток туризму з урахуванням економічних, соціальних та екологічних наслідків
 - б) повну заборону міжнародних подорожей
 - в) орієнтацію лише на короткостроковий прибуток
 - г) ігнорування місцевих громад і природних ресурсів

Практичне завдання: класифікація послуг за способами постачання. Ознайомтеся з чотирма способами постачання послуг у міжнародній торгівлі:

2. **Транскордонне постачання** - послуга перетинає кордон, а споживач і постачальник залишаються у своїх країнах.
3. **Споживання за кордоном** - споживач виїжджає до іншої країни для отримання послуги.
4. **Комерційна присутність** - іноземна компанія відкриває філію або представництво в іншій країні.
5. **Присутність фізичних осіб** - фахівець тимчасово виїжджає за кордон для надання послуги.

Завдання: визначте спосіб постачання послуг у кожній ситуації.

1. Українська ІТ-компанія дистанційно розробляє програмне забезпечення для клієнта з Німеччини.
2. Студент з України навчається в університеті Польщі.
3. Міжнародна консалтингова компанія відкриває офіс у Києві.
4. Український інженер тимчасово працює над проектом у Чехії.
5. Турист із Франції користується готельними та ресторанными послугами в Україні.
6. Українська компанія надає онлайн-бухгалтерські послуги клієнту зі США.
7. Іноземний банк відкриває дочірню установу в Україні.
8. Архітектор з України виїжджає до Австрії для участі у проектуванні об'єкта.

Після виконання завдання сформулюйте висновок: **які способи постачання послуг є найбільш перспективними для України і чому?**

Робота зі статистичними даними. Проаналізуйте динаміку міжнародної торгівлі послугами України за останні 5 років.

Завдання для аналізу:

1. Знайдіть дані про експорт та імпорт послуг України.
2. Визначте загальну динаміку експорту й імпорту послуг.
3. Проаналізуйте структуру експорту послуг за основними видами.
4. Визначте частку ІТ-послуг, транспортних послуг, ділових послуг і туристичних послуг.
5. Порівняйте динаміку торгівлі товарами й послугами України.
6. Визначте, які види послуг мають найбільший експортний потенціал.

7. Підготуйте висновок щодо переваг і ризиків України на світовому ринку послуг.

Рекомендовані джерела: Державна служба статистики України, НБУ, WTO Data, UNCTADstat, World Bank Data, Eurostat.

Міні-проект. Тема мініпроекту: “Українські ІТ-послуги на світовому ринку: потенціал, ризики, перспективи”.

Завдання для групи:

1. Охарактеризуйте місце ІТ-послуг у структурі експорту послуг України.
2. Визначте основні ринки збуту українських ІТ-послуг.
3. Проаналізуйте конкурентні переваги українського ІТ-сектору.
4. Визначте основні ризики: війна, міграція фахівців, конкуренція, податкове середовище, кібербезпека, залежність від окремих ринків.
5. Запропонуйте 3–5 практичних заходів для посилення експортного потенціалу українських ІТ-послуг.

Форма представлення результатів: групова презентація до 7 слайдів або аналітична записка обсягом 2–3 сторінки.

Дискусійне завдання. Обговоріть твердження: “У майбутньому для України експорт послуг може бути важливішим, ніж експорт товарів”.

Під час дискусії врахуйте:

- стійкість експорту послуг під час воєнних і логістичних обмежень;
- роль ІТ-сектору;
- значення транспортних послуг;
- можливості освітніх, медичних, інжинірингових і креативних послуг;
- валютні надходження;
- потребу у людському капіталі;
- конкуренцію на глобальному ринку.

За результатами дискусії сформулюйте спільний висновок групи.

Економічне есе. Підготуйте коротке есе на одну з тем:

1. “Цифрові послуги як новий ресурс міжнародної конкурентоспроможності країни”.
2. “Чому ІТ-послуги стали важливим експортним сектором України?”
3. “Сталий туризм як напрям розвитку міжнародної торгівлі послугами”.

4. “Освітні послуги у міжнародній економіці: можливості для України”.

Рекомендований обсяг - 1–2 сторінки. У тексті бажано використати статистичні дані, приклади країн або компаній, а також власний аргументований висновок.

Завдання для самостійної роботи

5. Опрацювати теоретичний матеріал щодо сутності та особливостей міжнародної торгівлі послугами.
6. Скласти схему «Основні види послуг у міжнародній економіці».
7. Підготувати приклади чотирьох способів постачання послуг за GATS.
8. Проаналізувати структуру експорту послуг України за останній доступний рік.
9. Підготувати короткий огляд одного сегмента світового ринку послуг: IT, туризм, транспорт, фінанси, освіта, консалтинг.
10. Підготуватися до поточного тестування за темою.

Заняття 8. Зовнішньоторговельна політика держави

План заняття

1. Сутність, цілі та завдання зовнішньоторговельної політики держави.
2. Вільна торгівля та протекціонізм: переваги, ризики, сфери застосування.
3. Інструменти зовнішньоторговельної політики.
4. Тарифне регулювання міжнародної торгівлі.
5. Мито: сутність, функції, види та економічні наслідки застосування.
6. Вплив тарифних інструментів на споживачів, виробників і державний бюджет.
7. Зовнішньоторговельна політика України в умовах євроінтеграції та воєнної економіки.

■ Презентація індивідуальних навчально-дослідних завдань:

- *Оцінка впливу тарифних інструментів на зовнішню торгівлю країни.*
- *Аналіз торговельної політики ЄС щодо України.*
- *Вплив Угоди про асоціацію з ЄС на зовнішньоекономічну діяльність України.*

- *Аналіз євроінтеграційних можливостей України у сфері міжнародної торгівлі.*

Ключові поняття: *зовнішньоторговельна політика, вільна торгівля, протекціонізм, лібералізація торгівлі, торговельні бар'єри, тарифне регулювання, мито, митний тариф, адвалерне мито, специфічне мито, комбіноване мито, імпортне мито, експортне мито, фіскальна функція мита, захисна функція мита, торговельна війна, торговельна угода, зона вільної торгівлі, ПВЗВТ, СОТ, митна політика, національний виробник, споживчий добробут.*

Самоконтроль підготовки до практичного заняття та поточного контролю знань здійснюється за контрольними запитаннями, тестами, розрахунковою вправою, кейс-аналізом, дискусією та роботою з нормативними й статистичними матеріалами.

Контрольні запитання

1. Що таке зовнішньоторговельна політика держави?
2. Які основні цілі зовнішньоторговельної політики?
3. У чому полягає сутність політики вільної торгівлі?
4. Які переваги та ризики має вільна торгівля для національної економіки?
5. Що таке протекціонізм і в яких умовах держава може його застосовувати?
6. Які інструменти зовнішньоторговельної політики належать до тарифних?
7. Що таке мито і які функції воно виконує?
8. Чим відрізняються адвалерне, специфічне та комбіноване мито?
9. Як імпортне мито впливає на внутрішню ціну товару?
10. Які економічні наслідки застосування мита для споживачів?
11. Які наслідки тарифного захисту для національних виробників?
12. Як тарифне регулювання впливає на державний бюджет?
13. Чому надмірний протекціонізм може знижувати конкурентоспроможність економіки?
14. Які особливості зовнішньоторговельної політики України в умовах інтеграції до ЄС?

Тести: визначте єдино правильну відповідь

1. Зовнішньоторговельна політика - це:
 - а) система заходів держави щодо регулювання експорту та імпорту
 - б) внутрішня кадрова політика підприємства

- в) система управління державним боргом
 - г) облік доходів населення
2. Вільна торгівля передбачає:
 - а) мінімізацію торговельних бар'єрів між країнами
 - б) повну заборону імпорту
 - в) обов'язкове перевищення імпорту над експортом
 - г) закриття національного ринку
 3. Протекціонізм — це політика, спрямована на:
 - а) захист національного виробника від іноземної конкуренції
 - б) повну відмову від державного регулювання
 - в) збільшення імпорту без обмежень
 - г) ліквідацію митної системи
 4. До тарифних інструментів зовнішньоторговельної політики належить:
 - а) мито
 - б) технічний стандарт
 - в) ліцензія
 - г) санітарна вимога
 5. Адвалерне мито нараховується:
 - а) у відсотках до митної вартості товару
 - б) у фіксованій сумі на одиницю товару
 - в) лише на експорт послуг
 - г) тільки на внутрішню продукцію
 6. Специфічне мито встановлюється:
 - а) у фіксованій сумі на одиницю товару
 - б) у відсотках до заробітної плати
 - в) як частка державного бюджету
 - г) як рівень інфляції
 7. Імпортне мито зазвичай призводить до:
 - а) підвищення ціни імпортного товару на внутрішньому ринку
 - б) повного зникнення внутрішнього виробництва
 - в) зниження всіх цін до нуля
 - г) скасування зовнішньої торгівлі
 8. Захисна функція мита полягає у:
 - а) підтримці національного виробника
 - б) зменшенні державних доходів
 - в) забороні експорту всіх товарів
 - г) ліквідації конкуренції всередині країни
 9. Фіскальна функція мита означає:
 - а) надходження коштів до державного бюджету
 - б) надання освітніх послуг

- в) регулювання народжуваності
 - г) зміну політичного устрою
1. Угода про поглиблену і всеохоплюючу зону вільної торгівлі між Україною та ЄС спрямована на:
- а) розширення торговельно-економічної інтеграції України з ЄС
 - б) повну ізоляцію України від європейського ринку
 - в) заборону експорту українських товарів
 - г) скасування всіх міжнародних стандартів

Розрахункова вправа. Імпортна ціна товару становить **100 євро за одиницю**. Держава запроваджує імпортне мито у розмірі **15%** від митної вартості товару. Обсяг імпорту після запровадження мита становить **10 000 одиниць**.

Завдання:

2. Розрахуйте суму мита на одну одиницю товару.
3. Визначте ціну товару після сплати мита.
4. Розрахуйте загальну суму митних надходжень до бюджету.
5. Поясніть, як запровадження мита може вплинути на:
 6. споживачів;
 7. національних виробників;
 8. імпортерів;
 9. державний бюджет.
10. Зробіть висновок: чи завжди мито є ефективним інструментом захисту національної економіки?

Кейс-аналіз. Кейс: “Тарифний захист: підтримка виробника чи ризик для споживача?” Уряд країни розглядає можливість підвищення імпортного мита на окрему групу товарів, які виробляються національними підприємствами. Аргументом на користь такого рішення є необхідність підтримати вітчизняного виробника, зберегти робочі місця та зменшити імпортозалежність. Водночас імпортери й споживачі попереджають, що підвищення мита може спричинити зростання цін, зниження асортименту товарів і послаблення конкуренції.

Завдання для аналізу:

1. Визначте аргументи прихильників підвищення імпортного мита.
2. Визначте аргументи противників такого рішення.
3. Оцініть можливі короткострокові та довгострокові наслідки для національної економіки.

4. Поясніть, у яких випадках тарифний захист може бути виправданим.
5. Запропонуйте альтернативні інструменти підтримки національного виробника без надмірного обмеження конкуренції.

Форма представлення результатів: групове обговорення з коротким письмовим висновком або презентація до 5 слайдів.

Дискусійне завдання. Обговоріть твердження: **“Протекціонізм є необхідним інструментом економічної політики для країн, що розвиваються”.**

Під час дискусії врахуйте:

- захист молодих галузей;
- ризик зростання цін для споживачів;
- вплив на конкуренцію;
- можливість торговельних конфліктів;
- відповідність правилам СОТ;
- досвід України та країн ЄС;
- потребу в модернізації виробництва.

За результатами дискусії сформулюйте узагальнений висновок групи.

Практичне завдання: порівняльний аналіз торговельної політики.

Оберіть дві країни: одну з високим рівнем відкритості економіки, іншу - з більш вираженими протекціоністськими підходами.

Проаналізуйте:

1. основні напрями зовнішньоторговельної політики кожної країни;
2. рівень тарифного захисту;
3. участь у торговельних угодах та інтеграційних об'єднаннях;
4. структуру експорту й імпорту;
5. вплив торговельної політики на конкурентоспроможність;
6. переваги та недоліки обраної моделі для економічного розвитку.

Форма представлення результатів: порівняльна аналітична довідка обсягом 2–3 сторінки.

Економічне есе. Підготуйте коротке есе на одну з тем:

1. **“Вільна торгівля чи протекціонізм: що краще для економіки України?”**

2. **“Тарифний захист національного виробника: переваги і приховані ризики”.**
3. **“Зовнішньоторговельна політика України в умовах євроінтеграції”.**
4. **“Чи може протекціонізм сприяти інноваційному розвитку?”**
Рекомендований обсяг - 1–2 сторінки. У тексті бажано використати приклади країн, статистичні дані або реальні рішення у сфері торговельної політики.

Завдання для самостійної роботи

5. Опрацювати теоретичний матеріал щодо сутності зовнішньоторговельної політики держави.
6. Скласти порівняльну характеристику політики вільної торгівлі та протекціонізму.
7. Вивчити види мита та приклади їх застосування.
8. Розв’язати розрахункову вправу на визначення митних платежів.
9. Підготувати приклад країни, яка активно застосовує протекціоністські інструменти.
10. Проаналізувати роль ПВЗВТ у зовнішньоторговельній політиці України.
11. Підготуватися до поточного тестування за темою.

Заняття 9. Нетарифне регулювання міжнародної торгівлі

План заняття

1. Сутність нетарифного регулювання міжнародної торгівлі.
2. Причини поширення нетарифних інструментів у сучасній світовій торгівлі.
3. Кількісні обмеження: квоти, ліцензування, добровільні експортні обмеження.
4. Технічні бар’єри у торгівлі: стандарти, сертифікація, вимоги до якості та безпечності продукції.
5. Санітарні та фітосанітарні заходи у міжнародній торгівлі.
6. Антидемпінгові, компенсаційні та спеціальні захисні заходи.
7. Екологічні стандарти, вуглецеве регулювання та вимоги сталості у міжнародній торгівлі.
8. Нетарифні бар’єри у торгівлі України з ЄС та іншими зовнішніми ринками.

▣ Презентація індивідуальних навчально-дослідних завдань:

- *Нетарифні бар'єри у торгівлі України з ЄС: практичні приклади та шляхи подолання.*
- *Вплив СВАМ на українських експортерів: ризики, витрати та можливості адаптації.*
- *Практика вирішення торговельних спорів у СОТ: приклад конкретної країни або галузі.*
- *Аналіз торговельної політики ЄС щодо України.*

***Ключові поняття:** нетарифне регулювання, нетарифні бар'єри, квота, ліцензування, технічні бар'єри у торгівлі, стандартизація, сертифікація, санітарні та фітосанітарні заходи, антидемпінгові заходи, компенсаційні заходи, спеціальні захисні заходи, демпінг, субсидії, правила СОТ, технічний регламент, оцінка відповідності, екологічні стандарти, СВАМ, вуглецевий слід, сталий експорт.*

Самоконтроль підготовки до практичного заняття та поточного контролю знань здійснюється за контрольними запитаннями, тестами, кейс-аналізом, роботою з нормативними документами, дискусійним завданням і практичним завданням на ідентифікацію нетарифних бар'єрів.

Контрольні запитання

1. Що таке нетарифне регулювання міжнародної торгівлі?
2. Чим нетарифні інструменти відрізняються від тарифних?
3. Чому роль нетарифних бар'єрів у світовій торгівлі зростає?
4. Які види кількісних обмежень застосовуються у міжнародній торгівлі?
5. У чому полягає сутність квотування експорту та імпорту?
6. Яке призначення має ліцензування зовнішньоторговельних операцій?
7. Що належить до технічних бар'єрів у торгівлі?
8. Як стандарти якості та сертифікація можуть впливати на доступ товарів до зовнішніх ринків?
9. Для чого застосовуються санітарні та фітосанітарні заходи?
10. Що таке демпінг і чому проти нього застосовуються антидемпінгові заходи?
11. У яких випадках держава може застосовувати спеціальні захисні заходи?
12. Як екологічні вимоги та вуглецеве регулювання змінюють умови міжнародної торгівлі?

13. Які нетарифні бар'єри можуть виникати для українських експортерів на ринку ЄС?
14. Які інструменти можуть допомогти українським підприємствам адаптуватися до нетарифних вимог зовнішніх ринків?

Тести: визначте єдино правильну відповідь

1. Нетарифне регулювання міжнародної торгівлі - це:
 - а) система заходів регулювання торгівлі, що не пов'язані безпосередньо з митом
 - б) виключно встановлення імпортного мита
 - в) лише валютне регулювання
 - г) внутрішнє ціноутворення підприємства
2. До нетарифних інструментів належать:
 - а) квоти, ліцензування, технічні бар'єри, санітарні та фітосанітарні заходи
 - б) лише адвалерне мито
 - в) тільки податок на прибуток
 - г) виключно банківський кредит
3. Квота - це:
 - а) кількісне обмеження експорту або імпорту певного товару
 - б) форма валютного курсу
 - в) вид міжнародного кредиту
 - г) показник державного боргу
4. Ліцензування зовнішньої торгівлі передбачає:
 - а) надання дозволу на здійснення певних експортно-імпортних операцій
 - б) повну відмову від контролю торгівлі
 - в) автоматичний дозвіл на будь-який імпорт
 - г) лише обмін валюти
5. Технічні бар'єри у торгівлі пов'язані з:
 - а) вимогами до якості, безпечності, маркування, пакування та сертифікації продукції
 - б) лише розміром державного бюджету
 - в) виключно рівнем інфляції
 - г) кількістю населення країни
6. Санітарні та фітосанітарні заходи застосовуються для:
 - а) захисту життя і здоров'я людей, тварин і рослин
 - б) регулювання валютного курсу
 - в) формування державного боргу
 - г) управління банківською системою

7. Демпінг означає:
 - а) продаж товару на зовнішньому ринку за ціною, нижчою за нормальну вартість
 - б) повну заборону експорту
 - в) збільшення імпорту без обмежень
 - г) скасування сертифікації
8. Антидемпінгові заходи застосовуються для:
 - а) захисту національного виробника від недобросовісної цінової конкуренції
 - б) стимулювання демпінгу
 - в) повного скасування міжнародної торгівлі
 - г) регулювання внутрішнього ринку праці
9. СВМ пов'язаний із:
 - а) вуглецевим регулюванням імпорту до Європейського Союзу
 - б) регулюванням туристичних потоків
 - в) внутрішнім оподаткуванням домогосподарств
 - г) системою банківського страхування
10. Нетарифні бар'єри можуть бути:
 - а) як інструментом захисту ринку, так і перешкодою для міжнародної торгівлі
 - б) лише формою внутрішньої реклами
 - в) тільки способом обліку товарів на складі
 - г) виключно елементом монетарної політики

Практичне завдання: ідентифікація нетарифних бар'єрів. Визначте, який вид нетарифного регулювання застосовується у кожній ситуації.

1. Країна встановила максимальний обсяг імпорту цукру на рік.
2. Для ввезення медичної продукції потрібен спеціальний дозвіл державного органу.
3. Експортер харчової продукції повинен підтвердити відповідність санітарним вимогам країни-імпортера.
4. Для продажу електротехніки на ринку ЄС виробник має пройти процедуру оцінки відповідності та маркування.
5. Держава запровадила додатковий захід щодо імпоротної продукції, яка продається за демпінговими цінами.
6. Імпортер сталі має подати звітність щодо вуглецевого сліду продукції.
7. Для ввезення рослинної продукції потрібен фітосанітарний сертифікат.

8. Країна тимчасово обмежила імпорту товару через різке зростання його ввезення та шкоду для національного виробника.

Завдання: для кожного прикладу визначте вид нетарифного інструменту та поясніть його економічну логіку.

Робота з нормативними документами. Ознайомтеся з прикладами міжнародних або європейських вимог до продукції, яка експортується на зовнішні ринки.

Завдання для аналізу:

1. Оберіть один вид продукції українського експорту: харчова продукція, аграрна продукція, металопродукція, меблі, текстиль, електротехнічна продукція, будівельні матеріали.
2. Визначте, які технічні, санітарні, екологічні або сертифікаційні вимоги можуть застосовуватися до цієї продукції на ринку ЄС.
3. Поясніть, які витрати може нести підприємство для адаптації до цих вимог.
4. Визначте, чи можуть такі вимоги бути не лише бар'єром, а й конкурентною перевагою.
5. Підготуйте короткий висновок щодо готовності українських підприємств до роботи за міжнародними стандартами.

Форма представлення результатів: аналітична довідка обсягом 1–2 сторінки або коротка презентація до 5 слайдів.

Кейс-аналіз. Кейс: “СВАМ і виклики для українського експорту”.

Європейський Союз поступово впроваджує механізм вуглецевого коригування імпорту, який стосується продукції з високим рівнем викидів парникових газів. Для українських експортерів металургійної, цементної, хімічної та інших енергоємних галузей це означає необхідність обліку вуглецевого сліду, підготовки звітності, модернізації виробництва та пошуку шляхів зменшення викидів. З одного боку, такі вимоги можуть підвищити витрати бізнесу, з іншого - стимулювати технологічне оновлення і наближення до стандартів ЄС.

Завдання для аналізу:

1. Поясніть, чому СВАМ можна розглядати як нетарифний інструмент впливу на міжнародну торгівлю.
2. Визначте галузі української економіки, які можуть найбільше відчувати вплив вуглецевого регулювання.
3. Оцініть основні ризики для українських експортерів.

4. Визначте можливості, які можуть виникнути для підприємств у процесі адаптації до кліматичних вимог ЄС.
5. Запропонуйте 3–5 практичних кроків для українського підприємства з енергоємної галузі щодо підготовки до СВАМ.

Форма представлення результатів: групова аналітична записка або презентація до 7 слайдів.

Дискусійне завдання. Обговоріть твердження: **“Нетарифні бар’єри у сучасній міжнародній торгівлі частіше є прихованим протекціонізмом, ніж інструментом захисту споживачів”.**

Під час дискусії врахуйте:

- право держави захищати життя і здоров’я людей;
- необхідність стандартів якості та безпечності продукції;
- ризик дискримінації іноземних виробників;
- вплив нетарифних бар’єрів на малі та середні підприємства;
- вимоги СОТ;
- особливості доступу українських товарів на ринок ЄС;
- роль екологічних стандартів і сталого розвитку.

За результатами дискусії сформулюйте збалансований висновок.

Економічне есе. Підготуйте коротке есе на одну з тем:

1. **“Нетарифні бар’єри: захист якості чи обмеження конкуренції?”**
2. **“СВАМ як виклик для українського експорту”.**
3. **“Чому стандарти ЄС є важливими для українського бізнесу?”**
4. **“Екологічні вимоги у міжнародній торгівлі: бар’єр чи шанс для модернізації?”**

Рекомендований обсяг - 1–2 сторінки. У тексті бажано використати приклади галузей, країн, компаній або реальних торговельних ситуацій.

Завдання для самостійної роботи

1. Опрацювати теоретичний матеріал щодо сутності та видів нетарифного регулювання міжнародної торгівлі.
2. Скласти класифікаційну схему нетарифних інструментів.
3. Підібрати приклади технічних бар’єрів, санітарних і фітосанітарних заходів у міжнародній торгівлі.
4. Проаналізувати один приклад антидемпінгового розслідування у міжнародній торгівлі.
5. Підготувати короткий огляд впливу екологічних стандартів на доступ товарів до ринку ЄС.
6. Підготуватися до поточного тестування за темою.

Заняття 10. Світова організація торгівлі та багатостороннє регулювання міжнародної торгівлі

План заняття

7. Передумови створення та етапи розвитку багатосторонньої системи регулювання міжнародної торгівлі.
8. Генеральна угода з тарифів і торгівлі та її роль у лібералізації світової торгівлі.
9. Світова організація торгівлі: мета, функції, принципи діяльності.
10. Основні угоди СОТ у сфері торгівлі товарами, послугами та правами інтелектуальної власності.
11. Механізм врегулювання торговельних спорів у межах СОТ.
12. Україна в системі СОТ: зобов'язання, можливості та проблеми участі.
13. Сучасні виклики багатосторонньої торговельної системи: протекціонізм, торговельні війни, цифрова торгівля, сталість і геоекономічна конкуренція.

▣ Презентація індивідуальних навчально-дослідних завдань:

- *Практика вирішення торговельних спорів у СОТ: приклад конкретної країни або галузі.*
- *Аналіз торговельної політики ЄС щодо України.*
- *Нетарифні бар'єри у торгівлі України з ЄС: практичні приклади та шляхи подолання.*
- *Вплив Угоди про асоціацію з ЄС на зовнішньоекономічну діяльність України.*

***Ключові поняття:** СОТ, ГАТТ, багатостороння торговельна система, лібералізація торгівлі, недискримінація, режим найбільшого сприяння, національний режим, прозорість торговельної політики, тарифні поступки, торговельні переговори, торговельний спір, механізм врегулювання спорів, антидемпінгові заходи, субсидії, спеціальні захисні заходи, GATS, TRIPS, TBT, SPS, торговельна політика України, міжнародні торговельні правила.*

Самоконтроль підготовки до практичного заняття та поточного контролю знань здійснюється за контрольними запитаннями, тестами, кейс-аналізом, роботою з документами СОТ, рольовою грою та підготовкою аналітичної довідки.

Контрольні запитання

1. Які історичні передумови сприяли формуванню багатосторонньої торговельної системи?
2. Яку роль відігравала Генеральна угода з тарифів і торгівлі у розвитку міжнародної торгівлі?
3. Коли і з якою метою була створена Світова організація торгівлі?
4. Які основні функції виконує СОТ?
5. У чому полягає принцип недискримінації в міжнародній торгівлі?
6. Що означає режим найбільшого сприяння?
7. У чому полягає сутність національного режиму?
8. Які основні угоди СОТ регулюють міжнародну торгівлю товарами, послугами та правами інтелектуальної власності?
9. Яке значення мають угоди ТВТ і SPS для міжнародної торгівлі?
10. Як функціонує механізм врегулювання торговельних спорів у СОТ?
11. Які переваги отримує країна від членства в СОТ?
12. Які обмеження та зобов'язання бере на себе країна-член СОТ?
13. Яке значення мало приєднання України до СОТ для розвитку її зовнішньоекономічної діяльності?
14. Які проблеми переживає сучасна багатостороння торговельна система?

Тести: визначте єдино правильну відповідь

1. Світова організація торгівлі була створена для:
 - а) регулювання багатосторонньої торговельної системи
 - б) управління валютними резервами країн
 - в) кредитування державних бюджетів
 - г) організації трудової міграції
2. Попередником СОТ була:
 - а) Генеральна угода з тарифів і торгівлі
 - б) Міжнародний валютний фонд
 - в) Світовий банк
 - г) Європейський центральний банк
3. Принцип режиму найбільшого сприяння означає, що:
 - а) торговельні переваги, надані одній країні, мають поширюватися на інших членів СОТ
 - б) країна може дискримінувати будь-якого торговельного партнера
 - в) імпорт повністю забороняється
 - г) експорт має здійснюватися лише через державні підприємства

4. Національний режим у межах СОТ передбачає:
 - а) однакове ставлення до імпортованих і національних товарів після їх ввезення на ринок
 - б) обов'язкову заборону імпорту
 - в) перевагу лише для державних підприємств
 - г) відмову від міжнародних торговельних угод
5. GATS регулює:
 - а) міжнародну торгівлю послугами
 - б) міжнародну торгівлю зброєю
 - в) валютні курси
 - г) державні пенсійні системи
6. TRIPS стосується:
 - а) торговельних аспектів прав інтелектуальної власності
 - б) міжнародної міграції туристів
 - в) внутрішнього оподаткування
 - г) фінансування державного боргу
7. Угода SPS пов'язана з:
 - а) санітарними та фітосанітарними заходами
 - б) банківським наглядом
 - в) страхуванням експорту
 - г) валютними інтервенціями
8. Угода ТВТ регулює питання:
 - а) технічних бар'єрів у торгівлі
 - б) трудової міграції
 - в) міжнародних кредитів
 - г) державних закупівель лише на внутрішньому ринку
9. Торговельний спір у СОТ виникає тоді, коли:
 - а) одна країна вважає, що інша порушує правила або зобов'язання СОТ
 - б) підприємство змінює форму власності
 - в) країна проводить перепис населення
 - г) держава змінює адміністративний поділ
10. Членство України в СОТ сприяє:
 - а) участі України у системі міжнародних торговельних правил
 - б) повній ізоляції українського ринку
 - в) забороні експорту українських товарів
 - г) відмові від зовнішньоекономічної діяльності

Практичне завдання: робота з принципами СОТ. Визначте, який принцип або механізм СОТ відображено в кожній ситуації.

1. Країна знизила мито для одного торговельного партнера і має поширити таку саму ставку на інших членів СОТ.
2. Імпортний товар після проходження митних процедур має оподатковуватися так само, як аналогічний товар національного виробництва.
3. Держава публікує зміни у торговельному законодавстві та повідомляє про них партнерів.
4. Країна звертається до СОТ через антидемпінгові заходи, які вважає неправомірними.
5. Уряд встановлює санітарні вимоги до харчової продукції для захисту здоров'я населення.
6. Держава запроваджує технічний стандарт щодо безпечності електротехнічної продукції.
7. Країна бере участь у багатосторонніх переговорах щодо зниження тарифів.
8. Держава захищає права інтелектуальної власності іноземних правовласників.

Завдання: визначте відповідний принцип, угоду або інструмент СОТ та коротко поясніть його значення для міжнародної торгівлі.

Кейс-аналіз. Кейс: “Торговельний спір у межах СОТ”. Країна А вважає, що Країна Б неправомірно запровадила обмеження на імпорт її продукції, посилаючись на технічні вимоги та безпечність товару. Експортери Країни А стверджують, що нові вимоги є надмірними, дискримінаційними та фактично закривають доступ до ринку. Країна Б наполягає, що заходи необхідні для захисту споживачів і відповідають її праву встановлювати стандарти якості.

Завдання для аналізу:

1. Визначте, які угоди СОТ можуть бути застосовані до цієї ситуації.
2. Поясніть, у чому може полягати конфлікт між правом держави захищати споживачів і заборонаю дискримінаційних торговельних бар'єрів.
3. Визначте, які аргументи може використати Країна А.
4. Визначте, які аргументи може використати Країна Б.
5. Запропонуйте можливий шлях врегулювання спору.
6. Зробіть висновок про значення механізму врегулювання спорів СОТ для стабільності міжнародної торгівлі.

Форма представлення результатів: письмовий аналіз обсягом 1–2 сторінки або групова презентація до 5 слайдів.

Рольова гра. Тема рольової гри: “Засідання щодо торговельного спору в межах СОТ”.

Ролі учасників:

1. представники країни-скаржника;
2. представники країни-відповідача;
3. експерти СОТ;
4. представники бізнесу країни-експортера;
5. представники споживачів країни-імпортера;
6. незалежні аналітики.

Ситуація: країна-імпортер запровадила нові технічні вимоги до продукції, що суттєво ускладнили доступ іноземних виробників на ринок.

Завдання учасників:

- представити аргументи своєї сторони;
- оцінити, чи є захід обґрунтованим;
- визначити, чи має місце прихований протекціонізм;
- запропонувати компромісне рішення;
- сформулювати підсумковий висновок.

Форма оцінювання: аргументованість позиції, коректність використання понять СОТ, здатність працювати з міжнародними правилами, участь у груповій дискусії.

Аналітична довідка. Підготуйте коротку аналітичну довідку на тему: **“Україна в СОТ: переваги, зобов’язання та напрями ефективнішого використання членства”**.

У довідці розкрийте:

1. рік вступу України до СОТ та основне значення цього кроку;
2. переваги членства України в багатосторонній торговельній системі;
3. зобов’язання України як члена СОТ;
4. можливості використання механізмів СОТ для захисту інтересів українських експортерів;
5. проблеми адаптації українського бізнесу до міжнародних торговельних правил;
6. вплив членства в СОТ на євроінтеграційний курс України.

Рекомендований обсяг: 2–3 сторінки.

Дискусійне завдання. Обговоріть твердження: **“СОТ втрачає вплив у сучасній світовій економіці через поширення протекціонізму, торговельних воєн і регіональних торговельних угод”**.

Під час дискусії врахуйте:

- значення багатосторонніх правил;
- кризу механізму врегулювання спорів;
- зростання ролі регіональних торговельних угод;
- вплив торговельних війн;
- інтереси країн, що розвиваються;
- цифрову торгівлю та нові сфери регулювання;
- інтереси України.

За результатами дискусії сформулюйте збалансований висновок: **чи залишається СОТ необхідною для стабільності міжнародної торгівлі?**

Завдання для самостійної роботи

1. Опрацювати теоретичний матеріал щодо створення, функцій і принципів діяльності СОТ.
2. Скласти схему «Основні принципи СОТ».
3. Підготувати коротку характеристику однієї угоди СОТ: GATT, GATS, TRIPS, TBT або SPS.
4. Проаналізувати приклад одного торговельного спору в межах СОТ.
5. Підготувати аналітичну довідку про участь України в СОТ.
6. Підготуватися до поточного тестування за темою.

Модульна контрольна робота №2

5-й семестр

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3 Міжнародна мікроекономіка: міжнародний рух факторів виробництва і глобальні виробничі системи

Заняття 1. Міжнародний рух капіталу

План заняття

1. Сутність міжнародного руху капіталу та його місце в системі міжнародної економіки.
2. Причини та передумови міжнародного переміщення капіталу.
3. Основні форми міжнародного руху капіталу.
4. Прямі, портфельні та інші іноземні інвестиції.
5. Міжнародний кредит як форма руху капіталу.
6. Наслідки міжнародного руху капіталу для країн-донорів і країн-реципієнтів.

7. Сталий, відповідальний та ESG-орієнтований міжнародний капітал.
8. Україна у світових потоках міжнародного капіталу.

■ **Презентація індивідуальних навчально-дослідних завдань:**

- *Оцінка інвестиційної привабливості України для іноземних інвесторів.*
- *Аналіз динаміки прямих іноземних інвестицій в Україну за останні 5 років.*
- *Порівняльний аналіз інвестиційного клімату України та однієї з країн Центрально-Східної Європи.*
- *ESG-вимоги міжнародних інвесторів: практичне значення для українського бізнесу.*

***Ключові поняття:** міжнародний рух капіталу, вивезення капіталу, ввезення капіталу, прями іноземні інвестиції, портфельні інвестиції, інші інвестиції, міжнародний кредит, країна-донор капіталу, країна-реципієнт капіталу, інвестиційний клімат, інвестиційна привабливість, інвестиційні ризики, транснаціональний капітал, фінансові потоки, борговий капітал, власний капітал, зелений капітал, ESG-інвестування, сталий розвиток.*

Самоконтроль підготовки до практичного заняття та поточного контролю знань здійснюється за контрольними запитаннями, тестами, розрахунково-аналітичним завданням, роботою зі статистичними даними, кейс-аналізом і підготовкою короткої інвестиційної довідки.

Контрольні запитання

1. Що таке міжнародний рух капіталу?
2. Які причини зумовлюють переміщення капіталу між країнами?
3. У чому полягає відмінність між вивезенням і ввезенням капіталу?
4. Які основні форми міжнародного руху капіталу ви знаєте?
5. Чим прями іноземні інвестиції відрізняються від портфельних інвестицій?
6. Яку роль відіграє міжнародний кредит у русі капіталу?
7. Які переваги отримує країна-реципієнт від залучення іноземного капіталу?
8. Які ризики можуть виникати для країни-реципієнта внаслідок надмірної залежності від зовнішнього капіталу?
9. Які наслідки має вивезення капіталу для країни-донора?
10. Що таке інвестиційний клімат і які чинники його формують?

11. Як політичні, правові та безпекові ризики впливають на міжнародний рух капіталу?
12. Чому ESG-критерії стають важливими для міжнародних інвесторів?
13. Які особливості залучення іноземного капіталу в Україну в умовах війни?
14. Які напрями можуть підвищити інвестиційну привабливість України у процесі післявоєнного відновлення?

Тести: визначте єдино правильну відповідь

1. Міжнародний рух капіталу - це:
 - а) переміщення фінансових і матеріальних ресурсів між країнами з метою отримання доходу або стратегічного впливу
 - б) виключно внутрішній рух коштів між підприємствами
 - в) обмін товарами на місцевому ринку
 - г) державне регулювання заробітної плати
2. До основних форм міжнародного руху капіталу належать:
 - а) прямі інвестиції, портфельні інвестиції, міжнародні кредити та інші фінансові потоки
 - б) лише трудова міграція
 - в) тільки внутрішня торгівля
 - г) виключно споживчі витрати населення
3. Прямі іноземні інвестиції передбачають:
 - а) довгострокову участь інвестора в управлінні або контролі підприємства за кордоном
 - б) купівлю товарів для особистого споживання
 - в) короткостроковий туристичний візд
 - г) внутрішнє бюджетне фінансування
4. Портфельні інвестиції - це:
 - а) вкладення у цінні папери без отримання істотного контролю над підприємством
 - б) створення дочірнього підприємства за кордоном
 - в) будівництво виробничого заводу іноземною компанією
 - г) переказ заробітної плати працівникам
5. Країна-реципієнт капіталу - це країна, яка:
 - а) залучає іноземний капітал
 - б) повністю забороняє інвестиції
 - в) не має фінансової системи
 - г) здійснює лише внутрішню торгівлю
6. Країна-донор капіталу - це країна, яка:

- а) експортує або вивозить капітал за кордон
 - б) не бере участі у міжнародній економіці
 - в) приймає тільки туристів
 - г) імпортує виключно сировину
7. Інвестиційний клімат характеризує:
- а) сукупність економічних, правових, політичних і соціальних умов для інвестування
 - б) лише температуру повітря в країні
 - в) кількість святкових днів
 - г) форму організації навчального процесу
8. До ризиків залучення іноземного капіталу належить:
- а) залежність від зовнішніх інвесторів і можливий вплив капіталу
 - б) повна відсутність економічних зв'язків
 - в) зменшення потреби у виробництві
 - г) ліквідація міжнародної торгівлі
9. ESG-інвестування враховує:
- а) екологічні, соціальні та управлінські критерії
 - б) лише короткостроковий прибуток
 - в) тільки митні тарифи
 - г) лише обсяг імпорту товарів
10. Для України важливим завданням у сфері міжнародного руху капіталу є:
- а) залучення інвестицій для відновлення, модернізації та інтеграції у світову економіку
 - б) повна заборона іноземних інвестицій
 - в) відмова від міжнародної фінансової співпраці
 - г) скорочення експорту до нуля

Розрахунково-аналітичне завдання. За умовними даними про міжнародний рух капіталу в країні розрахуйте чистий приплив капіталу та зробіть висновки.

Дані за рік:

- прямі іноземні інвестиції, залучені в країну, - 8 млрд дол. США;
- портфельні інвестиції, залучені в країну, - 3 млрд дол. США;
- міжнародні кредити, отримані резидентами країни, -5 млрд дол. США;
- прямі інвестиції резидентів країни за кордон - 2 млрд дол. США;
- портфельні інвестиції резидентів країни за кордон - 1 млрд дол. США;
- погашення зовнішніх кредитів - 4 млрд дол. США.

Завдання:

1. Розрахуйте загальний приплив капіталу в країну.
2. Розрахуйте загальний вплив капіталу з країни.

3. Визначте чистий приплив або чистий відплив капіталу.
4. Поясніть, які чинники могли б вплинути на таку динаміку.
5. Зробіть висновок щодо потенційного впливу міжнародного руху капіталу на економічний розвиток країни.

Робота зі статистичними даними. Проаналізуйте динаміку прямих іноземних інвестицій в Україну або іншу обрану країну за останні 5 років.

Завдання для аналізу:

1. Знайдіть дані про приплив і відплив прямих іноземних інвестицій.
2. Визначте роки з найбільшим і найменшим обсягом інвестицій.
3. Проаналізуйте галузеву структуру іноземних інвестицій.
4. Визначте основні країни-інвестори.
5. Поясніть вплив політичних, безпекових, макроекономічних і регуляторних чинників на динаміку інвестицій.
6. Оцініть, чи відповідає структура інвестицій потребам модернізації та сталого розвитку економіки.
7. Сформулюйте висновок щодо перспектив залучення іноземного капіталу.

Рекомендовані джерела: НБУ, Державна служба статистики України, UNCTADstat, World Bank Data, OECD Data, IMF Data, Eurostat.

Кейс-аналіз. Кейс: “Іноземний інвестор і країна з високими ризиками”. Іноземна компанія розглядає можливість інвестування у виробничий проєкт в Україні. Потенційними перевагами є близькість до ринку ЄС, наявність кваліфікованої робочої сили, природно-ресурсний потенціал, перспективи післявоєнного відновлення та можливість участі у програмах міжнародної фінансової підтримки. Водночас інвестор враховує воєнні ризики, проблеми логістики, енергетичні загрози, нестабільність регуляторного середовища, корупційні ризики та потребу у страхуванні інвестицій.

Завдання для аналізу:

1. Визначте основні мотиви інвестора щодо вкладення капіталу в Україну.
2. Оцініть ключові ризики для іноземного інвестора.
3. Запропонуйте інструменти зниження ризиків: страхування, державні гарантії, міжнародні програми підтримки, партнерство з місцевим бізнесом, правовий супровід.
4. Поясніть, які галузі України можуть бути найбільш привабливими для іноземного капіталу.

5. Сформулюйте 3–5 практичних рекомендацій для підвищення інвестиційної привабливості України.

Форма представлення результатів: аналітична записка або групова презентація до 7 слайдів.

Ділова гра. Тема ділової гри: “Переговори між іноземним інвестором, урядом і місцевою громадою”. **Ситуація:** міжнародна компанія планує інвестувати у виробничий об’єкт в Україні. Проект може створити робочі місця, збільшити податкові надходження та сприяти експорту. Водночас громада висловлює занепокоєння щодо екологічного навантаження, використання природних ресурсів і соціальних гарантій.

Ролі учасників:

1. представники іноземного інвестора;
2. представники уряду або місцевої влади;
3. представники місцевої громади;
4. екологічні експерти;
5. представники українського бізнесу;
6. незалежні аналітики.

Завдання учасників:

- сформулювати інтереси своєї сторони;
- визначити очікувані вигоди та ризики проекту;
- запропонувати умови інвестиційної угоди;
- врахувати ESG-вимоги та соціальну відповідальність;
- підготувати узгоджене рішення щодо доцільності реалізації проекту.

Критерії оцінювання: аргументованість позиції, економічна обґрунтованість, урахування ризиків, здатність до переговорів, якість підсумкового рішення.

Аналітична довідка. Підготуйте аналітичну довідку на тему: **“Інвестиційна привабливість України: чинники, ризики та перспективи післявоєнного відновлення”.**

У довідці розкрийте:

1. основні переваги України для іноземних інвесторів;
2. ключові ризики інвестування;
3. галузі з найбільшим потенціалом залучення іноземного капіталу;
4. роль міжнародних фінансових організацій у підтримці інвестицій;
5. значення ESG-критеріїв для інвестиційних рішень;
6. практичні напрями покращення інвестиційного клімату.

Рекомендований обсяг: 2–3 сторінки.

Завдання для самостійної роботи

1. Опрацювати теоретичний матеріал щодо сутності, причин і форм міжнародного руху капіталу.
2. Скласти порівняльну таблицю: прямі іноземні інвестиції, портфельні інвестиції, міжнародний кредит.
3. Підібрати приклади країн, які є провідними експортерами та імпортерами капіталу.
4. Проаналізувати динаміку прямих іноземних інвестицій в Україну за останні 5 років.
5. Підготувати коротку характеристику одного міжнародного інвестиційного проекту в Україні або країнах Центрально-Східної Європи.
6. Підготуватися до поточного тестування за темою.

Заняття 2. Прямі іноземні інвестиції та транснаціональні корпорації

План заняття

1. Сутність прямих іноземних інвестицій та їх відмінність від інших форм міжнародного руху капіталу.
2. Мотиви здійснення прямих іноземних інвестицій.
3. Форми прямих іноземних інвестицій: створення нового підприємства, злиття і поглинання, спільні підприємства, реінвестування прибутку.
4. Інвестиційний клімат країни та чинники залучення ПІІ.
5. Транснаціональні корпорації: сутність, ознаки, структура та роль у світовій економіці.
6. Позитивні та негативні наслідки діяльності ТНК для приймаючих країн.
7. Екологічна, соціальна та управлінська відповідальність ТНК.
8. Прямі іноземні інвестиції та діяльність ТНК в Україні.

▣ Презентація індивідуальних навчально-дослідних завдань:

- *Аналіз динаміки прямих іноземних інвестицій в Україну за останні 5 років.*
- *Роль транснаціональних корпорацій у розвитку обраної галузі економіки України.*
- *Порівняльний аналіз інвестиційного клімату України та однієї з країн Центрально-Східної Європи.*
- *ESG-вимоги міжнародних інвесторів: практичне значення для українського бізнесу.*

***Ключові поняття:** прями іноземні інвестиції, іноземний інвестор, країна-донор, країна-реципієнт, інвестиційний клімат, інвестиційна привабливість, greenfield-інвестиції, brownfield-інвестиції, злиття і поглинання, спільне підприємство, реінвестування прибутку, транснаціональна корпорація, материнська компанія, дочірня компанія, філія, глобальна стратегія ТНК, локалізація виробництва, трансфертне ціноутворення, ESG, корпоративна соціальна відповідальність, технологічний трансфер.*

Самоконтроль підготовки до практичного заняття та поточного контролю знань здійснюється за контрольними запитаннями, тестами, кейс-аналізом, роботою зі статистичними даними, порівняльною таблицею, діловою грою та підготовкою аналітичної записки.

Контрольні запитання

1. Що таке прями іноземні інвестиції?
2. Чим прями іноземні інвестиції відрізняються від портфельних інвестицій?
3. Які основні мотиви здійснення прямих іноземних інвестицій?
4. У чому полягає відмінність між greenfield- і brownfield-інвестиціями?
5. Які переваги може отримати приймаюча країна від залучення ПІІ?
6. Які ризики можуть виникати для приймаючої країни внаслідок діяльності іноземних інвесторів?
7. Що таке інвестиційний клімат і які чинники його формують?
8. Які показники можна використати для оцінювання інвестиційної привабливості країни?
9. Що таке транснаціональна корпорація?
10. Які ознаки відрізняють ТНК від національної компанії?
11. Як ТНК впливають на міжнародну торгівлю, виробництво та рух технологій?
12. У чому полягають позитивні та негативні наслідки діяльності ТНК для країн, що розвиваються?
13. Чому ESG-критерії стають важливими у діяльності транснаціональних корпорацій?
14. Які перспективи залучення ПІІ та розвитку діяльності ТНК в Україні?

Тести: визначте єдино правильну відповідь

1. Прями іноземні інвестиції - це:
 - а) інвестиції, що передбачають довгостроковий інтерес і можливість впливу на управління підприємством за кордоном
 - б) купівля товарів для особистого споживання

- в) короткострокова туристична поїздка
 - г) виключно внутрішні бюджетні видатки
2. Основною ознакою прямих іноземних інвестицій є:
- а) наявність довгострокового економічного інтересу інвестора
 - б) відсутність будь-якого контролю над активом
 - в) обов'язкова заборона участі в управлінні
 - г) виключно одноразовий характер операції
3. Greenfield-інвестиції означають:
- а) створення нового підприємства або виробничого об'єкта з нуля
 - б) купівлю державних облігацій
 - в) короткостроковий банківський депозит
 - г) імпорт товарів для перепродажу
4. Brownfield-інвестиції передбачають:
- а) придбання або модернізацію вже наявного підприємства чи виробничого об'єкта
 - б) створення підприємства без використання існуючих активів
 - в) купівлю валюти на внутрішньому ринку
 - г) надання споживчого кредиту
5. Злиття і поглинання - це форма:
- а) прямих іноземних інвестицій
 - б) трудової міграції
 - в) внутрішнього споживання
 - г) державного статистичного обліку
6. Транснаціональна корпорація - це:
- а) компанія, що здійснює діяльність у кількох країнах і координує міжнародну мережу підрозділів
 - б) підприємство, яке працює лише на місцевому ринку
 - в) бюджетна установа без господарської діяльності
 - г) домогосподарство, що споживає імпортні товари
7. Материнська компанія ТНК - це:
- а) головна компанія, яка контролює або координує діяльність іноземних підрозділів
 - б) місцевий споживач продукції
 - в) державний орган статистики
 - г) окремих працівник філії
8. До позитивних наслідків діяльності ТНК для приймаючої країни належить:
- а) надходження капіталу, технологій, управлінського досвіду та створення робочих місць
 - б) повна ліквідація конкуренції на всіх ринках

- в) обов'язкове зменшення експорту до нуля
 - г) припинення зовнішньоекономічної діяльності
9. До можливих ризиків діяльності ТНК належить:
- а) виведення прибутків, посилення залежності від іноземного капіталу та тиск на місцевих виробників
 - б) зникнення міжнародної торгівлі
 - в) повна відсутність впливу на економіку
 - г) скасування всіх інвестиційних процесів
10. ESG-підхід у діяльності ТНК передбачає врахування:
- а) екологічних, соціальних та управлінських критеріїв
 - б) лише обсягу імпорту
 - в) тільки митного тарифу
 - г) виключно валютного курсу

Практичне завдання: порівняльна характеристика форм ПІІ

Заповніть порівняльну таблицю.

Форма прямих іноземних інвестицій	Сутність	Переваги для інвестора	Переваги для приймаючої країни	Можливі ризики
Greenfield-інвестиції				
Brownfield-інвестиції				
Злиття і поглинання				
Спільне підприємство				
Реінвестування прибутку				

Після заповнення таблиці сформулюйте висновок: **яка форма ПІІ є найбільш бажаною для країни, що потребує модернізації виробництва, створення робочих місць і технологічного оновлення?**

Робота зі статистичними даними. Проаналізуйте прямі іноземні інвестиції в Україну або іншу обрану країну.

Завдання для аналізу:

1. Знайдіть дані про приплив ПІІ за останні 5 років.
2. Визначте основні країни-інвестори.
3. Проаналізуйте галузеву структуру ПІІ.
4. Визначте, які галузі отримують найбільше іноземного капіталу.
5. Порівняйте динаміку ПІІ до та після кризового періоду: пандемії, війни, енергетичної кризи або фінансової нестабільності.
6. Оцініть, чи сприяє структура ПІІ технологічній модернізації економіки.

7. Підготуйте висновок щодо того, які чинники найбільше впливають на інвестиційні рішення іноземних компаній.

Рекомендовані джерела: НБУ, Державна служба статистики України, UNCTADstat, World Bank Data, OECD Data, IMF Data, Eurostat.

Кейс-аналіз. Кейс: “ТНК у приймаючій країні: розвиток чи залежність?” У країну, що розвивається, заходить велика транснаціональна корпорація, яка планує відкрити виробничий підрозділ. Проект передбачає створення нових робочих місць, використання місцевої сировини, експорт частини продукції та залучення сучасних технологій. Уряд підтримує інвестора, оскільки очікує збільшення податкових надходжень і посилення експортного потенціалу. Водночас місцеві підприємства побоюються конкуренції, профспілки - низьких соціальних стандартів, а екологічні організації - зростання навантаження на довкілля.

Завдання для аналізу:

1. Визначте потенційні вигоди від приходу ТНК для приймаючої країни.
2. Оцініть можливі ризики для місцевого бізнесу, працівників і довкілля.
3. Поясніть, які умови має встановити держава для забезпечення балансу між інтересами інвестора та національної економіки.
4. Визначте, яку роль можуть відігравати ESG-критерії у реалізації інвестиційного проекту.
5. Запропонуйте 3–5 рекомендацій для приймаючої країни щодо ефективної співпраці з ТНК.

Форма представлення результатів: групова презентація до 7 слайдів або письмовий кейс-аналіз обсягом 1–2 сторінки.

Дискусійне завдання. Обговоріть твердження: **“Транснаціональні корпорації більше сприяють розвитку приймаючих країн, ніж посилюють їхню залежність”.**

Під час дискусії врахуйте:

- приплив капіталу;
- створення робочих місць;
- технологічний трансфер;
- вплив на місцевий бізнес;
- трансфертне ціноутворення;
- виведення прибутків;
- екологічні та соціальні стандарти;

- роль державного регулювання.
За результатами дискусії сформулюйте збалансований висновок.
- Завдання для самостійної роботи**
1. Опрацювати теоретичний матеріал щодо прямих іноземних інвестицій і транснаціональних корпорацій.
 2. Скласти порівняльну характеристику ПІІ та портфельних інвестицій.
 3. Підготувати схему «Форми прямих іноземних інвестицій».
 4. Проаналізувати приклад діяльності однієї ТНК у світі або в Україні.
 5. Підготувати аналітичну записку щодо ролі ТНК у розвитку обраної галузі економіки України.
 6. Підготуватися до поточного тестування за темою.

Заняття 3. Міжнародне виробництво та глобальні ланцюги створення вартості

План заняття

1. Сутність міжнародного виробництва та передумови його розвитку.
2. Глобальні ланцюги створення вартості: поняття, структура та учасники.
3. Глобальні виробничі мережі та міжнародна кооперація підприємств.
4. Аутсорсинг, офшоринг, ніаршоринг, френдшоринг і рещоринг у міжнародному виробництві.
5. Роль транснаціональних корпорацій у формуванні глобальних ланцюгів створення вартості.
6. Ризики глобальних виробничих мереж: логістичні, воєнні, енергетичні, регуляторні та екологічні.
7. Відповідальне виробництво, ESG-вимоги та стійкість ланцюгів постачання.
8. Участь України у глобальних ланцюгах створення вартості.

▣ Презентація індивідуальних навчально-дослідних завдань:

- *Аналіз участі України у глобальних ланцюгах створення вартості.*
- *Роль транснаціональних корпорацій у розвитку обраної галузі економіки України.*
- *Оцінка конкурентних переваг України на світових товарних ринках.*
- *Вплив війни на зовнішню торгівлю України: зміна товарної та географічної структури.*

Ключові поняття: міжнародне виробництво, глобальні ланцюги створення вартості, глобальні виробничі мережі, міжнародна кооперація, фрагментація виробництва, додана вартість, виробнича спеціалізація, аутсорсинг, офшоринг, ніаршоринг, френдшоринг, решоринг, ланцюг постачання, стійкість ланцюгів постачання, локалізація виробництва, технологічний трансфер, виробнича безпека, ESG, відповідальне виробництво, промислова модернізація.

Самоконтроль підготовки до практичного заняття та поточного контролю знань здійснюється за контрольними запитаннями, тестами, роботою зі схемами глобальних ланцюгів створення вартості, кейс-аналізом, груповим мініпроектom, дискусійним завданням і підготовкою аналітичної записки.

Контрольні запитання

1. Що таке міжнародне виробництво?
2. Які чинники сприяли розвитку міжнародного виробництва?
3. У чому полягає сутність глобальних ланцюгів створення вартості?
4. Які основні етапи включає глобальний ланцюг створення вартості?
5. Чим глобальний ланцюг створення вартості відрізняється від традиційної міжнародної торгівлі?
6. Яку роль відіграють транснаціональні корпорації у міжнародному виробництві?
7. Що таке аутсорсинг і чому компанії його використовують?
8. У чому полягає відмінність між офшорингом, ніаршорингом, френдшорингом і решорингом?
9. Які переваги отримують країни від участі у глобальних виробничих мережах?
10. Які ризики виникають через залежність від глобальних ланцюгів постачання?
11. Як пандемія, війни, енергетичні кризи та геополітична напруженість вплинули на міжнародне виробництво?
12. Чому стійкість ланцюгів постачання стала важливим чинником конкурентоспроможності?
13. Як ESG-вимоги впливають на організацію міжнародного виробництва?
14. Які галузі України мають потенціал для глибшої інтеграції у глобальні ланцюги створення вартості?

Тести: визначте єдино правильну відповідь

1. Міжнародне виробництво - це:

- а) організація виробничих процесів із залученням ресурсів, підприємств або підрозділів різних країн
 - б) виробництво продукції лише для місцевого ринку
 - в) внутрішній розподіл доходів підприємства
 - г) виключно державне бюджетне фінансування
2. Глобальний ланцюг створення вартості - це:
- а) послідовність етапів створення продукту, розміщених у різних країнах
 - б) перелік податкових платежів підприємства
 - в) схема внутрішнього документообігу
 - г) список працівників компанії
3. До етапів глобального ланцюга створення вартості належать:
- а) дослідження, дизайн, виробництво, логістика, маркетинг, збут і сервіс
 - б) лише складання бухгалтерського балансу
 - в) тільки споживання продукції
 - г) виключно внутрішнє оподаткування
4. Аутсорсинг означає:
- а) передання певних функцій або процесів зовнішньому виконавцю
 - б) повну заборону виробництва
 - в) скорочення міжнародної торгівлі до нуля
 - г) відмову від спеціалізації
5. Офшоринг - це:
- а) перенесення частини виробництва або бізнес-процесів за кордон
 - б) повернення виробництва до країни походження компанії
 - в) продаж товару лише на внутрішньому ринку
 - г) державне регулювання пенсій
6. Решоринг означає:
- а) повернення виробництва з-за кордону до країни походження компанії
 - б) перенесення виробництва у віддалену країну з нижчими витратами
 - в) заборону експорту
 - г) ліквідацію виробничої кооперації
7. Френдшоринг передбачає:
- а) розміщення виробництва або постачання у країнах-партнерах із близькими політичними чи безпековими інтересами
 - б) повну відмову від зовнішньої торгівлі
 - в) концентрацію всього виробництва в одній країні без партнерів
 - г) виключно внутрішнє споживання
8. До ризиків глобальних ланцюгів постачання належать:

- а) логістичні збої, геополітичні конфлікти, залежність від окремих постачальників, енергетичні ризики
 - б) лише збільшення кількості святкових днів
 - в) повна відсутність конкуренції
 - г) скасування міжнародних стандартів
9. ESG-вимоги в міжнародному виробництві пов'язані з:
- а) екологічними, соціальними та управлінськими аспектами діяльності
 - б) лише внутрішнім документообігом
 - в) тільки валютним курсом
 - г) виключно митним тарифом
10. Участь у глобальних ланцюгах створення вартості може дати країні:
- а) доступ до технологій, інвестицій, нових ринків і виробничої кооперації
 - б) повну ізоляцію від світової економіки
 - в) припинення експорту
 - г) зменшення потреби у конкурентоспроможності

Практичне завдання: побудова ланцюга створення вартості.

Оберіть один продукт або послугу: смартфон, автомобіль, сонячна панель, одяг, харчовий продукт, програмне забезпечення, меблі, медичний виріб.

Побудуйте схему глобального ланцюга створення вартості для обраного продукту за такими етапами:

1. дослідження і розробки;
2. дизайн продукту;
3. постачання сировини або комплектуючих;
4. виробництво окремих компонентів;
5. складання кінцевого продукту;
6. логістика і міжнародні перевезення;
7. маркетинг і бренд;
8. продаж;
9. післяпродажний сервіс;
10. утилізація або повторне використання.

Завдання: визначте, які країни або регіони можуть бути залучені до кожного етапу, де створюється найбільша додана вартість і на якому етапі могла б брати участь Україна.

Робота з даними та аналітичними джерелами. Проаналізуйте участь України або іншої обраної країни у глобальних ланцюгах створення вартості.

Завдання для аналізу:

1. Визначте основні галузі, у яких країна бере участь у міжнародному виробництві.
2. Проаналізуйте частку проміжних товарів у експорті та імпорті країни.
3. Визначте, чи переважає участь країни на початкових, виробничих чи високодохідних етапах ланцюга створення вартості.
4. Оцініть рівень залежності країни від імпортних комплектуючих, енергоносіїв, технологій або логістики.
5. Визначте основні ризики для участі країни у глобальних виробничих мережах.
6. Запропонуйте напрями підвищення частки доданої вартості країни у міжнародному виробництві.

Рекомендовані джерела: OECD TiVA, UNCTADstat, World Bank Data, WTO Data, Eurostat, Державна служба статистики України, НБУ.

Кейс-аналіз. Кейс: “Українське підприємство у глобальному ланцюгу створення вартості”. Українське підприємство виробляє комплектуючі для європейських машинобудівних компаній. Воно має досвід роботи із зовнішніми замовниками, конкурентні витрати виробництва та кваліфікований персонал. Однак підприємство стикається з вимогами щодо сертифікації, цифрової простежуваності продукції, стабільності постачання, енергетичної безпеки, екологічних стандартів і фінансової прозорості. Іноземні партнери також очікують дотримання трудових стандартів і принципів відповідального ведення бізнесу.

Завдання для аналізу:

1. Визначте, які переваги має українське підприємство для участі у глобальному ланцюгу створення вартості.
2. Оцініть основні бар'єри входження до міжнародної виробничої мережі.
3. Поясніть, чому сертифікація, цифровізація та ESG-вимоги стають умовою співпраці з європейськими партнерами.
4. Запропонуйте 5 практичних кроків для підвищення готовності підприємства до міжнародної виробничої кооперації.
5. Визначте, як участь у такому ланцюгу може вплинути на розвиток підприємства, галузі та економіки України.

Форма представлення результатів: письмовий аналіз обсягом 1–2 сторінки або групова презентація до 7 слайдів.

Груповий міні-проект. Тема міні-проекту: “Як Україні перейти від постачальника сировини до учасника ланцюгів з високою доданою вартістю?”

Завдання для групи:

1. Оберіть одну галузь України: аграрний сектор, харчова промисловість, машинобудування, ІТ, деревообробка, фармацевтика, енергетика, будівельні матеріали.
2. Визначте поточну роль галузі у міжнародному виробництві.
3. Оцініть, на яких етапах ланцюга створення вартості галузь переважно присутня.
4. Запропонуйте, як підвищити частку доданої вартості: переробка, дизайн, брендинг, сертифікація, цифровізація, R&D, логістика, партнерства з ТНК.
5. Визначте ризики реалізації запропонованої стратегії.
6. Підготуйте коротку дорожню карту переходу до продукції або послуг із вищою доданою вартістю.

Форма представлення результатів: презентація до 7 слайдів або аналітична записка 2–3 сторінки.

Дискусійне завдання. Обговоріть твердження: “Глобальні ланцюги створення вартості роблять країни більш конкурентоспроможними, але водночас більш залежними”.

Під час дискусії врахуйте:

- доступ до технологій та інвестицій;
- розширення ринків збуту;
- залежність від іноземних постачальників;
- логістичні й воєнні ризики;
- ризик закріплення сировинної або низькотехнологічної спеціалізації;
- екологічні та соціальні вимоги;
- можливості України в умовах євроінтеграції та післявоєнного відновлення.

За результатами дискусії сформулюйте збалансований висновок.

Аналітична записка. Підготуйте аналітичну записку на тему: “Участь України у глобальних ланцюгах створення вартості: проблеми та перспективи”.

У записці необхідно розкрити:

1. основні галузі участі України у міжнародному виробництві;

2. характер участі України: сировина, проміжна продукція, послуги, технологічні рішення, кінцева продукція;
3. ключові конкурентні переваги України;
4. бар'єри інтеграції у глобальні виробничі мережі;
5. вплив війни на ланцюги постачання та виробничу кооперацію;
6. перспективи участі України у ланцюгах з вищою доданою вартістю;
7. рекомендації для держави та бізнесу.

Рекомендований обсяг: 2–3 сторінки.

Завдання для самостійної роботи

1. Опрацювати теоретичний матеріал щодо міжнародного виробництва та глобальних ланцюгів створення вартості.
2. Скласти схему «Етапи глобального ланцюга створення вартості».
3. Підготувати приклади товарів або послуг, виробництво яких розміщене у декількох країнах.
4. Проаналізувати одну українську галузь з позиції участі у глобальних виробничих мережах.
5. Підготувати аналітичну записку щодо перспектив переходу України до експорту продукції з вищою доданою вартістю.
6. Підготуватися до поточного тестування за темою.

Заняття 4. Міжнародний рух робочої сили

План заняття

1. Сутність міжнародного руху робочої сили та його місце в системі міжнародної економіки.
2. Причини, чинники та основні форми міжнародної трудової міграції.
3. Види міжнародної міграції: постійна, тимчасова, сезонна, маятникова, вимушена, нелегальна, інтелектуальна.
4. Міжнародний ринок праці: структура, суб'єкти та механізми функціонування.
5. Економічні наслідки міжнародної трудової міграції для країн походження та країн прийому.
6. Грошові перекази трудових мігрантів та їх вплив на економіку країни.
7. Соціальні аспекти міжнародної міграції: захист прав мігрантів, інтеграція, людський капітал.
8. Україна у міжнародних міграційних процесах.

▣ Презентація індивідуальних навчально-дослідних завдань:

- *Аналіз міжнародної трудової міграції з України: причини, напрями та економічні наслідки.*
- *Вплив грошових переказів трудових мігрантів на економіку України.*
- *Оцінка рівня відкритості економіки України та порівняння з країнами ЄС.*
- *Україна в системі міжнародної економіки: зовнішня торгівля, інвестиції, міграція, євроінтеграція.*

Ключові поняття: міжнародна трудова міграція, міжнародний рух робочої сили, міжнародний ринок праці, країна-донор робочої сили, країна-реципієнт робочої сили, еміграція, імміграція, рееміграція, трудовий мігрант, сезонна міграція, вимушена міграція, нелегальна міграція, інтелектуальна міграція, “відплив мізків”, грошові перекази мігрантів, людський капітал, зайнятість, безробіття, соціальний захист мігрантів, інтеграція мігрантів, демографічні наслідки міграції.

Самоконтроль підготовки до практичного заняття та поточного контролю знань здійснюється за контрольними запитаннями, тестами, аналізом статистичних даних, кейс-аналізом, дискусійним завданням, рольовою грою та підготовкою аналітичної записки.

Контрольні запитання

1. Що таке міжнародний рух робочої сили?
2. Які основні причини міжнародної трудової міграції?
3. Чим еміграція відрізняється від імміграції?
4. Які форми міжнародної трудової міграції ви знаєте?
5. У чому полягає сутність міжнародного ринку праці?
6. Які країни найчастіше виступають донорами, а які — реципієнтами робочої сили?
7. Які економічні вигоди може отримувати країна походження мігрантів?
8. Які ризики несе трудова міграція для країни походження?
9. Як міжнародна трудова міграція впливає на країни прийому?
10. Що таке грошові перекази мігрантів і чому вони важливі для економіки?
11. У чому полягає проблема “відпливу мізків”?
12. Як міжнародна міграція впливає на людський капітал країни?
13. Які соціальні проблеми можуть виникати у трудових мігрантів за кордоном?

14. Які особливості має міжнародна трудова міграція з України в сучасних умовах?

Тести: визначте єдино правильну відповідь

1. Міжнародна трудова міграція - це:
 - а) переміщення працездатного населення між країнами з метою працевлаштування або пошуку кращих умов життя
 - б) внутрішнє переміщення працівників між відділами підприємства
 - в) обмін товарами між країнами
 - г) купівля іноземної валюти
2. Еміграція означає:
 - а) виїзд населення з країни за кордон
 - б) в'їзд іноземців до країни
 - в) повернення мігрантів на батьківщину
 - г) внутрішнє переміщення населення між містами
3. Імміграція - це:
 - а) в'їзд іноземців до країни на постійне або тимчасове проживання чи роботу
 - б) виїзд громадян за кордон
 - в) повернення інвестицій
 - г) експорт товарів
4. Реєміграція означає:
 - а) повернення емігрантів до країни походження
 - б) первинний виїзд за кордон
 - в) імпорт робочої сили
 - г) переміщення капіталу між країнами
5. Основним економічним мотивом трудової міграції є:
 - а) різниця в рівнях оплати праці та можливостях працевлаштування
 - б) кількість святкових днів
 - в) форма державного устрою
 - г) географічна площа країни
6. Грошові перекази трудових мігрантів - це:
 - а) кошти, які мігранти надсилають домогосподарствам у країні походження
 - б) митні платежі підприємств
 - в) податки на імпорт
 - г) кредити центрального банку
7. "Відплив мізків" означає:
 - а) еміграцію висококваліфікованих фахівців, науковців, медиків, інженерів, IT-спеціалістів
 - б) зростання внутрішнього споживання

- в) скорочення імпорту товарів
 - г) збільшення кількості підприємств
8. Для країни походження трудова міграція може мати позитивний ефект через:
 - а) грошові перекази, зниження напруження на ринку праці, набуття мігрантами нового досвіду
 - б) повне зникнення людського капіталу
 - в) обов'язкове зменшення всіх доходів населення
 - г) ліквідацію зовнішньої торгівлі
 9. Для країни прийому міграція може бути корисною через:
 - а) заповнення дефіциту робочої сили та підтримку окремих секторів економіки
 - б) повну відмову від виробництва
 - в) зменшення кількості працівників
 - г) скасування ринку праці
 10. До соціальних викликів міжнародної трудової міграції належить:
 - а) захист прав мігрантів, адаптація, інтеграція та доступ до соціальних послуг
 - б) лише розрахунок митних платежів
 - в) виключно зміна валютного курсу
 - г) тільки облік експорту товарів

Практичне завдання: класифікація видів міграції

Визначте вид міжнародної міграції у кожній ситуації.

1. Працівник з України виїхав до Польщі на сезонні сільськогосподарські роботи.
2. Лікар переїхав до Німеччини на довгостроковий трудовий контракт.
3. Студент після навчання за кордоном повернувся в Україну та відкрив власний бізнес.
4. Родина залишила країну через воєнну небезпеку.
5. IT-фахівець працює дистанційно на іноземну компанію, не змінюючи країни проживання.
6. Працівник перетнув кордон без належного дозволу на працевлаштування.
7. Науковець отримав грант і тимчасово працює в університеті іншої країни.
8. Працівник регулярно їздить на роботу до сусідньої країни, але постійно проживає у своїй країні.

Завдання: визначте форму міграції та поясніть її можливі економічні наслідки для країни походження.

Робота зі статистичними даними. Проаналізуйте міжнародну трудову міграцію з України або іншої обраної країни.

Завдання для аналізу:

1. Визначте основні напрями трудової міграції.
2. Проаналізуйте динаміку кількості трудових мігрантів за останні доступні роки.
3. Визначте основні країни призначення.
4. Проаналізуйте структуру мігрантів за професіями, рівнем кваліфікації або секторами зайнятості.
5. Оцініть обсяги грошових переказів мігрантів.
6. Порівняйте позитивні та негативні економічні наслідки міграції.
7. Сформулюйте висновок щодо впливу міжнародної трудової міграції на ринок праці та економіку країни.

Рекомендовані джерела: Державна служба статистики України, НБУ, World Bank Migration and Remittances Data, International Organization for Migration, International Labour Organization, Eurostat, OECD Data.

Розрахунково-аналітичне завдання. За умовними даними про грошові перекази трудових мігрантів розрахуйте їхнє значення для економіки країни.

Дані за рік:

- ВВП країни - 180 млрд дол. США;
- обсяг грошових переказів трудових мігрантів - 14 млрд дол. США;
- експорт товарів і послуг - 70 млрд дол. США;
- кількість домогосподарств, які отримують перекази, - 1,2 млн;
- середній річний переказ на одне домогосподарство - 3 500 дол. США.

Завдання:

1. Розрахуйте частку грошових переказів у ВВП країни.
2. Розрахуйте частку грошових переказів у відношенні до експорту товарів і послуг.
3. Поясніть, яке значення мають перекази для платіжного балансу.
4. Оцініть позитивні наслідки переказів для домогосподарств.
5. Визначте можливі ризики надмірної залежності економіки від грошових переказів.
6. Зробіть висновок щодо ролі міграційних переказів у міжнародній економіці.

Кейс-аналіз

Кейс: “Трудова міграція: ресурс розвитку чи втрата людського капіталу?”. Україна протягом тривалого часу є країною походження трудових мігрантів. Основними чинниками виїзду є різниця в оплаті праці, безпекові ризики, нестача якісних робочих місць, демографічні

проблеми та бажання отримати кращі умови життя. Грошові перекази мігрантів підтримують доходи домогосподарств і споживчий попит, однак тривала еміграція працездатного населення може посилювати дефіцит кадрів, скорочувати людський капітал і ускладнювати післявоєнне відновлення.

Завдання для аналізу:

1. Визначте основні економічні причини трудової міграції з України.
2. Оцініть позитивні ефекти міграції для домогосподарств і економіки.
3. Визначте ризики трудової міграції для ринку праці та людського капіталу України.
4. Поясніть, як держава може стимулювати повернення мігрантів або залучення їхнього досвіду й капіталу.
5. Запропонуйте 3–5 практичних заходів щодо зменшення негативних наслідків трудової міграції.

Форма представлення результатів: письмовий аналіз обсягом 1–2 сторінки або групове обговорення з підсумковим висновком.

Рольова гра

Тема рольової гри: “Міграційна політика: баланс між економічними вигодами та соціальними ризиками”.

Ситуація: країна стикається з дефіцитом робочої сили в окремих секторах економіки, але водночас суспільство має побоювання щодо інтеграції мігрантів, конкуренції на ринку праці та навантаження на соціальну інфраструктуру.

Ролі учасників:

1. представники уряду;
2. роботодавці;
3. профспілки;
4. трудові мігранти;
5. місцеві працівники;
6. експерти міжнародних організацій;
7. представники громадських організацій.

Завдання учасників:

- сформулювати інтереси своєї сторони;
- визначити економічні вигоди та соціальні ризики міграції;
- запропонувати механізми захисту прав мігрантів;
- оцінити потреби ринку праці;
- підготувати спільні рекомендації для державної міграційної політики.

Критерії оцінювання: аргументованість позиції, використання економічних понять, здатність до компромісу, урахування прав людини та соціального захисту, практичність рекомендацій.

Дискусійне завдання

Обговоріть твердження: **“Грошові перекази трудових мігрантів компенсують втрати країни від еміграції робочої сили”.**

Під час дискусії врахуйте:

- вплив переказів на доходи домогосподарств;
- підтримку споживчого попиту;
- вплив на платіжний баланс;
- втрату людського капіталу;
- дефіцит кадрів у критично важливих секторах;
- демографічні наслідки;
- можливості повернення мігрантів;
- роль державної політики.

За результатами дискусії сформулюйте збалансований висновок.

Завдання для самостійної роботи

1. Опрацювати теоретичний матеріал щодо міжнародного руху робочої сили та міжнародного ринку праці.
2. Скласти схему «Форми міжнародної трудової міграції».
3. Підготувати порівняльну таблицю позитивних і негативних наслідків міграції для країн походження та країн прийому.
4. Проаналізувати динаміку грошових переказів трудових мігрантів в Україну за останні доступні роки.
5. Підготувати приклади країн, які активно використовують міграційну політику для подолання дефіциту робочої сили.
6. Підготуватися до поточного тестування за темою.

Заняття 5. Світовий ринок технологій та інновацій

План заняття

1. Сутність світового ринку технологій та його місце в міжнародній економіці.
2. Технологія як об'єкт міжнародного обміну.
3. Основні форми міжнародного трансферу технологій.
4. Ліцензування, патенти, ноу-хау, франчайзинг, інжиніринг і консалтинг у міжнародній економіці.
5. Міжнародна торгівля високотехнологічною продукцією та інноваційними послугами.
6. Цифрові технології, штучний інтелект, зелена енергетика та інновації сталого розвитку.
7. Захист прав інтелектуальної власності у міжнародному технологічному обміні.

8. Україна на світовому ринку технологій та інновацій.

■ Презентація індивідуальних навчально-дослідних завдань:

- *Експортний потенціал ІТ-послуг України у міжнародній економіці.*
- *Аналіз участі України у глобальних ланцюгах створення вартості.*
- *ESG-вимоги міжнародних інвесторів: практичне значення для українського бізнесу.*
- *Зелена відбудова України як чинник інтеграції у міжнародну економіку.*

***Ключові поняття:** світовий ринок технологій, технологічний трансфер, інновації, міжнародний трансфер технологій, патент, ліцензія, ліцензійна угода, ноу-хау, франчайзинг, інжиніринг, консалтинг, високотехнологічна продукція, інтелектуальна власність, авторське право, промислова власність, цифрові технології, штучний інтелект, стартап, венчурний капітал, зелена технологія, технологічна модернізація, інноваційна екосистема.*

Самоконтроль підготовки до практичного заняття та поточного контролю знань здійснюється за контрольними запитаннями, тестами, практичним завданням на класифікацію форм трансферу технологій, аналізом статистичних і рейтингових даних, кейс-аналізом, мініпроектom та дискусійним завданням.

Контрольні запитання

1. Що таке світовий ринок технологій?
2. Чому технології стали важливим об'єктом міжнародного економічного обміну?
3. Які основні суб'єкти діють на світовому ринку технологій?
4. У чому полягає сутність міжнародного трансферу технологій?
5. Які форми міжнародного трансферу технологій ви знаєте?
6. Чим ліцензія відрізняється від патенту?
7. Що таке ноу-хау і чому його складно захищати?
8. Яке значення має франчайзинг у міжнародному поширенні бізнес-моделей?
9. Як інжиніринг і консалтинг пов'язані з міжнародним технологічним обміном?
10. Чому захист прав інтелектуальної власності є важливим для світового ринку технологій?

11. Як цифровізація та штучний інтелект змінюють міжнародну конкуренцію?
12. Яку роль відіграють зелені технології у переході до сталої міжнародної економіки?
13. Які переваги має Україна на світовому ринку технологій та інновацій?
14. Які проблеми обмежують технологічний розвиток і міжнародний інноваційний потенціал України?

Тести: визначте єдино правильну відповідь

1. Світовий ринок технологій - це:
 - а) система міжнародного обміну технологіями, знаннями, патентами, ліцензіями, ноу-хау та інноваційними рішеннями
 - б) виключно ринок сировини
 - в) внутрішній ринок праці
 - г) система державного соціального страхування
2. Міжнародний трансфер технологій означає:
 - а) передання технологій, знань або технічного досвіду між країнами, компаніями чи організаціями
 - б) лише переміщення робочої сили між країнами
 - в) купівлю споживчих товарів населенням
 - г) внутрішній обіг готівки
3. Патент - це:
 - а) охоронний документ, який засвідчує право власності на винахід або технічне рішення
 - б) дозвіл на туристичну поїздку
 - в) митний платіж
 - г) вид банківського кредиту
4. Ліцензія у міжнародному технологічному обміні - це:
 - а) дозвіл на використання об'єкта інтелектуальної власності на визначених умовах
 - б) заборона експорту всіх товарів
 - в) внутрішній податковий документ
 - г) форма трудового договору
5. Ноу-хау - це:
 - а) сукупність технічних, виробничих, управлінських або комерційних знань, які мають практичну цінність
 - б) офіційна валюта країни
 - в) перелік митних тарифів
 - г) показник інфляції
6. Франчайзинг передбачає:

- а) передавання права використовувати торговельну марку, технологію, бізнес-модель або стандарти ведення бізнесу
 - б) виключно внутрішнє виробництво сировини
 - в) державне фінансування пенсій
 - г) заборону підприємницької діяльності
7. Інжиніринг у міжнародній економіці пов'язаний із:
- а) наданням технічних, проєктних, консультаційних і технологічних послуг
 - б) лише обміном валют
 - в) митним контролем туристів
 - г) веденням домашнього господарства
8. Високотехнологічна продукція характеризується:
- а) значною часткою досліджень, розробок, знань та інновацій у її створенні
 - б) виключно низьким рівнем переробки
 - в) відсутністю технологій
 - г) лише природним походженням
9. Права інтелектуальної власності захищають:
- а) результати творчої, наукової, технічної та інноваційної діяльності
 - б) лише державні кордони
 - в) виключно роздрібні ціни
 - г) кількість населення
10. Зелені технології спрямовані на:
- а) зменшення негативного впливу економічної діяльності на довкілля та підвищення ресурсоефективності
 - б) збільшення забруднення
 - в) повну відмову від інновацій
 - г) скорочення міжнародної співпраці

Практичне завдання: класифікація форм міжнародного трансферу технологій. Визначте форму міжнародного трансферу технологій у кожній ситуації.

1. Українська компанія отримала право використовувати іноземну технологію виробництва за ліцензійною угодою.
2. Підприємство придбало пакет технічної документації та виробничих секретів, які не розкриваються широкому загалу.
3. Міжнародна компанія дозволила українському партнеру працювати під її торговельною маркою та за її бізнес-стандартами.
4. Іноземна інжинірингова компанія розробила технічний проєкт модернізації виробничої лінії.

5. Стартап із України продав патент на технологічне рішення іноземному інвестору.
6. Консалтингова компанія надала рекомендації щодо впровадження цифрової системи управління виробництвом.
7. ТНК відкрила R&D-центр у країні-реципієнті.
8. Українські фахівці пройшли навчання за кордоном і впровадили нову технологію на підприємстві.

Завдання: визначте відповідну форму трансферу технологій і поясніть її переваги та ризики для приймаючої сторони.

Робота з рейтинговими та статистичними даними. Проаналізуйте інноваційний потенціал України або іншої обраної країни.

Завдання для аналізу:

1. Знайдіть позицію країни у міжнародних рейтингах інноваційності, цифровізації або конкурентоспроможності.
2. Проаналізуйте витрати на дослідження і розробки у відсотках до ВВП.
3. Визначте кількість патентних заявок або інші доступні показники інноваційної активності.
4. Оцініть роль високотехнологічного експорту або експорту ІТ-послуг.
5. Визначте сильні сторони інноваційної екосистеми країни.
6. Визначте основні бар'єри технологічного розвитку.
7. Сформулюйте висновок щодо перспектив країни на світовому ринку технологій.

Рекомендовані джерела: World Intellectual Property Organization, Global Innovation Index, World Bank Data, OECD Data, Eurostat, UNCTADstat, Державна служба статистики України, Міністерство цифрової трансформації України.

Кейс-аналіз

Кейс: “Український стартап на світовому ринку технологій”

Український технологічний стартап розробив інноваційне програмне рішення для управління енергоефективністю підприємств. Продукт має потенціал для виходу на ринки ЄС, оскільки відповідає потребам бізнесу у зниженні енерговитрат, моніторингу викидів і підготовці ESG-звітності. Водночас стартап стикається з браком фінансування, необхідністю захисту інтелектуальної власності, потребою в адаптації продукту до вимог іноземних клієнтів, конкуренцією з міжнародними компаніями та складністю масштабування.

Завдання для аналізу:

1. Визначте конкурентні переваги українського стартапу.
2. Оцініть основні бар'єри виходу на міжнародний ринок.

3. Поясніть, чому захист інтелектуальної власності є критично важливим для технологічної компанії.
4. Запропонуйте можливі джерела фінансування: венчурний капітал, гранти, міжнародні програми, корпоративне партнерство.
5. Визначте, як зелена та цифрова трансформація світової економіки може створювати можливості для українських інноваційних компаній.
6. Сформулюйте 3–5 рекомендацій для масштабування стартапу на міжнародному ринку.

Форма представлення результатів: груповий кейс-аналіз або презентація до 7 слайдів.

Міні-проект

Тема міні-проєкту: “Технології для зеленої відбудови України”.

Завдання для групи:

1. Оберіть один напрям зеленої відбудови: енергоефективність, відновлювана енергетика, воднева енергетика, переробка відходів, екологічне будівництво, електротранспорт, цифровий моніторинг викидів, агротехнології.
2. Визначте, які міжнародні технології можуть бути використані в Україні.
3. Оцініть можливі джерела міжнародного трансферу технологій: ліцензійні угоди, спільні підприємства, гранти, інвестиції ТНК, міжнародні програми допомоги.
4. Проаналізуйте очікуваний економічний, екологічний і соціальний ефект.
5. Визначте ризики впровадження технології.
6. Підготуйте коротку дорожню карту впровадження технології в Україні.

Форма представлення результатів: презентація до 7 слайдів або аналітична записка обсягом 2–3 сторінки.

Дискусійне завдання. Обговоріть твердження: **“Країна, яка не створює власних технологій, приречена залишатися лише споживачем інновацій”.**

Під час дискусії врахуйте:

- роль імпорту технологій у модернізації економіки;
- значення власних R&D і наукової бази;
- ризик технологічної залежності;
- роль університетів, стартапів і бізнесу;
- важливість захисту інтелектуальної власності;
- можливості України в IT, defense tech, agri-tech, energy-tech;

- значення міжнародної кооперації.
За результатами дискусії сформулюйте збалансований висновок.

Аналітична записка

Підготуйте аналітичну записку на тему: **“Україна на світовому ринку технологій та інновацій: потенціал і обмеження”**.

У записці необхідно розкрити:

1. основні технологічні та інноваційні переваги України;
2. роль IT-сектору, стартапів, інженерних шкіл і наукового потенціалу;
3. проблеми фінансування досліджень і розробок;
4. бар'єри захисту та комерціалізації інтелектуальної власності;
5. можливості міжнародного трансферу технологій;
6. перспективи green tech, defense tech, agri-tech, energy-tech для України;
7. рекомендації щодо посилення позицій України на світовому ринку технологій.

Рекомендований обсяг: 2–3 сторінки.

Завдання для самостійної роботи

1. Опрацювати теоретичний матеріал щодо світового ринку технологій та міжнародного трансферу технологій.
2. Скласти схему «Форми міжнародного трансферу технологій».
3. Підготувати порівняльну характеристику понять: патент, ліцензія, ноу-хау, франчайзинг.
4. Проаналізувати одну країну з високим рівнем інноваційності та визначити чинники її успіху.
5. Підготувати приклад українського технологічного продукту або стартапу, який має міжнародний потенціал.
6. Підготувати аналітичну записку щодо перспектив України на світовому ринку технологій.
7. Підготуватися до поточного тестування за темою.

Модульна контрольна робота №1

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4. Міжнародна макроекономіка: міжнародні валютно-фінансові відносини, економічна інтеграція та місце України у світовій економіці

Заняття 6. Міжнародні валютні відносини

План заняття

1. Сутність міжнародних валютних відносин та їх місце в міжнародній економіці.
2. Валюта: поняття, види та функції у міжнародних розрахунках.
3. Конвертованість валюти та її види.
4. Валютний курс: сутність, види та чинники формування.
5. Валютний ринок: структура, суб'єкти та основні операції.
6. Валютне регулювання та валютна політика держави.
7. Валютні ризики у зовнішньоекономічній діяльності.
8. Валютні відносини України в умовах макроекономічної нестабільності, війни та євроінтеграції.

▀ Презентація індивідуальних навчально-дослідних завдань:

- *Аналіз валютного курсу гривні та його впливу на зовнішньоекономічну діяльність.*
- *Оцінка платіжного балансу України: структура, динаміка та проблемні статті.*
- *Роль МВФ у підтримці фінансової стабільності України.*
- *Україна в системі міжнародної економіки: зовнішня торгівля, інвестиції, валютно-фінансові зв'язки.*

***Ключові поняття:** міжнародні валютні відносини, валюта, національна валюта, іноземна валюта, резервна валюта, вільно конвертована валюта, частково конвертована валюта, неконвертована валюта, валютний курс, номінальний валютний курс, реальний валютний курс, фіксований валютний курс, плаваючий валютний курс, девальвація, ревальвація, валютний ринок, валютні операції, спот-операції, форвардні операції, валютний ризик, валютне регулювання, валютна політика, міжнародні розрахунки.*

Самоконтроль підготовки до практичного заняття та поточного контролю знань здійснюється за контрольними запитаннями, тестами, розрахунково-аналітичними завданнями, роботою з валютною статистикою, ситуаційним аналізом, дискусією та підготовкою короткої аналітичної довідки.

Контрольні запитання

1. Що таке міжнародні валютні відносини?
2. Яке місце валютні відносини посідають у системі міжнародної економіки?
3. Що таке валюта і які її основні види?

4. У чому полягає сутність конвертованості валюти?
5. Чим вільно конвертована валюта відрізняється від частково конвертованої?
6. Що таке валютний курс?
7. Які види валютних курсів використовуються у міжнародній економіці?
8. Які чинники впливають на формування валютного курсу?
9. У чому полягає відмінність між девальвацією та ревальвацією?
10. Які суб'єкти діють на валютному ринку?
11. Які основні операції здійснюються на валютному ринку?
12. Що таке валютний ризик і як він впливає на зовнішньоекономічну діяльність?
13. Які інструменти валютної політики використовує держава?
14. Як коливання валютного курсу гривні впливає на експорт, імпорт, інфляцію та боргові зобов'язання України?

Тести: визначте єдино правильну відповідь

1. Міжнародні валютні відносини - це:
 - а) система економічних відносин, пов'язаних із функціонуванням валют у міжнародному обігу
 - б) лише внутрішній товарний обмін
 - в) система трудових договорів
 - г) внутрішній розподіл бюджетних видатків
2. Валюта - це:
 - а) грошова одиниця країни, що використовується у внутрішніх і міжнародних розрахунках
 - б) лише товар на складі підприємства
 - в) вид природного ресурсу
 - г) форма трудової міграції
3. Вільно конвертована валюта - це валюта, яка:
 - а) вільно обмінюється на інші валюти без істотних обмежень
 - б) не може використовуватися у міжнародних розрахунках
 - в) діє лише в межах одного підприємства
 - г) не має обмінного курсу
4. Валютний курс показує:
 - а) співвідношення вартості однієї валюти до іншої
 - б) рівень безробіття
 - в) структуру експорту товарів
 - г) кількість підприємств у галузі
5. Девальвація означає:
 - а) зниження курсу національної валюти щодо іноземних валют
 - б) підвищення курсу національної валюти

- в) повну відмову від грошей
 - г) збільшення кількості товарів на складі
6. Ревальвація означає:
- а) підвищення курсу національної валюти щодо іноземних валют
 - б) зниження курсу національної валюти
 - в) скасування міжнародних розрахунків
 - г) заборону експорту
7. Валютний ринок - це:
- а) система економічних відносин щодо купівлі-продажу іноземної валюти
 - б) лише ринок праці
 - в) внутрішній ринок продуктів харчування
 - г) система соціального страхування
8. До суб'єктів валютного ринку належать:
- а) центральні банки, комерційні банки, підприємства, інвестори, брокери, фізичні особи
 - б) лише домогосподарства
 - в) тільки школи та університети
 - г) виключно місцеві органи влади
9. Валютний ризик виникає через:
- а) коливання валютних курсів
 - б) зміну кількості святкових днів
 - в) зростання температури повітря
 - г) зміну форми аудиторного заняття
10. Валютна політика держави спрямована на:
- а) регулювання валютного курсу, валютного ринку, міжнародних розрахунків і валютної стабільності
 - б) виключно організацію внутрішньої торгівлі
 - в) повну заборону банківської діяльності
 - г) регулювання лише культурних заходів

Розрахункова вправа. Підприємство імпортує обладнання вартістю **50 000 євро**. На дату укладання контракту курс становив **40 грн/євро**, а на дату оплати - **42 грн/євро**.

Завдання:

1. Розрахуйте вартість обладнання у гривнях на дату укладання контракту.
2. Розрахуйте вартість обладнання у гривнях на дату оплати.
3. Визначте суму додаткових витрат підприємства через зміну валютного курсу.
4. Поясніть, як така зміна курсу впливає на імпортера.

5. Запропонуйте інструменти зменшення валютного ризику для підприємства.

Практичне завдання: вплив валютного курсу на суб'єктів економіки. Визначте, як зміна валютного курсу впливає на різні групи економічних суб'єктів.

Ситуація	Хто виграє?	Хто втрачає?	Пояснення
Національна валюта девальвує			
Національна валюта ревальвує			
Підприємство має валютний кредит			
Підприємство отримує експортну виручку в євро			
Домогосподарство купує імпортні товари			
Держава має зовнішній борг в іноземній валюті			

Після заповнення таблиці сформулюйте висновок: **чому валютний курс є важливим макроекономічним індикатором для держави, бізнесу та домогосподарств?**

Робота зі статистичними даними. Проаналізуйте динаміку валютного курсу гривні щодо долара США або євро за останні 5 років.

Завдання для аналізу:

1. Знайдіть офіційні дані щодо валютного курсу гривні.
2. Побудуйте таблицю або графік динаміки курсу за роками або місяцями.
3. Визначте періоди найбільшої девальвації або стабілізації.
4. Поясніть чинники, які могли впливати на зміну валютного курсу.
5. Оцініть вплив валютного курсу на експорт, імпорт, інфляцію, зовнішній борг і доходи населення.
6. Зробіть висновок щодо значення валютної стабільності для міжнародної економічної діяльності України.

Рекомендовані джерела: Національний банк України, Міністерство фінансів України, IMF Data, World Bank Data, Eurostat.

Ситуаційне завдання

Ситуація: “Валютний ризик українського експортера”. Українське підприємство експортує продукцію до країн ЄС і отримує оплату в євро. Частину витрат підприємство несе у гривні, а частину - в іноземній валюті, оскільки імпортує обладнання, комплектуючі та енергоносії. У періоди девальвації гривні підприємство може отримувати додаткову

гривневу виручку від експорту, але водночас стикається зі зростанням витрат на імпортні складові, кредитні платежі та логістику.

Завдання для аналізу:

1. Поясніть, як девальвація гривні може вплинути на доходи експортера.
2. Визначте, які витрати підприємства можуть зрости через девальвацію.
3. Оцініть, чи завжди девальвація є вигідною для експортерів.
4. Запропонуйте способи управління валютним ризиком: валютне хеджування, валютна диверсифікація, узгодження валюти доходів і витрат, форвардні контракти.
5. Сформулюйте висновок щодо впливу валютної нестабільності на зовнішньоекономічну діяльність підприємств.

Форма представлення результатів: короткий письмовий аналіз або групове обговорення з підсумковим висновком.

Дискусійне завдання

Обговоріть твердження: **“Девальвація національної валюти є корисною для економіки, тому що стимулює експорт”**.

Під час дискусії врахуйте:

- вплив девальвації на експортерів;
 - здорожчання імпорту;
 - інфляційний ефект;
 - вплив на зовнішній борг;
 - вплив на домогосподарства;
 - роль імпортних комплектуючих у виробництві;
 - стан платіжного балансу;
 - особливості воєнної економіки України.
- За результатами дискусії сформулюйте збалансований висновок: **за яких умов девальвація може підтримувати експорт, а за яких - погіршувати економічну ситуацію?**

Аналітична довідка

Підготуйте аналітичну довідку на тему: **“Валютний курс гривні та його вплив на зовнішньоекономічну діяльність України”**.

У довідці необхідно розкрити:

1. динаміку валютного курсу гривні за останні 5 років;
2. основні чинники зміни валютного курсу;
3. вплив курсу на експорт та імпорт;
4. вплив курсу на інфляцію та купівельну спроможність населення;
5. значення валютного курсу для зовнішнього боргу та міжнародних розрахунків;

6. інструменти валютної політики НБУ;
 7. рекомендації щодо зниження валютних ризиків для бізнесу.
- Рекомендований обсяг:** 2–3 сторінки.

Завдання для самостійної роботи

1. Опрацювати теоретичний матеріал щодо міжнародних валютних відносин, валюти, валютного курсу та валютного ринку.
2. Скласти порівняльну характеристику фіксованого, плаваючого та керовано плаваючого валютного курсу.
3. Розв'язати розрахункову вправу на визначення курсової різниці.
4. Проаналізувати динаміку валютного курсу гривні за останні 5 років.
5. Підготувати приклади валютних ризиків для експортера та імпортера.
6. Підготувати аналітичну довідку щодо впливу валютного курсу на зовнішньоекономічну діяльність України.
7. Підготуватися до поточного тестування за темою.

Заняття 7. Платіжний баланс країни

План заняття

1. Сутність платіжного балансу та його значення для аналізу міжнародної економічної позиції країни.
2. Структура платіжного балансу: рахунок поточних операцій, рахунок операцій з капіталом, фінансовий рахунок.
3. Торговельний баланс, баланс послуг, первинні та вторинні доходи.
4. Фінансовий рахунок: прями, портфельні та інші інвестиції, резервні активи.
5. Дефіцит і профіцит платіжного балансу: причини та наслідки.
6. Взаємозв'язок платіжного балансу, валютного курсу, зовнішнього боргу та міжнародних резервів.
7. Методи врівноваження платіжного балансу.
8. Платіжний баланс України: структура, динаміка та проблемні статті.

▣ Презентація індивідуальних навчально-дослідних завдань:

- *Оцінка платіжного балансу України: структура, динаміка та проблемні статті.*
- *Аналіз валютного курсу гривні та його впливу на зовнішньоекономічну діяльність.*
- *Роль МВФ у підтримці фінансової стабільності України.*
- *Вплив грошових переказів трудових мігрантів на економіку України.*

Ключові поняття: платіжний баланс, рахунок поточних операцій, торговельний баланс, баланс послуг, первинні доходи, вторинні доходи, рахунок операцій з капіталом, фінансовий рахунок, прямі інвестиції, портфельні інвестиції, інші інвестиції, резервні активи, міжнародні резерви, дефіцит платіжного балансу, профіцит платіжного балансу, зовнішньоекономічна рівновага, валютний курс, зовнішній борг, грошові перекази мігрантів.

Самоконтроль підготовки до практичного заняття та поточного контролю знань здійснюється за контрольними запитаннями, тестами, розрахунково-аналітичними завданнями, роботою зі статистикою НБУ та МВФ, кейс-аналізом і підготовкою аналітичної довідки.

Контрольні запитання

1. Що таке платіжний баланс країни?
2. Яке значення має платіжний баланс для оцінювання зовнішньоекономічного становища держави?
3. Які основні розділи включає платіжний баланс?
4. Що відображає рахунок поточних операцій?
5. У чому полягає відмінність між торговельним балансом і рахунком поточних операцій?
6. Що відображає баланс послуг?
7. Які операції належать до первинних і вторинних доходів?
8. Що показує фінансовий рахунок платіжного балансу?
9. Як прямі та портфельні інвестиції відображаються у платіжному балансі?
10. Що означає дефіцит платіжного балансу?
11. Які причини можуть зумовлювати дефіцит рахунку поточних операцій?
12. Як платіжний баланс пов'язаний із валютним курсом?
13. Яку роль відіграють міжнародні резерви у врівноваженні платіжного балансу?
14. Які основні проблеми характерні для платіжного балансу України в сучасних умовах?

Тести: визначте єдино правильну відповідь

1. Платіжний баланс - це:
 - а) статистичний звіт, що відображає всі економічні операції між резидентами країни та нерезидентами за певний період
 - б) внутрішній кошторис підприємства
 - в) звіт про кількість населення
 - г) система розподілу державних посад
2. Рахунок поточних операцій включає:

- а) товари, послуги, первинні та вторинні доходи
 - б) лише державні закупівлі
 - в) тільки внутрішні податки
 - г) лише операції з нерухомістю
3. Торговельний баланс відображає:
- а) різницю між експортом та імпортом товарів
 - б) різницю між народжуваністю та смертністю
 - в) динаміку державних витрат
 - г) зміну кількості банків
4. Позитивне сальдо торговельного балансу виникає тоді, коли:
- а) експорт товарів перевищує імпорт товарів
 - б) імпорт товарів перевищує експорт товарів
 - в) країна не здійснює торгівлю
 - г) валютний курс є фіксованим
5. Баланс послуг відображає:
- а) експорт та імпорт транспортних, туристичних, фінансових, ІТ та інших послуг
 - б) лише виробництво промислової продукції
 - в) внутрішню роздрібну торгівлю
 - г) розподіл бюджетних субсидій
6. Вторинні доходи у платіжному балансі включають:
- а) поточні трансферти, зокрема грошові перекази мігрантів
 - б) лише купівлю обладнання
 - в) виключно прями інвестиції
 - г) тільки експорт товарів
7. Фінансовий рахунок платіжного балансу відображає:
- а) операції з фінансовими активами та зобов'язаннями між резидентами і нерезидентами
 - б) лише внутрішні ціни на товари
 - в) кількість працівників у державному секторі
 - г) структуру споживчих витрат домогосподарств
8. Дефіцит рахунку поточних операцій може свідчити про:
- а) перевищення імпорту товарів, послуг і доходів над відповідними надходженнями
 - б) повну відсутність зовнішньої торгівлі
 - в) зменшення кількості міжнародних організацій
 - г) обов'язкове зростання валютних резервів
9. Міжнародні резерви використовуються для:
- а) підтримки зовнішньої стійкості, валютної стабільності та виконання міжнародних зобов'язань
 - б) фінансування лише місцевих свят

- в) обліку чисельності населення
 - г) регулювання навчального навантаження
10. Стійкий дефіцит платіжного балансу може призводити до:
- а) тиску на валютний курс, скорочення резервів і зростання зовнішньої вразливості
 - б) автоматичного зникнення імпорту
 - в) повної ліквідації зовнішнього боргу
 - г) припинення потреби у валютній політиці

Розрахункове завдання. За умовними даними розрахуйте основні сальдо платіжного балансу країни.

Дані за рік, млрд дол. США:

- експорт товарів - 60;
- імпорт товарів - 75;
- експорт послуг - 25;
- імпорт послуг - 18;
- первинні доходи, отримані з-за кордону - 4;
- первинні доходи, сплачені нерезидентам - 7;
- вторинні доходи, отримані з-за кордону - 12;
- вторинні доходи, сплачені за кордон - 3;
- приплив прямих іноземних інвестицій - 6;
- відплив прямих інвестицій за кордон - 2;
- приплив портфельних інвестицій - 3;
- погашення зовнішніх зобов'язань - 5.

Завдання:

1. Розрахуйте сальдо торгівлі товарами.
2. Розрахуйте сальдо торгівлі послугами.
3. Розрахуйте сальдо первинних доходів.
4. Розрахуйте сальдо вторинних доходів.
5. Визначте сальдо рахунку поточних операцій.
6. Розрахуйте чистий приплив капіталу за наведеними фінансовими операціями.
7. Зробіть висновок про зовнішньоекономічну позицію країни.

Практичне завдання: аналіз структури платіжного балансу

Заповніть таблицю, визначивши, до якого розділу платіжного балансу належить кожна операція.

Операція	Розділ платіжного балансу	Пояснення
Експорт українського зерна до ЄС		

Операція	Розділ платіжного балансу	Пояснення
Імпорт обладнання з Німеччини		
Надання ІТ-послуг клієнту зі США		
Оплата туристичних послуг за кордоном		
Находження грошового переказу від трудового мігранта		
Отримання дивідендів від інвестицій за кордоном		
Находження прямих іноземних інвестицій в українське підприємство		
Купівля нерезидентами державних облігацій України		
Використання міжнародних резервів для валютних інтервенцій		

Після заповнення таблиці сформулюйте висновок: **які операції найбільше впливають на поточний рахунок, а які - на фінансовий рахунок платіжного балансу?**

Робота зі статистичними даними. Проаналізуйте платіжний баланс України за останні 5 років.

Завдання для аналізу:

1. Знайдіть офіційні дані НБУ щодо платіжного балансу України.
2. Визначте динаміку рахунку поточних операцій.
3. Проаналізуйте сальдо торгівлі товарами та послугами.
4. Визначте роль грошових переказів трудових мігрантів у структурі вторинних доходів.
5. Проаналізуйте динаміку фінансового рахунку.
6. Оцініть роль міжнародної фінансової допомоги, кредитів і грантів у підтримці зовнішньої стійкості України.
7. Визначте, як війна вплинула на структуру платіжного балансу.
8. Сформулюйте висновок щодо основних ризиків і стабілізаційних чинників платіжного балансу України.

Рекомендовані джерела: Національний банк України, Міністерство фінансів України, International Monetary Fund Data, World Bank Data.

Кейс-аналіз

Кейс: “Дефіцит поточного рахунку: загроза чи нормальний етап розвитку?” Країна має стійкий дефіцит рахунку поточних операцій протягом декількох років. Основною причиною є перевищення імпорту товарів над експортом, значні виплати доходів іноземним інвесторам і залежність від імпортних енергоносіїв. Водночас країна активно

залучає прями іноземні інвестиції, міжнародні кредити та фінансову допомогу. Частина економістів вважає такий дефіцит загрозою зовнішній стабільності, інші - допустимим явищем, якщо він фінансується довгостроковими інвестиціями та сприяє модернізації економіки.

Завдання для аналізу:

1. Визначте основні причини дефіциту рахунку поточних операцій.
2. Поясніть, за яких умов дефіцит поточного рахунку може бути небезпечним.
3. Визначте, коли дефіцит може бути прийнятним для країни.
4. Оцініть роль прямих іноземних інвестицій у фінансуванні дефіциту.
5. Запропонуйте заходи для поліпшення стану платіжного балансу.
6. Зробіть висновок щодо зв'язку між структурою експорту, імпортозалежністю та зовнішньоекономічною стійкістю країни.

Форма представлення результатів: письмовий кейс-аналіз обсягом 1–2 сторінки або групова презентація до 5 слайдів.

Дискусійне завдання

Обговоріть твердження: **“Дефіцит платіжного балансу завжди є ознакою слабкості національної економіки”**.

Під час дискусії врахуйте:

- причини дефіциту;
- структуру імпорту;
- роль інвестиційного імпорту;
- приплив прямих іноземних інвестицій;
- зовнішній борг;
- міжнародні резерви;
- валютний курс;
- особливості воєнної економіки України.

За результатами дискусії сформулюйте збалансований висновок: **коли дефіцит є ризиком, а коли може супроводжувати економічну модернізацію?**

Аналітична довідка

Підготуйте аналітичну довідку на тему: **“Платіжний баланс України: структура, динаміка та чинники зовнішньої стійкості”**.

У довідці необхідно розкрити:

1. структуру платіжного балансу України;
2. динаміку рахунку поточних операцій за останні 5 років;
3. стан торгівлі товарами та послугами;

4. роль грошових переказів мігрантів;
 5. динаміку фінансового рахунку;
 6. вплив міжнародної фінансової допомоги на зовнішню стійкість;
 7. зв'язок платіжного балансу з валютним курсом і міжнародними резервами;
 8. основні ризики та напрями покращення платіжного балансу України.
- Рекомендований обсяг:** 2–3 сторінки.

Завдання для самостійної роботи

1. Опрацювати теоретичний матеріал щодо сутності та структури платіжного балансу.
2. Скласти схему «Структура платіжного балансу країни».
3. Розв'язати розрахункове завдання на визначення сальдо основних статей платіжного балансу.
4. Проаналізувати платіжний баланс України за останні 5 років.
5. Підготувати аналітичну довідку щодо чинників зовнішньоекономічної стійкості України.
6. Підготуватися до поточного тестування за темою.

Заняття 8. Міжнародні фінансові ринки

План заняття

1. Сутність міжнародних фінансових ринків та їх роль у міжнародній економіці.
2. Структура міжнародного фінансового ринку.
3. Міжнародний кредитний ринок.
4. Міжнародний ринок цінних паперів.
5. Євроринки та міжнародні фінансові центри.
6. Валютний, фондовий, борговий і похідний сегменти міжнародного фінансового ринку.
7. Зелені фінанси, кліматичне фінансування та зелені облігації.
8. Участь України у міжнародних фінансових ринках.

■ Презентація індивідуальних навчально-дослідних завдань:

- *Зелене фінансування та зелені облігації: можливості використання для відбудови України.*
- *Роль МВФ у підтримці фінансової стабільності України.*
- *Співпраця України зі Світовим банком: аналіз основних проєктів і результатів.*
- *Оцінка платіжного балансу України: структура, динаміка та проблемні статті.*

Ключові поняття: міжнародний фінансовий ринок, міжнародний кредитний ринок, міжнародний ринок цінних паперів, міжнародний фондовий ринок, міжнародний борговий ринок, євrorинок, євровалюта, єврооблігації, міжнародний фінансовий центр, фінансові інструменти, акції, облігації, деривативи, міжнародний кредит, суверенні запозичення, кредитний рейтинг, фінансовий ризик, зелена облігація, кліматичне фінансування, стале фінансування, фінансова глобалізація.

Самоконтроль підготовки до практичного заняття та поточного контролю знань здійснюється за контрольними запитаннями, тестами, розрахунково-аналітичним завданням, роботою зі статистичними й рейтинговими даними, кейс-аналізом, мініпроектом і дискусійним завданням.

Контрольні запитання

1. Що таке міжнародний фінансовий ринок?
2. Яку роль міжнародні фінансові ринки відіграють у русі капіталу між країнами?
3. Які основні сегменти формують міжнародний фінансовий ринок?
4. У чому полягає сутність міжнародного кредитного ринку?
5. Які суб'єкти діють на міжнародному фінансовому ринку?
6. Чим міжнародний ринок цінних паперів відрізняється від міжнародного кредитного ринку?
7. Що таке євrorинок і євровалюта?
8. Яку роль відіграють міжнародні фінансові центри?
9. Які фінансові інструменти використовуються на міжнародних фінансових ринках?
10. Що таке суверенні запозичення і як вони впливають на зовнішній борг країни?
11. Яке значення мають кредитні рейтинги для доступу країни або компанії до міжнародного фінансування?
12. Які ризики виникають на міжнародних фінансових ринках?
13. У чому полягає сутність зеленого фінансування?
14. Як Україна може використовувати міжнародні фінансові ринки для відновлення та модернізації економіки?

Тести: визначте єдино правильну відповідь

1. Міжнародний фінансовий ринок - це:
 - а) система відносин щодо руху фінансових ресурсів між країнами
 - б) лише внутрішній ринок продовольчих товарів
 - в) система обліку чисельності населення
 - г) місцевий ринок праці

2. До сегментів міжнародного фінансового ринку належать:
 - а) валютний, кредитний, фондовий, борговий та ринок похідних фінансових інструментів
 - б) лише ринок сільськогосподарської продукції
 - в) тільки внутрішня роздрібна торгівля
 - г) виключно ринок нерухомості
3. Міжнародний кредитний ринок забезпечує:
 - а) надання і залучення позикового капіталу між резидентами різних країн
 - б) виключно внутрішній продаж товарів
 - в) облік природних ресурсів
 - г) організацію місцевих перевезень
4. Міжнародний ринок цінних паперів пов'язаний із:
 - а) купівлею та продажем акцій, облігацій та інших фінансових інструментів на міжнародному рівні
 - б) лише виробництвом товарів
 - в) організацією трудової міграції
 - г) виключно митним оглядом
5. Єврооблігації - це:
 - а) боргові цінні папери, розміщені на міжнародному ринку у валюті, що зазвичай є іноземною для емітента
 - б) лише внутрішні податкові документи
 - в) дозвіл на імпорт товарів
 - г) вид трудового контракту
6. Міжнародний фінансовий центр - це:
 - а) місто або територія з високою концентрацією фінансових інститутів, ринків і послуг
 - б) місце видобутку корисних копалин
 - в) лише виробничий цех підприємства
 - г) місце проведення перепису населення
7. Кредитний рейтинг країни впливає на:
 - а) вартість і доступність міжнародних запозичень
 - б) кількість вихідних днів
 - в) форму навчальних занять
 - г) площу території країни
8. Деривативи - це:
 - а) похідні фінансові інструменти, вартість яких залежить від базового активу
 - б) лише готівкові гроші
 - в) вид митного тарифу
 - г) форма трудової міграції

9. Зелені облігації використовуються для:
 - а) фінансування екологічних, кліматичних та ресурсоефективних проєктів
 - б) покриття будь-яких витрат без цільового призначення
 - в) заборони міжнародної торгівлі
 - г) регулювання чисельності населення
10. До ризиків міжнародних фінансових ринків належать:
 - а) валютний, процентний, кредитний, країновий і ринковий ризику
 - б) лише зміна розкладу занять
 - в) виключно природно-кліматичні умови
 - г) тільки внутрішній документообіг підприємства

Розрахунково-аналітичне завдання. Уряд країни планує розмістити єврооблігації на міжнародному фінансовому ринку.

Умови випуску:

- номінальна сума випуску - 1 млрд дол. США;
- річна купонна ставка - 7%;
- строк обігу - 5 років;
- одноразові витрати на розміщення - 1,5% від суми випуску.

Завдання:

1. Розрахуйте суму щорічних купонних виплат.
2. Розрахуйте загальну суму купонних виплат за 5 років.
3. Визначте суму витрат на розміщення облігацій.
4. Розрахуйте загальну вартість обслуговування випуску без урахування погашення основної суми боргу.
5. Поясніть, які чинники можуть підвищувати або знижувати ставку за єврооблігаціями.
6. Зробіть висновок щодо переваг і ризиків міжнародних запозичень для держави.

Практичне завдання: класифікація фінансових інструментів

Заповніть таблицю, визначивши тип фінансового інструменту, його призначення та основні ризики.

Фінансовий інструмент	Сегмент міжнародного фінансового ринку	Призначення	Основні ризики
Акції міжнародної компанії			
Єврооблігації уряду			
Міжнародний банківський кредит			
Валютний форвард			

Фінансовий інструмент	Сегмент міжнародного фінансового ринку	Призначення	Основні ризики
Зелена облігація			
Дериватив на нафту або газ			
Портфельні інвестиції в іноземні цінні папери			
Кредит міжнародного банку розвитку			

Після заповнення таблиці сформулюйте висновок: **які фінансові інструменти є найбільш прийнятними для фінансування довгострокових інвестиційних і відновлювальних проєктів?**

Робота з рейтинговими та статистичними даними. Проаналізуйте доступ України або іншої обраної країни до міжнародних фінансових ринків.

Завдання для аналізу:

1. Знайдіть інформацію про кредитні рейтинги країни за даними міжнародних рейтингових агентств.
2. Визначте основні чинники, які впливають на рейтинг країни.
3. Проаналізуйте динаміку зовнішнього державного боргу.
4. Оцініть структуру міжнародних запозичень: кредити міжнародних організацій, єврооблігації, двостороння допомога, гранти.
5. Визначте, як війна, макроекономічна стабільність, міжнародна підтримка та реформи впливають на доступ до фінансування.
6. Сформулюйте висновок щодо можливостей і ризиків участі країни у міжнародних фінансових ринках.

Рекомендовані джерела: Міністерство фінансів України, НБУ, IMF Data, World Bank Data, OECD Data, Eurostat, рейтингові агентства, міжнародні фінансові організації.

Кейс-аналіз

Кейс: “Зелені облігації для відбудови України” Післявоєнна відбудова України потребуватиме значних фінансових ресурсів для модернізації енергетики, житлової інфраструктури, промисловості, транспорту та комунального господарства. Одним із потенційних інструментів можуть бути зелені облігації, кошти від яких спрямовуються на проєкти з енергоефективності, відновлюваної енергетики, скорочення викидів, екологічного транспорту, управління відходами та кліматичної адаптації. Водночас використання цього інструменту потребує прозорості, якісної звітності, довіри інвесторів і

наявності проектів, що відповідають міжнародним стандартам сталого фінансування.

Завдання для аналізу:

1. Поясніть, чим зелені облігації відрізняються від звичайних боргових інструментів.
2. Визначте, які напрями відбудови України можуть фінансуватися через зелені облігації.
3. Оцініть переваги такого інструменту для держави, громад і бізнесу.
4. Визначте ризики: боргове навантаження, недовіра інвесторів, слабка звітність, ризик “greenwashing”.
5. Запропонуйте умови, за яких зелені облігації можуть стати ефективним інструментом фінансування відбудови.
6. Сформулюйте висновок щодо перспектив сталого фінансування для України.

Форма представлення результатів: письмовий кейс-аналіз обсягом 1–2 сторінки або групова презентація до 7 слайдів.

Мініпроект

Тема мініпроекту: “Фінансування проекту зеленої відбудови через міжнародний фінансовий ринок”.

Завдання для групи:

1. Оберіть проект: сонячна електростанція для громади, енергоефективна реконструкція школи, модернізація водоканалу, електротранспорт, переробка відходів, відновлення промислового підприємства з низьким рівнем викидів.
2. Визначте орієнтовну потребу у фінансуванні.
3. Оберіть інструмент фінансування: зелена облігація, кредит міжнародного банку розвитку, грант, державно-приватне партнерство, змішане фінансування.
4. Визначте потенційних інвесторів або кредиторів.
5. Оцініть очікуваний економічний, екологічний і соціальний ефект.
6. Визначте фінансові та нефінансові ризики проекту.
7. Підготуйте коротку презентацію інвестиційної пропозиції.

Форма представлення результатів: презентація до 7 слайдів або аналітична записка 2–3 сторінки.

Дискусійне завдання

Обговоріть твердження: “Міжнародні фінансові ринки створюють для країн більше можливостей, ніж ризиків”.

Під час дискусії врахуйте:

- доступ до довгострокового фінансування;

- можливість залучення інвестицій;
 - ризик боргової залежності;
 - валютні та процентні ризики;
 - роль кредитних рейтингів;
 - фінансові кризи та вплив капіталу;
 - значення міжнародної фінансової підтримки для України;
 - потенціал зеленого фінансування.
- За результатами дискусії сформулюйте збалансований висновок.

Аналітична довідка

Підготуйте аналітичну довідку на тему: **“Україна на міжнародних фінансових ринках: можливості, обмеження та перспективи сталого фінансування”**.

У довідці необхідно розкрити:

1. основні форми участі України у міжнародних фінансових ринках;
2. роль міжнародних запозичень, кредитів і грантів;
3. вплив кредитних рейтингів і воєнних ризиків на доступ до фінансування;
4. структуру зовнішнього державного боргу;
5. можливості зеленого фінансування для відбудови;
6. ризики боргового навантаження та валютної залежності;
7. рекомендації щодо ефективного використання міжнародних фінансових ресурсів.

Рекомендований обсяг: 2–3 сторінки.

Завдання для самостійної роботи

1. Опрацювати теоретичний матеріал щодо сутності та структури міжнародних фінансових ринків.
2. Скласти схему «Сегменти міжнародного фінансового ринку».
3. Підготувати порівняльну характеристику міжнародного кредитного ринку та міжнародного ринку цінних паперів.
4. Розв’язати розрахункову вправу щодо вартості міжнародного запозичення.
5. Проаналізувати кредитний рейтинг України або іншої обраної країни.
6. Підготувати мініпроект щодо фінансування зеленого відновлення через міжнародні фінансові інструменти.
7. Підготуватися до поточного тестування за темою.

Заняття 9. Міжнародні фінансово-кредитні організації

План заняття

1. Сутність, призначення та роль міжнародних фінансово-кредитних організацій у світовій економіці.
2. Міжнародний валютний фонд: мета, функції, інструменти фінансування та механізми підтримки країн.
3. Група Світового банку: структура, напрями діяльності та роль у фінансуванні розвитку.
4. Європейський банк реконструкції та розвитку, Європейський інвестиційний банк і регіональні банки розвитку.
5. Форми фінансової підтримки: кредити, гранти, гарантії, технічна допомога, проєктне фінансування.
6. Умови співпраці країн із міжнародними фінансовими організаціями.
7. Міжнародні фінансові організації та сталий розвиток: інфраструктура, енергетика, клімат, відновлення, соціальні проєкти.
8. Співпраця України з міжнародними фінансово-кредитними організаціями.

■ Презентація індивідуальних навчально-дослідних завдань:

- *Роль МВФ у підтримці фінансової стабільності України.*
- *Співпраця України зі Світовим банком: аналіз основних проєктів і результатів.*
- *Зелене фінансування та зелені облігації: можливості використання для відбудови України.*
- *Україна в системі міжнародної економіки: зовнішня торгівля, інвестиції, валютно-фінансові зв'язки.*

***Ключові поняття:** міжнародні фінансово-кредитні організації, міжнародні фінансові інституції, Міжнародний валютний фонд, Світовий банк, МБРР, МАР, МФК, БАГІ, ЄБРР, ЄІБ, регіональні банки розвитку, фінансова допомога, кредитна програма, макрофінансова стабілізація, структурні реформи, технічна допомога, проєктне фінансування, грант, гарантія, боргова стійкість, сталий розвиток, зелена відбудова, інституційна спроможність.*

Самоконтроль підготовки до практичного заняття та поточного контролю знань здійснюється за контрольними запитаннями, тестами, порівняльною таблицею, кейс-аналізом, роботою з проєктними матеріалами міжнародних організацій, рольовою грою та підготовкою аналітичної довідки.

Контрольні запитання

1. Що таке міжнародні фінансово-кредитні організації?
2. Яку роль вони відіграють у міжнародній економіці?
3. Які основні завдання виконує Міжнародний валютний фонд?
4. У яких випадках країни звертаються по підтримку до МВФ?
5. Які інструменти фінансування використовує МВФ?
6. Яку роль відіграє Світовий банк у фінансуванні економічного розвитку?
7. Які установи входять до Групи Світового банку?
8. Чим відрізняється діяльність МВФ і Світового банку?
9. Яке призначення мають ЄБРР та ЄІБ?
10. Що таке технічна допомога і чому вона важлива для країн-реципієнтів?
11. Які переваги отримують країни від співпраці з міжнародними фінансовими організаціями?
12. Які ризики може мати надмірна залежність країни від зовнішнього фінансування?
13. Як міжнародні фінансові організації підтримують цілі сталого розвитку?
14. Яке значення має співпраця України з МВФ, Світовим банком, ЄБРР та ЄІБ в умовах війни й післявоєнного відновлення?

Тести: визначте єдино правильну відповідь

1. Міжнародні фінансово-кредитні організації - це:
 - а) інституції, що надають фінансову, кредитну, технічну та консультативну підтримку країнам
 - б) виключно внутрішні податкові служби
 - в) підприємства роздрібної торгівлі
 - г) органи місцевого самоврядування
2. Основним завданням Міжнародного валютного фонду є:
 - а) підтримка макроекономічної та валютно-фінансової стабільності країн
 - б) організація туристичних поїздок
 - в) виробництво промислової продукції
 - г) регулювання шкільної освіти
3. Світовий банк переважно спрямовує діяльність на:
 - а) фінансування розвитку, інфраструктури, соціальних і інституційних проєктів
 - б) організацію внутрішньої торгівлі
 - в) контроль за митним оглядом туристів
 - г) визначення валютного курсу приватних банків

4. До Групи Світового банку належить:
 - а) Міжнародний банк реконструкції та розвитку
 - б) Європейський центральний банк
 - в) Організація країн-експортерів нафти
 - г) Світова організація туризму
5. ЄБРР - це:
 - а) Європейський банк реконструкції та розвитку
 - б) Європейський бюджетний резерв розвитку
 - в) Єдина біржа регіональної реклами
 - г) Європейська рада роздрібної реалізації
6. Технічна допомога міжнародних організацій може включати:
 - а) експертні консультації, навчання, підготовку реформ, інституційну підтримку
 - б) виключно продаж товарів населенню
 - в) лише внутрішнє кредитування домогосподарств
 - г) скасування всіх економічних правил
7. Грант відрізняється від кредиту тим, що:
 - а) не передбачає обов'язкового повернення коштів за умови виконання визначених вимог
 - б) завжди має найвищу процентну ставку
 - в) надається лише фізичним особам
 - г) не може використовуватися для розвитку
8. Проектне фінансування означає:
 - а) фінансування конкретного інвестиційного або інфраструктурного проекту
 - б) оплату лише поточних побутових витрат
 - в) фінансування виключно святкових заходів
 - г) заборону міжнародних інвестицій
9. Боргова стійкість країни означає:
 - а) здатність країни обслуговувати боргові зобов'язання без загрози макроекономічній стабільності
 - б) повну відсутність будь-яких кредитів
 - в) зростання імпорту за будь-яких умов
 - г) скорочення всіх державних послуг
10. Для України співпраця з міжнародними фінансовими організаціями важлива тому, що:
 - а) допомагає підтримувати фінансову стабільність, фінансувати відновлення та реалізовувати реформи
 - б) повністю замінює внутрішню економічну політику
 - в) скасовує необхідність державного бюджету
 - г) припиняє зовнішньоекономічну діяльність

Практичне завдання: порівняльна характеристика міжнародних фінансових організацій

Заповніть таблицю.

Організація	Основна мета діяльності	Основні інструменти підтримки	Типові напрями фінансування	Значення для України
Міжнародний валютний фонд				
Світовий банк				
Європейський банк реконструкції та розвитку				
Європейський інвестиційний банк				
Регіональні банки розвитку				

Після заповнення таблиці сформулюйте висновок: які міжнародні фінансові організації найбільше орієнтовані на макрофінансову стабілізацію, а які - на інвестиційний розвиток і відбудову?

Робота з проєктними матеріалами міжнародних організацій

Оберіть один проєкт, який реалізується або реалізовувався в Україні за підтримки МВФ, Світового банку, ЄБРР, ЄІБ чи іншої міжнародної фінансової організації.

Завдання для аналізу:

1. Визначте назву проєкту та організацію, яка його фінансує або підтримує.
2. Охарактеризуйте мету проєкту.
3. Визначте суму фінансування, якщо інформація доступна.
4. Оцініть основні напрями використання коштів.
5. Визначте очікувані економічні, соціальні або екологічні результати.
6. Оцініть можливі ризики реалізації проєкту.
7. Сформулюйте висновок щодо значення проєкту для економіки України або окремого регіону.

Рекомендовані джерела: офіційні сайти МВФ, Світового банку, ЄБРР, ЄІБ, Міністерства фінансів України, Міністерства економіки України.

Кейс-аналіз

Кейс: “Фінансова підтримка міжнародних організацій: стабілізація чи залежність?” Країна, що переживає економічну кризу, звертається

по фінансову підтримку до міжнародних фінансово-кредитних організацій. Отримані кошти дають змогу стабілізувати валютний ринок, підтримати державний бюджет, профінансувати критичні видатки та зберегти довіру інвесторів. Водночас програми підтримки супроводжуються вимогами щодо реформ, підвищення прозорості управління, контролю державних фінансів, змін у регуляторній політиці та посилення інституційної спроможності.

Завдання для аналізу:

1. Визначте переваги залучення фінансової підтримки від міжнародних організацій.
2. Оцініть можливі ризики для економічної самостійності країни.
3. Поясніть, чому міжнародні організації висувають умови щодо реформ.
4. Визначте, які реформи можуть підвищити ефективність використання міжнародної допомоги.
5. Оцініть, чи є зовнішня фінансова підтримка критично важливою для України в умовах війни.
6. Сформулюйте збалансований висновок: за яких умов співпраця з міжнародними організаціями сприяє розвитку, а за яких — може формувати залежність?

Форма представлення результатів: письмовий кейс-аналіз обсягом 1–2 сторінки або групова презентація до 5 слайдів.

Рольова гра

Тема рольової гри: “Переговори між урядом країни та міжнародною фінансовою організацією”.

Ситуація: уряд країни звертається до міжнародної фінансової організації щодо отримання кредитної підтримки для стабілізації економіки та фінансування реформ. Організація готова надати допомогу, але очікує виконання умов щодо прозорості державних фінансів, антикорупційних заходів, енергетичної реформи, захисту інвесторів і підвищення ефективності державного управління.

Ролі учасників:

1. представники уряду;
2. представники міжнародної фінансової організації;
3. представники бізнесу;
4. представники громадянського суспільства;
5. незалежні економічні експерти;
6. представники регіонів або громад.

Завдання учасників:

- визначити інтереси своєї сторони;
- сформулювати очікувані вигоди та ризики програми;

- обговорити умови надання фінансової підтримки;
- запропонувати механізми контролю використання коштів;
- підготувати проєкт узгодженого рішення.

Критерії оцінювання: аргументованість позиції, знання функцій міжнародних фінансових організацій, уміння вести переговори, урахування макроекономічних і соціальних наслідків, реалістичність пропозицій.

Дискусійне завдання

Обговоріть твердження:

“Міжнародні фінансові організації не лише допомагають країнам, а й обмежують їхню економічну самостійність”.

Під час дискусії врахуйте:

- фінансову стабілізацію;
 - підтримку реформ;
 - умови кредитних програм;
 - ризик боргової залежності;
 - важливість прозорого використання коштів;
 - значення грантової допомоги;
 - роль міжнародних організацій у відбудові України;
 - відповідальність національного уряду за економічну політику.
- За результатами дискусії сформулюйте збалансований висновок.

Аналітична довідка

Підготуйте аналітичну довідку на тему: **“Співпраця України з міжнародними фінансовими організаціями: результати, ризики та перспективи”.**

У довідці необхідно розкрити:

1. основні міжнародні фінансові організації, з якими співпрацює Україна;
2. напрями фінансової підтримки України;
3. роль МВФ у макрофінансовій стабілізації;
4. значення Світового банку, ЄБРР та ЄІБ для проєктів розвитку й відновлення;
5. переваги грантової, кредитної та технічної допомоги;
6. ризики боргового навантаження та залежності від зовнішнього фінансування;
7. рекомендації щодо підвищення ефективності використання міжнародної фінансової підтримки.

Рекомендований обсяг: 2–3 сторінки.

Завдання для самостійної роботи

1. Опрацювати теоретичний матеріал щодо сутності та ролі міжнародних фінансово-кредитних організацій.
2. Скласти порівняльну таблицю функцій МВФ, Світового банку, ЄБРР та ЄІБ.
3. Підібрати приклад одного проєкту міжнародної фінансової організації в Україні.
4. Проаналізувати переваги й ризики співпраці України з МВФ.
5. Підготувати аналітичну довідку щодо співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями.
6. Підготуватися до поточного тестування за темою.

Заняття 10. Міжнародна економічна інтеграція

План заняття

1. Сутність міжнародної економічної інтеграції та її місце в системі міжнародної економіки.
2. Передумови, цілі та чинники розвитку інтеграційних процесів.
3. Основні форми міжнародної економічної інтеграції.
4. Зона вільної торгівлі, митний союз, спільний ринок, економічний союз, валютний союз: зміст і відмінності.
5. Позитивні та негативні наслідки економічної інтеграції для країн-учасниць.
6. Інтеграція та регіоналізація у сучасній світовій економіці.
7. Вплив інтеграційних процесів на міжнародну торгівлю, інвестиції, ринок праці та конкурентоспроможність.
8. Україна у системі міжнародної економічної інтеграції.

▣ Презентація індивідуальних навчально-дослідних завдань:

- *Аналіз євроінтеграційних можливостей України у сфері міжнародної торгівлі.*
- *Вплив Угоди про асоціацію з ЄС на зовнішньоекономічну діяльність України.*
- *Аналіз торговельної політики ЄС щодо України.*
- *Україна в системі міжнародної економіки: зовнішня торгівля, інвестиції, міграція, євроінтеграція.*

Ключові поняття: міжнародна економічна інтеграція, регіональна економічна інтеграція, інтеграційне об'єднання, зона вільної торгівлі, митний союз, спільний ринок, економічний союз, валютний союз, політичний союз, торговельна інтеграція, інвестиційна інтеграція, інтеграційний ефект, ефект створення торгівлі, ефект відхилення

торгівлі, регіоналізація, глобалізація, економічна взаємозалежність, євроінтеграція, ПВЗВТ, асоціація з ЄС.

Самоконтроль підготовки до практичного заняття та поточного контролю знань здійснюється за контрольними запитаннями, тестами, практичним завданням на класифікацію форм інтеграції, порівняльним аналізом інтеграційних об'єднань, кейс-аналізом, дискусією та підготовкою аналітичної записки.

Контрольні запитання

1. Що таке міжнародна економічна інтеграція?
2. Які передумови сприяють розвитку інтеграційних процесів між країнами?
3. Які основні цілі міжнародної економічної інтеграції?
4. Які форми міжнародної економічної інтеграції ви знаєте?
5. Чим зона вільної торгівлі відрізняється від митного союзу?
6. У чому полягає сутність спільного ринку?
7. Які ознаки має економічний союз?
8. Що таке валютний союз і які умови необхідні для його функціонування?
9. Які позитивні наслідки може мати інтеграція для країн-учасниць?
10. Які ризики можуть виникати внаслідок участі країни в інтеграційному об'єднанні?
11. Що означають ефект створення торгівлі та ефект відхилення торгівлі?
12. Як інтеграція впливає на інвестиційні потоки та конкурентоспроможність економіки?
13. Чому регіоналізація є важливою тенденцією сучасної міжнародної економіки?
14. Які можливості та обмеження має Україна в процесі міжнародної економічної інтеграції?

Тести: визначте єдино правильну відповідь

1. Міжнародна економічна інтеграція - це:
 - а) процес зближення, взаємопроникнення та узгодження економік країн
 - б) повна ізоляція національних економік
 - в) виключно внутрішня торгівля підприємств
 - г) система обліку державних видатків
2. Найпростішою формою економічної інтеграції є:
 - а) зона вільної торгівлі
 - б) валютний союз

- в) політичний союз
 - г) економічний союз
3. Зона вільної торгівлі передбачає:
- а) скасування або зниження митних бар'єрів у торгівлі між країнами-учасницями
 - б) запровадження єдиної валюти
 - в) повне об'єднання бюджетів країн
 - г) ліквідацію всіх національних урядів
4. Митний союз відрізняється від зони вільної торгівлі тим, що передбачає:
- а) спільний зовнішній митний тариф щодо третіх країн
 - б) повну відмову від зовнішньої торгівлі
 - в) спільну валюту для всіх країн світу
 - г) заборону руху товарів між учасниками
5. Спільний ринок передбачає:
- а) вільний рух товарів, послуг, капіталу та робочої сили
 - б) лише спільну систему освіти
 - в) тільки обмін статистичними даними
 - г) повну відмову від конкуренції
6. Економічний союз означає:
- а) узгодження або уніфікацію економічної політики країн-учасниць
 - б) лише обмін культурними програмами
 - в) заборону інвестицій
 - г) відсутність будь-яких спільних правил
7. Валютний союз передбачає:
- а) використання спільної валюти або жорстку координацію валютної політики
 - б) обмеження руху товарів
 - в) повну відмову від міжнародних розрахунків
 - г) запровадження різних митних тарифів між учасниками
8. Ефект створення торгівлі виникає тоді, коли:
- а) після інтеграції країни переходять від дорожчого внутрішнього виробництва до дешевшого імпорту з країни-партнера
 - б) торгівля між країнами повністю припиняється
 - в) країна замінює дешевший імпорт із третьої країни дорожчим імпортом від партнера
 - г) усі країни відмовляються від спеціалізації
9. Ефект відхилення торгівлі означає:
- а) переорієнтацію імпорту з ефективнішого постачальника з третьої країни на менш ефективного партнера по інтеграційному об'єднанню
 - б) зростання продуктивності праці всередині підприємства

- в) збільшення експорту внаслідок інновацій
 - г) повне скасування митних органів
10. Для України євроінтеграція означає:
- а) адаптацію економіки, законодавства, стандартів і політик до вимог та практик ЄС
 - б) повну відмову від міжнародної торгівлі
 - в) ізоляцію від європейського ринку
 - г) заборону експорту товарів і послуг

Практичне завдання: визначення форми економічної інтеграції.

Визначте, яка форма міжнародної економічної інтеграції описана в кожній ситуації.

1. Країни скасували мита у взаємній торгівлі, але кожна з них зберігає власні митні тарифи щодо третіх країн.
2. Країни мають вільну торгівлю між собою та застосовують спільний зовнішній митний тариф щодо третіх країн.
3. Країни забезпечили вільний рух товарів, послуг, капіталу та робочої сили.
4. Країни погоджують економічну, бюджетну, податкову та соціальну політику.
5. Країни використовують спільну валюту та мають спільні органи монетарної політики.
6. Країна має угоду про асоціацію та поглиблену зону вільної торгівлі з інтеграційним об'єднанням.
7. Країни поступово уніфікують технічні стандарти, правила конкуренції та регуляторні норми.
8. Країни створюють спільні інституції для координації економічної політики.

Завдання: визначте форму інтеграції, поясніть її ознаки та наведіть приклади реальних інтеграційних об'єднань.

Порівняльний аналіз інтеграційних об'єднань. Оберіть два інтеграційні об'єднання світу, наприклад: Європейський Союз, USMCA, ASEAN, MERCOSUR, Африканська континентальна зона вільної торгівлі, Європейська асоціація вільної торгівлі.

Порівняйте їх за такими критеріями:

1. країни-учасниці;
2. рік створення або початку функціонування;
3. форма економічної інтеграції;
4. основні цілі;
5. рівень свободи руху товарів, послуг, капіталу та робочої сили;

6. наявність спільних інституцій;
7. роль у світовій торгівлі;
8. переваги та проблеми функціонування.

Форма представлення результатів: порівняльна таблиця та короткий висновок обсягом 1–2 сторінки.

Кейс-аналіз

Кейс: “Інтеграція країни до регіонального економічного простору”.

Країна, що розвивається, розглядає можливість поглиблення участі в регіональному інтеграційному об’єднанні. Очікуваними перевагами є розширення доступу до ринків, збільшення експорту, залучення інвестицій, модернізація стандартів і розвиток виробничої кооперації. Водночас існують ризики: посилення конкуренції для національних виробників, необхідність адаптації законодавства, втрати митних доходів, залежність від економічної політики сильніших партнерів і нерівномірний розподіл вигід.

Завдання для аналізу:

1. Визначте потенційні вигоди від поглиблення економічної інтеграції.
2. Оцініть ризики для національних виробників і державної економічної політики.
3. Поясніть, які галузі можуть виграти від інтеграції, а які — потребуватимуть адаптації.
4. Визначте, які інституційні та регуляторні зміни необхідні для успішної інтеграції.
5. Запропонуйте 3–5 заходів, які допоможуть країні максимізувати вигоди та мінімізувати ризики інтеграції.

Форма представлення результатів: письмовий кейс-аналіз обсягом 1–2 сторінки або групова презентація до 7 слайдів.

Міні-проект

Тема міні-проекту: “Економічна інтеграція України: можливості для бізнесу та регіонів”.

Завдання для групи:

1. Оберіть одну сферу: аграрний сектор, харчова промисловість, IT-послуги, транспорт і логістика, енергетика, машинобудування, освіта, зелена відбудова.
2. Визначте, як євроінтеграція або інші інтеграційні процеси впливають на цю сферу.
3. Оцініть нові можливості: доступ до ринків, інвестиції, стандарти, гранти, технології, партнерства.

4. Визначте ризики: конкуренція, регуляторні вимоги, витрати на сертифікацію, кадрові обмеження.
5. Запропонуйте практичні дії для бізнесу, регіону або галузі.
6. Підготуйте коротку дорожню карту використання інтеграційних можливостей.

Форма представлення результатів: презентація до 7 слайдів або аналітична записка 2–3 сторінки.

Дискусійне завдання

Обговоріть твердження: **“Економічна інтеграція обмежує суверенітет держави, але підвищує її конкурентоспроможність”**. Під час дискусії врахуйте:

- доступ до більших ринків;
- потребу в уніфікації правил і стандартів;
- вплив на національних виробників;
- втрату частини інструментів торговельної політики;
- роль спільних інституцій;
- ефекти створення та відхилення торгівлі;
- приклад Європейського Союзу;
- євроінтеграційний вибір України.

За результатами дискусії сформулюйте збалансований висновок: **за яких умов економічна інтеграція дає країні більше переваг, ніж обмежень?**

Аналітична записка

Підготуйте аналітичну записку на тему: **“Міжнародна економічна інтеграція: переваги, ризики та значення для України”**. У записці необхідно розкрити:

1. сутність і форми міжнародної економічної інтеграції;
2. основні вигоди інтеграції для національної економіки;
3. ризики та обмеження участі країни в інтеграційних процесах;
4. приклади інтеграційних об'єднань світу;
5. особливості євроінтеграційного напрямку України;
6. вплив інтеграції на бізнес, торгівлю, інвестиції та стандарти;
7. рекомендації щодо ефективного використання інтеграційних можливостей України.

Рекомендований обсяг: 2–3 сторінки.

Завдання для самостійної роботи

1. Опрацювати теоретичний матеріал щодо сутності, передумов і форм міжнародної економічної інтеграції.
2. Скласти схему «Форми міжнародної економічної інтеграції».
3. Підготувати порівняльну таблицю: зона вільної торгівлі, митний союз, спільний ринок, економічний союз, валютний союз.
4. Проаналізувати одне інтеграційне об'єднання світу за обраними критеріями.
5. Підготувати аналітичну записку щодо переваг і ризиків економічної інтеграції для України.
6. Підготуватися до поточного тестування за темою.

Заняття 11. Європейська економічна інтеграція

План заняття

1. Сутність і передумови європейської економічної інтеграції.
2. Основні етапи формування Європейського Союзу.
3. Єдиний внутрішній ринок ЄС: свобода руху товарів, послуг, капіталу та робочої сили.
4. Економічний і валютний союз ЄС.
5. Спільні політики Європейського Союзу: торговельна, аграрна, регіональна, конкурентна, енергетична, кліматична.
6. Європейський зелений курс і трансформація економічної моделі ЄС.
7. Переваги та проблеми функціонування європейської економічної інтеграції.
8. Україна та ЄС: Угода про асоціацію, ПВЗВТ, статус країни-кандидата, адаптація до європейського економічного простору.

▣ Презентація індивідуальних навчально-дослідних завдань:

- *Аналіз євроінтеграційних можливостей України у сфері міжнародної торгівлі.*
- *Вплив Угоди про асоціацію з ЄС на зовнішньоекономічну діяльність України.*
- *Аналіз торговельної політики ЄС щодо України.*
- *Вплив СВАМ на українських експортерів: ризики, витрати та можливості адаптації.*
- *Зелена відбудова України як чинник інтеграції у міжнародну економіку.*

Ключові поняття: *європейська економічна інтеграція, Європейський Союз, єдиний внутрішній ринок, чотири свободи ЄС, економічний і валютний союз, єврозона, спільна торговельна політика, спільна*

аграрна політика, регіональна політика ЄС, політика конкуренції, Європейський зелений курс, ПВЗВТ, Угода про асоціацію, acquis ЄС, європейські стандарти, гармонізація законодавства, країна-кандидат, євроінтеграція України.

Самоконтроль підготовки до практичного заняття та поточного контролю знань здійснюється за контрольними запитаннями, тестами, роботою з документами ЄС, порівняльним аналізом, кейс-аналізом, міні-проектом, дискусійним завданням та підготовкою аналітичної записки.

Контрольні запитання

1. Що таке європейська економічна інтеграція?
2. Які історичні та економічні передумови сприяли формуванню Європейського Союзу?
3. Які основні етапи розвитку європейської інтеграції можна виділити?
4. У чому полягає сутність єдиного внутрішнього ринку ЄС?
5. Які чотири свободи лежать в основі функціонування внутрішнього ринку ЄС?
6. Що таке економічний і валютний союз ЄС?
7. Які переваги і ризики має участь країни в єврозоні?
8. У чому полягає значення спільної торговельної політики ЄС?
9. Які завдання виконує спільна аграрна політика ЄС?
10. Як регіональна політика ЄС сприяє зменшенню диспропорцій розвитку?
11. Чому політика конкуренції є важливою для функціонування внутрішнього ринку ЄС?
12. У чому полягає сутність Європейського зеленого курсу?
13. Яке значення має Угода про асоціацію між Україною та ЄС для зовнішньоекономічної діяльності України?
14. Які основні виклики постають перед Україною у процесі євроінтеграції?

Тести: визначте єдино правильну відповідь

1. Європейська економічна інтеграція - це:
 - а) процес економічного зближення та об'єднання країн Європи на основі спільних правил, ринків і політик
 - б) повна ізоляція європейських країн одна від одної
 - в) виключно внутрішня торгівля однієї країни
 - г) система обліку місцевих бюджетів
2. Єдиний внутрішній ринок ЄС ґрунтується на:
 - а) свободі руху товарів, послуг, капіталу та робочої сили
 - б) забороні руху товарів між країнами

- в) повній відмові від конкуренції
 - г) обмеженні підприємницької діяльності
3. Єврозона - це:
- а) група країн ЄС, які використовують євро як спільну валюту
 - б) територія, де заборонена міжнародна торгівля
 - в) митний склад для імпортованих товарів
 - г) система внутрішньої статистики підприємств
4. Спільна торговельна політика ЄС означає, що:
- а) країни ЄС мають узгоджені правила зовнішньої торгівлі з третіми країнами
 - б) кожна країна ЄС самостійно встановлює будь-які правила без координації
 - в) ЄС повністю відмовляється від експорту
 - г) торгівля між країнами ЄС заборонена
5. Спільна аграрна політика ЄС спрямована на:
- а) підтримку сільського господарства, продовольчої безпеки та розвитку сільських територій
 - б) заборону аграрного виробництва
 - в) регулювання лише валютного курсу
 - г) виключно контроль за банківською системою
6. Регіональна політика ЄС має на меті:
- а) зменшення соціально-економічних диспропорцій між регіонами
 - б) збільшення нерівності між регіонами
 - в) скасування місцевого самоврядування
 - г) заборону інвестицій у регіони
7. Європейський зелений курс передбачає:
- а) перехід до кліматично нейтральної, ресурсоефективної та сталої економіки
 - б) збільшення залежності від забруднювальних технологій
 - в) відмову від екологічних стандартів
 - г) скасування енергетичної політики
8. ПВЗВТ між Україною та ЄС означає:
- а) поглиблену і всеохоплюючу зону вільної торгівлі
 - б) повну заборону зовнішньої торгівлі
 - в) систему внутрішнього ціноутворення
 - г) програму валютного кредитування населення
9. Acquis ЄС - це:
- а) сукупність правових норм, правил, стандартів і практик Європейського Союзу
 - б) виключно назва митного тарифу

- в) система внутрішньої реклами
 - г) перелік туристичних маршрутів
10. Для України євроінтеграція передбачає:
- а) адаптацію законодавства, стандартів, інституцій і економічних практик до вимог ЄС
 - б) припинення співпраці з європейськими країнами
 - в) скасування експорту до ЄС
 - г) повну відмову від міжнародних стандартів

Практичне завдання: аналіз чотирьох свобод внутрішнього ринку ЄС. Заповніть таблицю.

Свобода внутрішнього ринку ЄС	Сутність	Приклад реалізації	Потенційні можливості для України	Потенційні ризики / виклики
Вільний рух товарів				
Вільний рух послуг				
Вільний рух капіталу				
Вільний рух робочої сили				

Після заповнення таблиці сформулюйте висновок: **яка зі свобод внутрішнього ринку ЄС є найбільш важливою для України на сучасному етапі та чому?**

Робота з документами ЄС та України. Ознайомтеся з основними положеннями Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, зокрема розділами щодо економічного і галузевого співробітництва, торгівлі, технічного регулювання, санітарних і фітосанітарних заходів, митної співпраці, державних закупівель, конкуренції та сталого розвитку.

Завдання для аналізу:

1. Оберіть одну сферу адаптації України до норм ЄС: технічне регулювання, аграрна продукція, митна політика, державні закупівлі, конкуренція, енергетика, транспорт, довкілля, цифровий ринок.
2. Визначте, які зміни має здійснити Україна у цій сфері.
3. Оцініть, які переваги отримає український бізнес від наближення до правил ЄС.
4. Визначте витрати та ризики адаптації.
5. Підготуйте висновок щодо значення цієї сфери для європейської інтеграції України.

Форма представлення результатів: аналітична довідка обсягом 1–2 сторінки або коротка презентація до 5 слайдів.

Кейс-аналіз

Кейс: “Український експортер на ринку ЄС”. Українське підприємство виробляє харчову продукцію і планує наростити експорт до країн Європейського Союзу. Підприємство має конкурентну ціну, досвід експорту та стабільну сировинну базу. Водночас для успішної роботи на ринку ЄС йому необхідно забезпечити відповідність технічним, санітарним, фітосанітарним, екологічним і маркувальним вимогам. Крім того, посилюється роль простежуваності походження продукції, цифрового документообігу, відповідального виробництва та сталості ланцюгів постачання.

Завдання для аналізу:

1. Визначте можливості, які відкриває для підприємства ринок ЄС.
2. Оцініть основні бар’єри виходу на ринок ЄС.
3. Поясніть, чому гармонізація стандартів є не лише вимогою, а й конкурентною перевагою.
4. Запропонуйте 5 практичних кроків адаптації підприємства до вимог ЄС.
5. Визначте, як євроінтеграційні процеси можуть вплинути на довгострокову конкурентоспроможність українського бізнесу.

Форма представлення результатів: письмовий кейс-аналіз обсягом 1–2 сторінки або групова презентація до 7 слайдів.

Міні-проект

Тема мініпроєкту: “Європейська інтеграція України: дорожня карта для галузі”. **Завдання для групи:**

1. Оберіть одну галузь України: аграрний сектор, харчова промисловість, ІТ, машинобудування, енергетика, транспорт і логістика, будівництво, освіта, туризм.
2. Визначте, як євроінтеграція впливає на цю галузь.
3. Оцініть основні можливості: доступ до ринку ЄС, інвестиції, грантові програми, стандарти, технології, партнерства.
4. Визначте основні виклики: конкуренція, сертифікація, витрати адаптації, кадрові проблеми, екологічні вимоги.
5. Запропонуйте дорожню карту адаптації галузі до європейського економічного простору.
6. Визначте очікуваний економічний, соціальний та екологічний ефект.

Форма представлення результатів: презентація до 7 слайдів або аналітична записка обсягом 2–3 сторінки.

Дискусійне завдання

Обговоріть твердження: **“Європейська інтеграція України - це не лише доступ до ринку ЄС, а насамперед внутрішня модернізація економіки”**.

Під час дискусії врахуйте:

- адаптацію законодавства до acquis ЄС;
- стандарти якості та безпечності продукції;
- захист конкуренції;
- екологічні та кліматичні вимоги;
- цифровізацію митних і торговельних процедур;
- інституційну спроможність держави;
- можливості для бізнесу;
- витрати переходу до європейських правил.

За результатами дискусії сформулюйте збалансований висновок.

Аналітична записка

Підготуйте аналітичну записку на тему: **“Європейська економічна інтеграція та її значення для України”**.

У записці необхідно розкрити:

1. основні етапи формування Європейського Союзу;
2. сутність єдиного внутрішнього ринку ЄС;
3. значення економічного і валютного союзу;
4. роль спільних політик ЄС;
5. вплив Європейського зеленого курсу на економічну модель ЄС;
6. переваги та виклики євроінтеграції для України;
7. значення Угоди про асоціацію та ПВЗВТ;
8. рекомендації щодо ефективного використання євроінтеграційних можливостей Україною.

Рекомендований обсяг: 2–3 сторінки.

Завдання для самостійної роботи

1. Опрацювати теоретичний матеріал щодо сутності, етапів і механізмів європейської економічної інтеграції.
2. Скласти схему «Основні етапи розвитку Європейського Союзу».
3. Підготувати порівняльну характеристику чотирьох свобод внутрішнього ринку ЄС.
4. Проаналізувати одну спільну політику ЄС та її значення для країн-учасниць.
5. Підготувати аналітичну довідку щодо впливу Угоди про асоціацію з ЄС на зовнішньоекономічну діяльність України.

6. Оцінити вплив Європейського зеленого курсу на українських експортерів.
7. Підготуватися до поточного тестування за темою.

Заняття 12. Україна в системі міжнародної економіки

План заняття

1. Місце України у світовому господарстві та міжнародному поділі праці.
2. Основні напрями зовнішньоекономічної діяльності України.
3. Товарна і географічна структура зовнішньої торгівлі України.
4. Україна на світовому ринку послуг.
5. Інвестиційні зв'язки України у міжнародній економіці.
6. Україна в міжнародних міграційних процесах.
7. Участь України в міжнародних економічних організаціях.
8. Вплив війни, євроінтеграції та зеленої відбудови на міжнародно-економічні позиції України.

▣ Презентація індивідуальних навчально-дослідних завдань:

- *Україна в системі міжнародної економіки: зовнішня торгівля, інвестиції, міграція, євроінтеграція.*
- *Аналіз структури експорту та імпорту України за останні 5 років.*
- *Географічна структура зовнішньої торгівлі України: основні партнери, ризики та перспективи.*
- *Вплив війни на зовнішню торгівлю України: зміна товарної та географічної структури.*
- *Зелена відбудова України як чинник інтеграції у міжнародну економіку.*

Ключові поняття: міжнародна економічна позиція країни, зовнішньоекономічна діяльність, експорт, імпорт, зовнішньоторговельний оборот, торговельний баланс, товарна структура експорту, географічна структура торгівлі, експортний потенціал, імпортозалежність, прямі іноземні інвестиції, міжнародна трудова міграція, грошові перекази мігрантів, міжнародні економічні організації, СОТ, МВФ, Світовий банк, ЄС, ПВЗВТ, євроінтеграція, зелена відбудова, економічна безпека.

Самоконтроль підготовки до практичного заняття та поточного контролю знань здійснюється за контрольними запитаннями, тестами, роботою зі статистичними даними, SWOT-аналізом, кейс-аналізом, дискусійним завданням і підготовкою аналітичної записки.

Контрольні запитання

1. Яке місце посідає Україна у сучасній системі міжнародної економіки?
2. Які чинники визначають міжнародно-економічні позиції України?
3. Які основні напрями зовнішньоекономічної діяльності України?
4. Які товарні групи формують основу українського експорту?
5. Які товарні групи переважають в імпорті України?
6. Як змінилася географічна структура зовнішньої торгівлі України в умовах війни та євроінтеграції?
7. Яку роль відіграє Європейський Союз у зовнішній торгівлі України?
8. Які послуги мають найбільше значення для міжнародної економічної позиції України?
9. Які особливості має залучення іноземних інвестицій в Україну?
10. Як міжнародна трудова міграція впливає на економіку України?
11. Яку роль відіграють грошові перекази трудових мігрантів?
12. У яких міжнародних економічних організаціях бере участь Україна?
13. Як повномасштабна війна вплинула на зовнішньоекономічну діяльність України?
14. Які напрями можуть посилити позиції України у міжнародній економіці після війни?

Тести: визначте єдино правильну відповідь

1. Місце країни у міжнародній економіці визначається:
 - а) її участю у міжнародній торгівлі, русі капіталу, міграції, інтеграційних процесах і міжнародних організаціях
 - б) лише площею території
 - в) тільки кількістю адміністративних одиниць
 - г) виключно внутрішньою культурною політикою
2. Зовнішньоекономічна діяльність України охоплює:
 - а) експорт, імпорт, інвестиційну співпрацю, міжнародні послуги, валютно-фінансові операції
 - б) лише внутрішню торгівлю
 - в) тільки місцеве самоврядування
 - г) виключно побутові послуги
3. До традиційно важливих товарних груп українського експорту належать:
 - а) аграрна продукція, харчова продукція, металопродукція, руди, окремі промислові товари
 - б) лише туристичні послуги
 - в) тільки імпортні автомобілі
 - г) виключно готівкова валюта
4. Імпортозалежність означає:

- а) значну залежність країни від ввезення певних товарів, ресурсів, технологій або комплектуючих
 - б) повну відсутність імпорту
 - в) заборону експорту
 - г) перевищення експорту над ВВП
5. Важливим напрямом експорту послуг України є:
- а) ІТ-послуги
 - б) видобуток корисних копалин
 - в) внутрішня роздрібна торгівля
 - г) державне адміністрування
6. Прямі іноземні інвестиції важливі для України тому, що вони можуть забезпечувати:
- а) капітал, технології, робочі місця, управлінський досвід і доступ до міжнародних ринків
 - б) повну ізоляцію від світової економіки
 - в) автоматичне зникнення всіх ризиків
 - г) скорочення виробництва
7. Грошові перекази трудових мігрантів впливають на економіку України через:
- а) підтримку доходів домогосподарств, споживчого попиту та платіжного балансу
 - б) повне припинення валютних надходжень
 - в) зменшення ролі домогосподарств
 - г) скасування міжнародної торгівлі
8. Членство України в СОТ означає:
- а) участь у багатосторонній системі міжнародних торговельних правил
 - б) заборону зовнішньої торгівлі
 - в) припинення експорту до ЄС
 - г) повну відмову від торговельних угод
9. ПВЗВТ між Україною та ЄС сприяє:
- а) поглибленню торговельно-економічної інтеграції України з ЄС
 - б) повній ізоляції українського ринку
 - в) забороні сертифікації продукції
 - г) ліквідації міжнародної торгівлі
10. Зелена відбудова України пов'язана з:
- а) відновленням економіки на засадах енергоефективності, екологічності, сталого розвитку та наближення до стандартів ЄС
 - б) відмовою від модернізації
 - в) збільшенням забруднення як основою розвитку
 - г) повним припиненням міжнародної допомоги

Робота зі статистичними даними. Проаналізуйте міжнародно-економічні позиції України за останні 5 років.

Завдання для аналізу:

1. Знайдіть дані про ВВП України, експорт, імпорт, зовнішньоторговельний оборот і сальдо торгівлі.
2. Проаналізуйте товарну структуру експорту та імпорту України.
3. Визначте основних торговельних партнерів України.
4. Оцініть динаміку експорту та імпорту послуг.
5. Проаналізуйте обсяги прямих іноземних інвестицій в Україну.
6. Оцініть роль грошових переказів трудових мігрантів.
7. Визначте, які показники найбільше змінилися під впливом війни.
8. Сформулюйте висновок щодо сильних і слабких сторін позиції України у міжнародній економіці.

Рекомендовані джерела: Державна служба статистики України, НБУ, Міністерство економіки України, Міністерство фінансів України, World Bank Data, WTO Data, UNCTADstat, Eurostat.

Практичне завдання: SWOT-аналіз міжнародно-економічних позицій України. Складіть SWOT-аналіз участі України у міжнародній економіці.

Сильні сторони	Слабкі сторони
Можливості	Загрози

Під час заповнення таблиці врахуйте:

- природно-ресурсний потенціал;
- аграрний сектор;
- IT-послуги та людський капітал;
- географічне положення;
- доступ до ринку ЄС;
- інфраструктурні та логістичні обмеження;
- воєнні ризики;
- енергетичну безпеку;
- інвестиційний клімат;
- технологічну модернізацію;
- екологічні й кліматичні вимоги;
- участь у міжнародних організаціях.

Після заповнення SWOT-аналізу сформулюйте **3 стратегічні пріоритети посилення позицій України у міжнародній економіці.**

Кейс-аналіз

Кейс: “Україна після війни: відновлення міжнародно-економічних позицій”. Повномасштабна війна суттєво змінила умови участі України у міжнародній економіці. Частина виробничих потужностей зруйнована або пошкоджена, логістичні маршрути переорієнтовані, експортна структура зазнала змін, інвестиційні ризики зросли. Водночас Україна зберегла важливу роль у глобальній продовольчій безпеці, розвиває ІТ-сектор, поглиблює інтеграцію з ЄС, отримує міжнародну фінансову підтримку та має перспективу зеленої, цифрової й інфраструктурної відбудови.

Завдання для аналізу:

1. Визначте основні втрати України у міжнародній економіці внаслідок війни.
2. Оцініть напрями, у яких Україна зберегла або посилила міжнародне значення.
3. Поясніть, чому євроінтеграція є ключовим чинником відновлення міжнародно-економічних позицій України.
4. Визначте, які галузі можуть стати драйверами післявоєнної інтеграції України у світову економіку.
5. Запропонуйте 5 практичних заходів для посилення зовнішньоекономічної стійкості України.
6. Зробіть висновок щодо перспектив переходу України від сировинної спеціалізації до моделі експорту з вищою доданою вартістю.

Форма представлення результатів: письмовий кейс-аналіз обсягом 1–2 сторінки або групова презентація до 7 слайдів.

Міні-проект

Тема міні-проєкту: “Міжнародна економічна стратегія України після війни”. **Завдання для групи:**

1. Оберіть один стратегічний напрям: експортна політика, інвестиції, ІТ-послуги, агропереробка, зелена енергетика, логістика, машинобудування, оборонні технології, людський капітал, регіональна інтеграція.
2. Визначте поточний стан цього напрямку в міжнародній економіці.
3. Оцініть міжнародні можливості для України.
4. Визначте основні ризики й обмеження.
5. Запропонуйте інструменти державної політики та бізнес-рішення для розвитку напрямку.
6. Сформулюйте очікуваний економічний ефект для України.

Форма представлення результатів: презентація до 7 слайдів або аналітична записка 2–3 сторінки.

Дискусійне завдання

Обговоріть твердження: **“Україна має перейти від ролі постачальника сировини до ролі виробника продукції та послуг із високою доданою вартістю”**.

Під час дискусії врахуйте:

- структуру українського експорту;
- роль аграрного сектору та металургії;
- потенціал ІТ, інжинірингу, машинобудування, defense tech, energy tech;
- потребу у технологічній модернізації;
- роль іноземних інвестицій;
- вимоги ринку ЄС;
- зелену відбудову;
- розвиток людського капіталу.

За результатами дискусії сформулюйте збалансований висновок: **які практичні кроки потрібні для зміни моделі участі України у міжнародній економіці?**

Аналітична записка

Підготуйте аналітичну записку на тему: **“Україна в системі міжнародної економіки: сучасний стан, виклики та перспективи”**.

У записці необхідно розкрити:

1. місце України у світовому господарстві;
 2. основні напрями зовнішньоекономічної діяльності України;
 3. товарну та географічну структуру зовнішньої торгівлі;
 4. роль України на світовому ринку послуг;
 5. інвестиційні зв'язки України;
 6. міжнародну трудову міграцію та грошові перекази;
 7. участь України в міжнародних економічних організаціях;
 8. вплив війни та євроінтеграції на міжнародно-економічні позиції України;
 9. стратегічні напрями посилення ролі України у міжнародній економіці.
- Рекомендований обсяг:** 2–3 сторінки.

Завдання для самостійної роботи

1. Опрацювати теоретичний матеріал щодо місця України у системі міжнародної економіки.
2. Проаналізувати товарну та географічну структуру зовнішньої торгівлі України за останній доступний рік.
3. Підготувати SWOT-аналіз міжнародно-економічних позицій України.

4. Визначити роль ЄС як торговельного та інвестиційного партнера України.
5. Підготувати приклади галузей, у яких Україна має потенціал експорту продукції або послуг із високою доданою вартістю.
6. Підготувати аналітичну записку щодо перспектив України у міжнародній економіці після війни.
7. Підготуватися до поточного тестування за темою.

Заняття 13. Євроінтеграційний вектор міжнародної економічної політики України

План заняття

1. Сутність євроінтеграційного вектора міжнародної економічної політики України.
2. Угода про асоціацію між Україною та ЄС як інституційна основа економічної інтеграції.
3. Поглиблена і всеохоплююча зона вільної торгівлі: зміст, можливості та обмеження.
4. Адаптація економічного законодавства України до норм і стандартів ЄС.
5. Вплив євроінтеграції на зовнішню торгівлю, інвестиції, конкуренцію та розвиток бізнесу.
6. Європейські технічні, санітарні, фітосанітарні, екологічні та соціальні стандарти.
7. Європейський зелений курс, СВМ і кліматичні вимоги для українських експортерів.
8. Перспективи інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС.

▣ Презентація індивідуальних навчально-дослідних завдань:

- *Вплив Угоди про асоціацію з ЄС на зовнішньоекономічну діяльність України.*
- *Аналіз євроінтеграційних можливостей України у сфері міжнародної торгівлі.*
- *Аналіз торговельної політики ЄС щодо України.*
- *Вплив СВМ на українських експортерів: ризики, витрати та можливості адаптації.*
- *Зелена відбудова України як чинник інтеграції у міжнародну економіку.*

Ключові поняття: *євроінтеграція, міжнародна економічна політика України, Угода про асоціацію, ПВЗВТ, внутрішній ринок ЄС, асвіс ЄС, гармонізація законодавства, технічне регулювання, санітарні та*

фітосанітарні заходи, митна співпраця, правила походження товарів, державні закупівлі, політика конкуренції, Європейський зелений курс, СВAM, сталий розвиток, екологічні стандарти, європейські ланцюги створення вартості.

Самоконтроль підготовки до практичного заняття та поточного контролю знань здійснюється за контрольними запитаннями, тестами, аналізом положень Угоди про асоціацію, практичним завданням щодо адаптації бізнесу до вимог ЄС, кейс-аналізом, мініпроєктом, дискусією та підготовкою аналітичної записки.

Контрольні запитання

1. У чому полягає сутність євроінтеграційного вектора міжнародної економічної політики України?
2. Яке значення має Угода про асоціацію між Україною та ЄС?
3. Що передбачає поглиблена і всеохоплююча зона вільної торгівлі?
4. Як ПВЗВТ впливає на доступ українських товарів і послуг до ринку ЄС?
5. Які сфери економічного законодавства України потребують адаптації до норм ЄС?
6. Чому гармонізація технічних стандартів є важливою для українських експортерів?
7. Яке значення мають санітарні та фітосанітарні вимоги для експорту аграрної й харчової продукції?
8. Як євроінтеграція впливає на конкурентне середовище в Україні?
9. Які можливості відкриваються для українського бізнесу внаслідок наближення до внутрішнього ринку ЄС?
10. Які витрати й ризики супроводжують адаптацію підприємств до вимог ЄС?
11. Як Європейський зелений курс впливає на міжнародну економічну політику України?
12. У чому полягає вплив СВAM на український експорт?
13. Які галузі України можуть найбільше виграти від євроінтеграції?
14. Які інституційні та економічні умови необхідні для ефективної інтеграції України до економічного простору ЄС?

Тести: визначте єдино правильну відповідь

1. Євроінтеграційний вектор міжнародної економічної політики України означає:
 - а) орієнтацію економічної політики на зближення з ЄС, адаптацію правил і поглиблення економічної співпраці
 - б) повну ізоляцію України від європейського ринку

- в) відмову від зовнішньої торгівлі
 - г) скасування міжнародних стандартів
2. Угода про асоціацію між Україною та ЄС є:
- а) основою політичної асоціації та економічної інтеграції України з ЄС
 - б) документом про заборону експорту
 - в) внутрішнім податковим актом підприємства
 - г) угодою лише про туристичні поїздки
3. ПВЗВТ передбачає:
- а) поглиблення торговельно-економічної інтеграції та наближення правил України до норм ЄС
 - б) повну заборону імпорту з ЄС
 - в) скасування всіх стандартів якості
 - г) ізоляцію українських підприємств від зовнішніх ринків
4. Acquis ЄС - це:
- а) сукупність правових норм, стандартів, принципів і практик Європейського Союзу
 - б) назва міжнародного банку
 - в) форма валютного курсу
 - г) вид митного складу
5. Гармонізація законодавства означає:
- а) наближення національних правил до норм і стандартів ЄС
 - б) повну відмову від правового регулювання
 - в) заміну економіки політичною системою
 - г) скасування зовнішньоекономічної діяльності
6. Технічне регулювання у торгівлі з ЄС пов'язане з:
- а) вимогами до безпечності, якості, маркування, сертифікації та оцінки відповідності продукції
 - б) лише валютним курсом
 - в) виключно оплатою праці
 - г) кількістю населення країни
7. Санітарні та фітосанітарні вимоги важливі передусім для:
- а) експорту харчової, аграрної, тваринницької та рослинної продукції
 - б) внутрішньої реклами
 - в) туристичних маршрутів
 - г) валютних інтервенцій
8. СВАМ стосується:
- а) вуглецевого коригування імпорту до ЄС для окремих видів продукції
 - б) міжнародного туризму
 - в) освітніх грантів
 - г) внутрішнього роздрібного продажу

9. Європейський зелений курс спрямований на:
- перехід до кліматично нейтральної, ресурсоефективної та сталої економіки
 - збільшення забруднення довкілля
 - відмову від екологічних стандартів
 - припинення міжнародного співробітництва
10. Для українського бізнесу євроінтеграція створює:
- доступ до більшого ринку, нові стандарти, інвестиційні можливості та водночас потребу в адаптації
 - автоматичне усунення всіх витрат
 - повну відсутність конкуренції
 - заборону експорту послуг

Практичне завдання: карта адаптації підприємства до вимог ринку ЄС. Оберіть українське підприємство або умовну бізнес-модель у одній із сфер: харчова промисловість, аграрний сектор, меблева промисловість, текстиль, машинобудування, ІТ-послуги, будівельні матеріали, косметична продукція, електротехніка. Заповніть таблицю.

Напрямок адаптації	Що потрібно зробити підприємству	Очікуваний результат	Можливі витрати / ризики
Технічні стандарти			
Сертифікація та оцінка відповідності			
Санітарні / фітосанітарні вимоги			
Маркування і пакування			
Екологічні вимоги			
Цифровий документообіг			
Логістика та митні процедури			
Пошук партнерів у ЄС			

Після заповнення таблиці сформулюйте висновок: **які 3 кроки є першочерговими для виходу підприємства на ринок ЄС?**

Робота з документами та нормативними вимогами

Оберіть одну сферу економічної адаптації України до ЄС:

- технічне регулювання;
- санітарні та фітосанітарні заходи;
- митна політика;

4. державні закупівлі;
5. конкуренція та державна допомога;
6. енергетика;
7. транспорт;
8. цифровий ринок;
9. екологічна та кліматична політика.

Завдання для аналізу:

1. Визначте, які ключові вимоги ЄС діють у цій сфері.
2. Оцініть, які зміни має здійснити Україна на рівні законодавства, інституцій або бізнес-практик.
3. Визначте очікувані переваги для держави, бізнесу та споживачів.
4. Оцініть витрати й ризики адаптації.
5. Підготуйте короткий висновок щодо значення обраної сфери для інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС.

Форма представлення результатів: аналітична довідка обсягом 1–2 сторінки або презентація до 5 слайдів.

Кейс-аналіз

Кейс: “СВАМ і стратегія адаптації українського експортера”

Українське підприємство експортує металопродукцію до країн Європейського Союзу. Підприємство має стабільних покупців, але його виробництво є енергоємним і супроводжується значними викидами парникових газів. У зв'язку з упровадженням СВАМ компанія повинна забезпечити облік вуглецевого сліду продукції, підготовку звітності, модернізацію технологій, підвищення енергоефективності та прозорість виробничих процесів. Керівництво підприємства має визначити, чи розглядати ці вимоги як загрозу або як можливість технологічного оновлення.

Завдання для аналізу:

1. Поясніть, чому СВАМ є важливим чинником євроінтеграційної адаптації українського експорту.
2. Визначте ризики для підприємства у разі ігнорування вуглецевих вимог ЄС.
3. Оцініть можливі витрати адаптації до СВАМ.
4. Визначте потенційні переваги модернізації виробництва відповідно до кліматичних вимог ЄС.
5. Запропонуйте 5 практичних кроків для адаптації підприємства.
6. Зробіть висновок: чи може виконання кліматичних вимог ЄС стати конкурентною перевагою українського бізнесу?

Форма представлення результатів: письмовий кейс-аналіз обсягом 1–2 сторінки або групова презентація до 7 слайдів.

Міні-проект

Тема міні-проекту: “Дорожня карта євроінтеграційної адаптації українського бізнесу”.

Завдання для групи:

1. Оберіть галузь або підприємство: агропереробка, харчова промисловість, ІТ, меблева галузь, текстиль, металургія, машинобудування, енергетика, логістика, будівельні матеріали.
2. Визначте основні вимоги ЄС, які впливають на діяльність обраної галузі.
3. Оцініть поточний рівень готовності до роботи на ринку ЄС.
4. Визначте ключові бар’єри: стандарти, сертифікація, фінансування, кадри, логістика, енергоефективність, цифровізація.
5. Запропонуйте дорожню карту адаптації на 3 роки.
6. Визначте очікуваний економічний ефект: зростання експорту, доступ до партнерств, інвестиції, підвищення конкурентоспроможності.

Форма представлення результатів: презентація до 7 слайдів або аналітична записка 2–3 сторінки.

Дискусійне завдання

Обговоріть твердження: **“Євроінтеграція для України - це складний і дорогий процес, але без нього неможлива довгострокова модернізація економіки”.**

Під час дискусії врахуйте:

- витрати адаптації до стандартів ЄС;
- можливості доступу до внутрішнього ринку ЄС;
- вплив на малий і середній бізнес;
- посилення конкуренції;
- технологічну модернізацію;
- інституційні реформи;
- зелену та цифрову трансформацію;
- роль євроінтеграції у післявоєнному відновленні України.

За результатами дискусії сформулюйте збалансований висновок: **які умови потрібні, щоб євроінтеграція стала не лише формальним процесом, а реальним чинником економічного розвитку України?**

Аналітична записка

Підготуйте аналітичну записку на тему: **“Євроінтеграційний вектор міжнародної економічної політики України: можливості, ризики та пріоритети адаптації”.**

У записці необхідно розкрити:

1. значення євроінтеграції для міжнародної економічної політики України;
2. роль Угоди про асоціацію та ПВЗВТ;
3. вплив євроінтеграції на зовнішню торгівлю України;
4. вимоги ЄС до якості, безпечності, екологічності та прозорості бізнесу;
5. роль Європейського зеленого курсу й СВАМ;
6. можливості для українського бізнесу та регіонів;
7. основні ризики і витрати адаптації;
8. пріоритетні кроки держави та підприємств для ефективної інтеграції до економічного простору ЄС.

Рекомендований обсяг: 2–3 сторінки.

Завдання для самостійної роботи

1. Опрацювати теоретичний матеріал щодо євроінтеграційного вектора міжнародної економічної політики України.
2. Проаналізувати основні економічні положення Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.
3. Скласти схему «Ключові напрями адаптації України до внутрішнього ринку ЄС».
4. Підготувати карту адаптації обраного українського підприємства до вимог ринку ЄС.
5. Проаналізувати вплив СВАМ або Європейського зеленого курсу на одну галузь української економіки.
6. Підготувати аналітичну записку щодо можливостей і ризиків євроінтеграції для України.
7. Підготуватися до поточного тестування за темою.

Заняття 14. Глобальні проблеми та сучасні виклики міжнародної економіки

План заняття

1. Сутність глобальних проблем міжнародної економіки та причини їх загострення.
2. Класифікація глобальних проблем: економічні, соціальні, екологічні, демографічні, енергетичні, продовольчі, безпекові та технологічні.
3. Глобальна нерівність і проблема асиметричного розвитку країн.
4. Продовольча, енергетична та торгова безпека у міжнародній економіці.
5. Кліматичні зміни, екологічні обмеження та перехід до сталої економіки.

6. Цифровізація, штучний інтелект і трансформація міжнародної конкуренції.
7. Війни, санкції, гео економічна фрагментація та ризики для світової торгівлі.
8. Роль міжнародних організацій і міжнародного співробітництва у розв'язанні глобальних проблем.
9. Україна в умовах сучасних глобальних викликів міжнародної економіки.

■ Презентація індивідуальних навчально-дослідних завдань:

- Зелена відбудова України як чинник інтеграції у міжнародну економіку.
- Вплив СВМ на українських експортерів: ризики, витрати та можливості адаптації.
- Україна в системі міжнародної економіки: зовнішня торгівля, інвестиції, міграція, євроінтеграція.
- Аналіз євроінтеграційних можливостей України у сфері міжнародної торгівлі.
- ESG-вимоги міжнародних інвесторів: практичне значення для українського бізнесу.

Ключові поняття: глобальні проблеми, глобальні виклики, сталий розвиток, Цілі сталого розвитку, глобальна нерівність, продовольча безпека, енергетична безпека, боргова криза, кліматичні зміни, декарбонізація, зелена економіка, циркулярна економіка, цифровізація, штучний інтелект, гео економічна фрагментація, санкції, торговельні війни, глобальні ланцюги постачання, економічна безпека, ESG, зелена відбудова, міжнародне співробітництво.

Самоконтроль підготовки до практичного заняття та поточного контролю знань здійснюється за контрольними запитаннями, тестами, аналітичним групуванням глобальних проблем, кейс-аналізом, роботою з міжнародними індексами й звітами, мініпроектом, дискусійним завданням та підготовкою підсумкової аналітичної записки.

Контрольні запитання

1. Що таке глобальні проблеми міжнародної економіки?
2. Чому глобальні проблеми не можуть бути розв'язані лише на рівні окремої держави?
3. Які основні групи глобальних проблем можна виділити?
4. У чому полягає проблема глобальної економічної нерівності?

5. Як продовольча безпека пов'язана з міжнародною торгівлею та геополітикою?
6. Які чинники формують сучасну енергетичну безпеку країн?
7. Чому боргова нестабільність окремих країн може впливати на світову економіку?
8. Як кліматичні зміни впливають на міжнародну торгівлю, виробництво та інвестиції?
9. У чому полягає сутність переходу до зеленої та циркулярної економіки?
10. Як цифровізація та штучний інтелект змінюють міжнародну конкуренцію?
11. Що таке гео економічна фрагментація і як вона впливає на світову торгівлю?
12. Як війни, санкції та торговельні конфлікти впливають на глобальні ланцюги постачання?
13. Яку роль відіграють міжнародні організації у подоланні глобальних проблем?
14. Які глобальні виклики є найбільш важливими для України в умовах війни, євроінтеграції та післявоєнного відновлення?

Тести: визначте єдино правильну відповідь

1. Глобальні проблеми міжнародної економіки - це:
 - а) проблеми, що мають загальносвітовий характер і потребують міжнародної співпраці для розв'язання
 - б) виключно внутрішні проблеми одного підприємства
 - в) лише місцеві бюджетні питання
 - г) питання побутового споживання домогосподарств
2. До глобальних економічних проблем належать:
 - а) нерівність розвитку, боргова нестабільність, продовольча й енергетична безпека
 - б) лише внутрішній документообіг підприємства
 - в) тільки місцеві комунальні послуги
 - г) виключно розклад навчальних занять
3. Продовольча безпека означає:
 - а) доступ населення до достатньої, безпечної та поживної їжі
 - б) повну відмову від міжнародної торгівлі продовольством
 - в) збільшення кількості митних тарифів
 - г) регулювання лише туристичних послуг
4. Енергетична безпека пов'язана з:
 - а) надійним, доступним і сталим забезпеченням енергетичними ресурсами
 - б) лише кількістю банків у країні

- в) виключно внутрішньою рекламою
 - г) заборонаю міжнародного співробітництва
5. Декарбонізація означає:
- а) скорочення викидів вуглецю та перехід до низьковуглецевої економіки
 - б) збільшення залежності від викопного палива
 - в) скасування екологічної політики
 - г) повну відмову від технологій
6. Циркулярна економіка передбачає:
- а) повторне використання ресурсів, переробку, мінімізацію відходів і продовження життєвого циклу продукції
 - б) виробництво з максимальним утворенням відходів
 - в) повну заборону інновацій
 - г) лише імпорт сировини
7. Геоекономічна фрагментація проявляється у:
- а) поділі світової економіки на блоки, посиленні санкцій, торговельних обмежень і переорієнтації ланцюгів постачання
 - б) повній відсутності міжнародної конкуренції
 - в) зникненні державних кордонів
 - г) скасуванні міжнародної торгівлі товарами
8. ESG-підхід охоплює:
- а) екологічні, соціальні та управлінські критерії
 - б) лише валютний курс
 - в) тільки митний тариф
 - г) виключно демографічні показники
9. Штучний інтелект у міжнародній економіці може:
- а) підвищувати продуктивність, змінювати ринки праці, бізнес-моделі та міжнародну конкуренцію
 - б) не мати жодного впливу на економіку
 - в) застосовуватися лише у внутрішній торгівлі
 - г) повністю замінювати міжнародне право
10. Сталий розвиток передбачає:
- а) поєднання економічного зростання, соціальної справедливості та екологічної відповідальності
 - б) орієнтацію лише на короткостроковий прибуток
 - в) ігнорування екологічних наслідків
 - г) відмову від міжнародної співпраці

Практичне завдання: класифікація глобальних проблем.
Розподіліть наведені проблеми за групами: економічні, соціальні, екологічні, технологічні, безпекові, демографічні.

1. Зростання державного боргу в країнах, що розвиваються.
 2. Кліматичні зміни та екстремальні погодні явища.
 3. Продовольча нестабільність у вразливих регіонах.
 4. Енергетична залежність від обмеженої кількості постачальників.
 5. Масова трудова міграція та демографічне старіння.
 6. Цифрова нерівність між країнами.
 7. Кіберзагрози для фінансових систем і державної інфраструктури.
 8. Руйнування глобальних ланцюгів постачання через війни та санкції.
 9. Високий рівень бідності та нерівності доходів.
 10. Нерівний доступ до зелених технологій і кліматичного фінансування.
- Завдання:** поясніть, чому більшість глобальних проблем мають міждисциплінарний характер і впливають одночасно на економіку, політику, суспільство та довкілля.

Робота з міжнародними індексами та звітами. Оберіть одну глобальну проблему та проаналізуйте її за матеріалами міжнародних організацій.

Можливі напрями аналізу:

1. глобальна нерівність;
2. продовольча безпека;
3. енергетична безпека;
4. кліматичні зміни;
5. боргова нестабільність;
6. цифрова нерівність;
7. глобальні міграційні процеси;
8. геоекономічна фрагментація;
9. кіберризик;
10. зелена трансформація.

Завдання для аналізу:

1. Визначте сутність обраної проблеми.
2. Знайдіть 3–5 ключових показників, які її характеризують.
3. Проаналізуйте динаміку проблеми за останні доступні роки.
4. Визначте країни або регіони, які найбільше потерпають від цієї проблеми.
5. Оцініть вплив проблеми на міжнародну торгівлю, інвестиції, міграцію або фінансову стабільність.
6. Запропонуйте можливі напрями міжнародного співробітництва для її розв'язання.
7. Сформулюйте висновок щодо значення цієї проблеми для України.

Рекомендовані джерела: ООН, ПРООН, Світовий банк, МВФ, СОТ, UNCTAD, FAO, ILO, ІОМ, OECD, Eurostat, офіційні статистичні ресурси України.

Кейс-аналіз

Кейс: “Продовольча безпека і роль України у світовій економіці”.

Україна є одним із важливих учасників світових ринків аграрної продукції. Повномасштабна війна, блокування портів, руйнування інфраструктури, зростання логістичних витрат і ризику для сільськогосподарського виробництва посилили напруженість на світових продовольчих ринках. Водночас український аграрний сектор зберігає значний експортний потенціал і може відігравати важливу роль у забезпеченні продовольчої безпеки, особливо для країн, що залежать від імпорту зернових та олійних культур.

Завдання для аналізу:

1. Поясніть, чому продовольча безпека є глобальною економічною проблемою.
2. Визначте роль України у світовій продовольчій системі.
3. Оцініть, як війна вплинула на аграрне виробництво, логістику та експорт України.
4. Визначте ризики для країн-імпортерів української аграрної продукції.
5. Запропонуйте заходи для підвищення стійкості українського аграрного експорту.
6. Сформулюйте висновок щодо значення України для глобальної продовольчої безпеки.

Форма представлення результатів: письмовий кейс-аналіз обсягом 1–2 сторінки або групова презентація до 7 слайдів.

Міні-проект

Тема міні-проекту: “Глобальний виклик і стратегія реагування України”. **Завдання для групи:**

1. Оберіть один глобальний виклик: кліматичні зміни, продовольча безпека, енергетична безпека, цифрова нерівність, боргова нестабільність, міграція, гео економічна фрагментація, кіберзагрози.
2. Визначте, як цей виклик впливає на світову економіку.
3. Проаналізуйте його вплив на Україну.
4. Оцініть сильні та слабкі сторони України у реагуванні на цей виклик.
5. Запропонуйте 5 практичних заходів для держави, бізнесу або громад.
6. Визначте, які міжнародні партнери або організації можуть бути залучені до реалізації запропонованих заходів.
7. Підготуйте коротку дорожню карту реагування.

Форма представлення результатів: презентація до 7 слайдів або аналітична записка 2–3 сторінки.

Дискусійне завдання

Обговоріть твердження: **“Сучасна міжнародна економіка переходить від глобалізації до фрагментації”**.

Під час дискусії врахуйте:

- торговельні війни;
- санкційні режими;
- регіоналізацію ланцюгів постачання;
- френдшоринг і решоринг;
- конкуренцію між економічними блоками;
- роль міжнародних організацій;
- інтереси країн, що розвиваються;
- наслідки для України.

За результатами дискусії сформулюйте збалансований висновок: **чи означає геоekonomічна фрагментація кінець глобалізації, чи лише її трансформацію?**

Завдання для самостійної роботи

1. Опрацювати теоретичний матеріал щодо глобальних проблем і сучасних викликів міжнародної економіки.
2. Скласти класифікаційну схему «Глобальні проблеми міжнародної економіки».
3. Проаналізувати один глобальний виклик за матеріалами міжнародних організацій.
4. Підготувати кейс щодо впливу глобального виклику на Україну.
5. Розробити мініпроект стратегії реагування України на один із глобальних викликів.
6. Підготуватися до підсумкового контролю за дисципліною.

Модульна контрольна робота №2

7. ЗАВДАННЯ З ПІДГОТОВКИ ДО МОДУЛЬНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

7.1. Питання для підготовки до модульного контролю

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи міжнародної економіки та розвитку світового господарства

1. Міжнародна економіка як наука і навчальна дисципліна.
2. Предмет, об'єкт і суб'єкти міжнародної економіки.
3. Співвідношення понять «міжнародна економіка», «світове господарство», «міжнародні економічні відносини».
4. Структура міжнародної економіки та її основні рівні.
5. Методи дослідження міжнародної економіки.
6. Сутність світового господарства та етапи його формування.
7. Основні суб'єкти світового господарства.
8. Законірності розвитку сучасного світового господарства.
9. Глобалізація та регіоналізація у світовій економіці.
10. Цілі сталого розвитку як орієнтир трансформації міжнародної економіки.
11. Середовище міжнародної економічної діяльності та його складові.
12. Економічні чинники міжнародного середовища.
13. Політико-правове середовище міжнародної економічної діяльності.
14. Соціокультурні чинники міжнародної економічної взаємодії.
15. Технологічне, цифрове та природно-ресурсне середовище міжнародної економіки.
16. Сутність міжнародного поділу праці.
17. Фактори формування міжнародного поділу праці.
18. Міжнародна спеціалізація та міжнародна кооперація виробництва.
19. Глобальні ланцюги створення вартості як форма сучасного міжнародного поділу праці.
20. Класичні теорії міжнародної торгівлі.
21. Меркантилізм як перша концепція зовнішньоторговельної політики.
22. Теорія абсолютних переваг А. Сміта.
23. Теорія порівняльних переваг Д. Рікардо.
24. Економічна логіка вигід від міжнародної торгівлі.
25. Практичне значення класичних теорій міжнародної торгівлі для сучасної економіки.

Змістовий модуль 2. Міжнародна мікроекономіка: міжнародна торгівля та торговельна політика в умовах сталого розвитку

1. Сутність і роль міжнародної торгівлі товарами.
2. Основні показники міжнародної торгівлі товарами.
3. Експорт, імпорт, зовнішньоторговельний оборот і торговельне сальдо.

4. Експортна, імпортна та зовнішньоторговельна квота.
5. Товарна структура світової торгівлі.
6. Географічна структура міжнародної торгівлі товарами.
7. Сучасні тенденції розвитку світової торгівлі товарами.
8. Місце України у світовій торгівлі товарами.
9. Сутність і специфіка міжнародної торгівлі послугами.
10. Основні види послуг у міжнародній економіці.
11. Способи постачання послуг відповідно до підходів СОТ.
12. Особливості розвитку світового ринку послуг.
13. ІТ-послуги, транспортні, фінансові, туристичні та освітні послуги у міжнародній торгівлі.
14. Україна на світовому ринку послуг.
15. Сутність і цілі зовнішньоторговельної політики держави.
16. Вільна торгівля і протекціонізм.
17. Тарифні інструменти зовнішньоторговельної політики.
18. Мито: сутність, функції та види.
19. Економічні наслідки застосування митних тарифів.
20. Нетарифне регулювання міжнародної торгівлі.
21. Квоти, ліцензування та кількісні обмеження.
22. Технічні бар'єри у торгівлі.
23. Санітарні та фітосанітарні заходи.
24. Антидемпінгові, компенсаційні та спеціальні захисні заходи.
25. Екологічні стандарти, СВМ і вуглецеве регулювання у міжнародній торгівлі.
26. Світова організація торгівлі: мета, функції та принципи діяльності.
27. Основні угоди СОТ.
28. Механізм врегулювання торговельних спорів у СОТ.
29. Україна в системі СОТ.
30. Сучасні виклики багатосторонньої торговельної системи.

Змістовий модуль 3. Міжнародна мікроекономіка: міжнародний рух факторів виробництва і глобальні виробничі системи

1. Сутність міжнародного руху капіталу.
2. Причини та форми міжнародного переміщення капіталу.
3. Прямі, портфельні та інші іноземні інвестиції.
4. Міжнародний кредит як форма руху капіталу.
5. Наслідки міжнародного руху капіталу для країн-донорів і країн-реципієнтів.
6. Інвестиційний клімат і чинники інвестиційної привабливості країни.
7. ESG-орієнтований міжнародний капітал.
8. Прямі іноземні інвестиції: сутність, форми та мотиви здійснення.

9. Greenfield- і brownfield-інвестиції.
10. Злиття і поглинання у міжнародній економіці.
11. Транснаціональні корпорації: сутність, ознаки та роль у світовій економіці.
12. Позитивні та негативні наслідки діяльності ТНК для приймаючих країн.
13. ТНК і технологічний трансфер.
14. Міжнародне виробництво та передумови його розвитку.
15. Глобальні ланцюги створення вартості.
16. Аутсорсинг, офшоринг, ніршоринг, френдшоринг і решоринг.
17. Ризики глобальних виробничих мереж.
18. Стійкість ланцюгів постачання.
19. Участь України у глобальних ланцюгах створення вартості.
20. Сутність міжнародного руху робочої сили.
21. Причини та форми міжнародної трудової міграції.
22. Міжнародний ринок праці.
23. Економічні наслідки трудової міграції для країн походження та країн прийому.
24. Грошові перекази трудових мігрантів.
25. Проблема «відпливу мізків».
26. Україна у міжнародних міграційних процесах.
27. Світовий ринок технологій та інновацій.
28. Міжнародний трансфер технологій.
29. Ліцензування, патенти, ноу-хау, франчайзинг, інжиніринг і консалтинг.
30. Захист прав інтелектуальної власності у міжнародному технологічному обміні.
31. Україна на світовому ринку технологій та інновацій.

Змістовий модуль 4. Міжнародна макроекономіка: міжнародні валютно-фінансові відносини, економічна інтеграція та місце України у світовій економіці

1. Сутність міжнародних валютних відносин.
2. Валюта: поняття, види та функції.
3. Конвертованість валюти.
4. Валютний курс: сутність, види та чинники формування.
5. Девальвація та ревальвація національної валюти.
6. Валютний ринок: структура, суб'єкти та операції.
7. Валютне регулювання та валютна політика держави.
8. Валютні ризики у зовнішньоекономічній діяльності.
9. Платіжний баланс країни: сутність і значення.

10. Структура платіжного балансу.
11. Рахунок поточних операцій.
12. Фінансовий рахунок платіжного балансу.
13. Дефіцит і профіцит платіжного балансу.
14. Взаємозв'язок платіжного балансу, валютного курсу, зовнішнього боргу та міжнародних резервів.
15. Міжнародні фінансові ринки: сутність і структура.
16. Міжнародний кредитний ринок.
17. Міжнародний ринок цінних паперів.
18. Євrorинки та міжнародні фінансові центри.
19. Зелені фінанси, кліматичне фінансування та зелені облігації.
20. Міжнародні фінансово-кредитні організації.
21. Міжнародний валютний фонд: мета, функції та інструменти підтримки.
22. Група Світового банку та її роль у фінансуванні розвитку.
23. ЄБРР, ЄІБ та регіональні банки розвитку.
24. Співпраця України з міжнародними фінансовими організаціями.
25. Міжнародна економічна інтеграція: сутність, передумови та форми.
26. Зона вільної торгівлі, митний союз, спільний ринок, економічний і валютний союз.
27. Ефекти міжнародної економічної інтеграції.
28. Європейська економічна інтеграція.
29. Єдиний внутрішній ринок ЄС і чотири свободи.
30. Спільні політики ЄС.
31. Європейський зелений курс.
32. Євроінтеграційний вектор міжнародної економічної політики України.
33. Угода про асоціацію та ПВЗВТ між Україною та ЄС.
34. Україна в системі міжнародної економіки.
35. Глобальні проблеми та сучасні виклики міжнародної економіки.

7.2. Приклади тестових завдань для модульного контролю

Тести першого рівня складності

1. Міжнародна економіка вивчає:
 - а) лише внутрішній ринок окремої країни
 - б) економічні відносини між суб'єктами світового господарства
 - в) тільки діяльність підприємств малого бізнесу
 - г) виключно державний бюджет
2. Основою міжнародного поділу праці є:
 - а) відмінності між країнами у ресурсах, технологіях, продуктивності та витратах
 - б) однаковість усіх національних економік

- в) повна відмова від зовнішньої торгівлі
 - г) заборона міжнародної спеціалізації
3. Експорт - це:
- а) ввезення товарів до країни
 - б) вивезення товарів або послуг за межі країни
 - в) внутрішній продаж товарів
 - г) купівля валюти населенням
4. Імпорт - це:
- а) ввезення товарів або послуг із-за кордону
 - б) продаж продукції за кордон
 - в) переміщення робочої сили всередині країни
 - г) державне регулювання цін
5. Прямі іноземні інвестиції передбачають:
- а) довгострокову участь інвестора в управлінні підприємством за кордоном
 - б) лише короткострокову купівлю валюти
 - в) внутрішнє споживання домогосподарств
 - г) оплату туристичних послуг
6. Транснаціональна корпорація - це:
- а) компанія, що здійснює діяльність у кількох країнах
 - б) підприємство, що працює лише на місцевому ринку
 - в) державний орган статистики
 - г) домогосподарство
7. Валютний курс показує:
- а) співвідношення вартості однієї валюти до іншої
 - б) рівень зайнятості населення
 - в) кількість підприємств у країні
 - г) розмір території держави
8. Платіжний баланс відображає:
- а) всі економічні операції між резидентами та нерезидентами країни
 - б) лише внутрішні доходи домогосподарств
 - в) кількість студентів у закладах освіти
 - г) систему місцевого самоврядування
9. Зона вільної торгівлі передбачає:
- а) скасування або зниження мит у взаємній торгівлі між країнами-учасницями
 - б) запровадження єдиної валюти
 - в) повне об'єднання бюджетів
 - г) ліквідацію національних урядів
10. Європейський зелений курс спрямований на:

- а) перехід до кліматично нейтральної та ресурсоефективної економіки
- б) збільшення забруднення довкілля
- в) скасування екологічних стандартів
- г) припинення міжнародного співробітництва

Тести другого рівня складності

1. Якщо країна має нижчі альтернативні витрати виробництва певного товару, вона має:
 - а) абсолютну перевагу
 - б) порівняльну перевагу
 - в) валютну перевагу
 - г) бюджетну перевагу
2. Якщо імпорт країни перевищує експорт, сальдо торговельного балансу є:
 - а) активним
 - б) пасивним
 - в) нульовим
 - г) профіцитним за будь-яких умов
3. Якщо країна залучає іноземні інвестиції, але не забезпечує захист прав власності, це насамперед погіршує:
 - а) інвестиційний клімат
 - б) природно-ресурсний потенціал
 - в) географічне положення
 - г) кількість населення
4. Якщо національна валюта девальвує, імпортер за інших рівних умов:
 - а) отримує вигоду від здешевлення імпорту
 - б) стикається зі зростанням вартості імпортних товарів у національній валюті
 - в) не відчуває жодного впливу
 - г) автоматично збільшує експорт
5. Якщо держава запроваджує технічні вимоги до продукції, що імпортується, це є прикладом:
 - а) тарифного регулювання
 - б) нетарифного регулювання
 - в) валютної інтервенції
 - г) внутрішньої монетарної політики
6. Якщо країни створили спільний зовнішній митний тариф щодо третіх країн, вони перебувають на рівні:
 - а) зони вільної торгівлі
 - б) митного союзу

- в) валютного союзу
 - г) політичного союзу
7. Якщо країна має значну частку сировини у структурі експорту, основним ризиком є:
 - а) залежність від коливань світових цін на сировину
 - б) повна відсутність міжнародної конкуренції
 - в) автоматичне зростання інноваційності
 - г) зникнення імпортозалежності
 8. Якщо підприємство експортує продукцію до ЄС, воно має враховувати:
 - а) технічні, санітарні, екологічні та маркувальні вимоги
 - б) лише внутрішній розклад роботи
 - в) тільки кількість працівників
 - г) виключно місцеву рекламу

Тести третього рівня складності

1. Країна має дефіцит рахунку поточних операцій, але він фінансується припливом довгострокових прямих іноземних інвестицій у виробничі галузі. Така ситуація:
 - а) завжди є критичною і свідчить про неминучу фінансову кризу
 - б) може бути прийнятною, якщо інвестиції сприяють модернізації та майбутньому зростанню експорту
 - в) означає повну відсутність зовнішньоекономічних ризиків
 - г) не має стосунку до платіжного балансу
2. Українське підприємство планує вихід на ринок ЄС, але не має сертифікації продукції та системи простежуваності походження сировини. Найбільш доцільним першим кроком є:
 - а) повна відмова від експорту
 - б) адаптація продукції до вимог ЄС, проходження сертифікації та впровадження системи контролю якості
 - в) збільшення ціни без зміни виробництва
 - г) переорієнтація лише на внутрішній ринок без аналізу альтернатив
3. Якщо країна прагне перейти від сировинної спеціалізації до експорту продукції з вищою доданою вартістю, пріоритетними мають бути:
 - а) технологічна модернізація, переробка, інновації, стандартизація, розвиток людського капіталу
 - б) скорочення інвестицій у виробництво
 - в) відмова від міжнародної кооперації
 - г) збереження лише експорту необробленої сировини
4. Якщо міжнародна компанія переносить виробництво ближче до основного ринку збуту, щоб зменшити логістичні ризики, це приклад:

- а) ніаршорингу
 - б) повної ізоляції
 - в) внутрішнього бюджетування
 - г) грошових переказів мігрантів
5. Якщо кліматичні вимоги ЄС підвищують витрати українського експортера, але водночас стимулюють модернізацію виробництва, їх слід розглядати як:
- а) лише перешкоду без будь-яких можливостей
 - б) одночасно ризик і стимул до підвищення конкурентоспроможності
 - в) чинник, що не має впливу на зовнішню торгівлю
 - г) підставу для повної відмови від євроінтеграції

7.3. Приклади комплексних практичних завдань

Завдання 1. Аналіз зовнішньої торгівлі країни

За умовними даними про зовнішню торгівлю країни:

- ВВП - 250 млрд дол. США;
- експорт товарів і послуг - 95 млрд дол. США;
- імпорт товарів і послуг - 110 млрд дол. США.

Необхідно:

1. розрахувати зовнішньоторговельний оборот;
2. визначити сальдо зовнішньої торгівлі;
3. розрахувати експортну квоту;
4. розрахувати імпортну квоту;
5. розрахувати зовнішньоторговельну квоту;
6. зробити висновок про рівень відкритості економіки та характер зовнішньоторговельної позиції країни.

Завдання 2. Аналіз валютного ризику

Підприємство уклало імпортний контракт на суму 80 000 євро. На дату укладання контракту курс становив 41 грн/євро, а на дату оплати - 43,5 грн/євро.

Необхідно:

1. розрахувати вартість контракту у гривнях на дату укладання;
2. розрахувати вартість контракту у гривнях на дату оплати;
3. визначити курсову різницю;
4. пояснити, як зміна курсу вплинула на імпортера;
5. запропонувати інструменти зниження валютного ризику.

Завдання 3. Аналіз участі України у міжнародній економіці

Підготуйте короткий аналітичний висновок на тему:

“Україна в міжнародній економіці: сильні сторони, ризики та стратегічні можливості”.

У висновку необхідно розкрити:

1. основні експортні переваги України;
2. проблеми товарної структури експорту;
3. роль ЄС у зовнішньоекономічній діяльності України;
4. значення ІТ-послуг, агропереробки, логістики та зеленого відновлення;
5. вплив війни на міжнародно-економічні позиції України;
6. 3 стратегічні пріоритети посилення участі України у міжнародній економіці.

Завдання 4. Кейс для підсумкового контролю

Кейс: “Український виробник на шляху до ринку ЄС”

Українське підприємство виробляє харчову продукцію та планує розширити експорт до країн ЄС. Підприємство має конкурентну ціну, якісну сировину та досвід роботи на внутрішньому ринку. Водночас воно стикається з потребою пройти сертифікацію, адаптувати маркування, забезпечити простежуваність походження сировини, дотримуватися санітарних і фітосанітарних вимог, удосконалити логістику та знайти надійних партнерів у ЄС.

Необхідно:

1. визначити основні можливості для підприємства на ринку ЄС;
2. оцінити ключові бар'єри виходу на ринок;
3. пояснити, чому стандарти ЄС можуть бути не лише обмеженням, а й конкурентною перевагою;
4. запропонувати 5 практичних кроків адаптації підприємства;
5. сформулювати висновок щодо впливу євроінтеграції на конкурентоспроможність українського бізнесу.

Завдання 5. Підсумкове економічне есе

Підготуйте есе на одну з тем:

1. **“Міжнародна економіка в умовах глобальної нестабільності: ризики та нові можливості”.**
2. **“Україна у світовому господарстві: від сировинної спеціалізації до економіки доданої вартості”.**
3. **“Євроінтеграція як чинник модернізації міжнародної економічної політики України”.**
4. **“Глобальні ланцюги створення вартості: можливості й ризики для країн, що розвиваються”.**
5. **“Зелена трансформація міжнародної економіки та перспективи України”.**

Рекомендований обсяг – 3-4 сторінки. У роботі доцільно використати статистичні дані, приклади країн, міжнародних організацій або українських підприємств, а також сформулювати власний аргументований висновок.

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Герасимчук В. Г., Войтко С. В., Серебренніков Б. С., Сакалош Т. В. Міжнародна економіка : підручник / за ред. В. Г. Герасимчука, С. В. Войтка. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2024. 533 с.
2. Міжнародна економіка : навчально-практичний посібник / В. О. Козуб, М. В. Горобинська, Ю. Б. Доброскок та ін. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2023. 308 с.
3. Міжнародна економіка : підручник / В. П. Решетило, С. В. Гютюнникова та ін. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2024.
4. Сучасна міжнародна економіка : підручник / В. В. Білоцерківець, О. О. Завгородня, О. В. Золотарьова та ін. ; за ред. В. М. Тарасевича. Дніпро : ПБП «Економіка», 2019. 386 с.
5. Krugman P. R., Obstfeld M., Melitz M. J. International Economics: Theory and Policy. 12th ed. Harlow : Pearson, 2022.
6. Pugel T. A. International Economics. 18th ed. New York : McGraw Hill, 2024.

Допоміжна

1. Carbaugh R. J. International Economics. 18th ed. Boston : Cengage Learning, 2023. 576 p.
2. Feenstra R. C., Taylor A. M. International Economics. 5th ed. New York : Worth Publishers, 2020.
3. Salvatore D. International Economics. 13th ed. Hoboken : Wiley, 2020.
4. Козак Ю. Г., Заєць М. А., Притула Н. В. Міжнародні економічні відносини : навчальний посібник. Одеса : ТОВ «Плутон», 2016. 352 с.
5. Міжнародна економіка : навчальний посібник / за ред. Г. Е. Гронтковської ; Г. Е. Гронтковська, О. І. Ряба, А. М. Венцурик, О. І. Красновська. Київ : Центр учбової літератури, 2014.
6. Лук'яненко Д. Г., Поручник А. М., Столярчук Я. М. Міжнародна економіка : підручник. Київ : КНЕУ, 2014. 762 с.
7. Міжнародні економічні відносини : підручник / за ред. А. П. Голікова, О. А. Довгаль. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015.

8. Мазаракі А. А., Мельник Т. М., Юхименко В. В. та ін. Міжнародна торгівля : підручник. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018.
9. Кредісов А. І. Міжнародний бізнес : підручник. Київ : Знання, 2019.
10. Поручник А. М., Столярчук Я. М. Глобальна економіка : навчальний посібник. Київ : КНЕУ, 2020.

Аналітичні звіти та міжнародні джерела

1. World Trade Organization. World Trade Report 2024: Trade and Inclusiveness. How to Make Trade Work for All. Geneva : WTO, 2024.
2. UNCTAD. World Investment Report 2024: Investment Facilitation and Digital Government. Geneva : United Nations, 2024.
3. International Monetary Fund. World Economic Outlook. Washington, DC : IMF, 2025.
4. World Bank. World Development Report 2024: The Middle-Income Trap. Washington, DC : World Bank, 2024.
5. OECD. Economic Outlook. Paris : OECD Publishing, 2025.
6. International Labour Organization. World Employment and Social Outlook. Geneva : ILO, 2024.
7. International Organization for Migration. World Migration Report. Geneva : IOM, 2024.
8. World Intellectual Property Organization. Global Innovation Index. Geneva : WIPO, 2024.
9. United Nations Development Programme. Human Development Report. New York : UNDP, 2024.
10. Food and Agriculture Organization of the United Nations. The State of Food Security and Nutrition in the World. Rome : FAO, 2024.

Нормативні та програмні документи

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони.
2. Поглиблена і всеохоплююча зона вільної торгівлі між Україною та ЄС.
3. Генеральна угода з тарифів і торгівлі.
4. Генеральна угода з торгівлі послугами.
5. Угода СОТ про технічні бар'єри у торгівлі.
6. Угода СОТ про застосування санітарних і фітосанітарних заходів.
7. Угода СОТ про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності.
8. European Green Deal.
9. Carbon Border Adjustment Mechanism.
10. Цілі сталого розвитку ООН до 2030 року.